

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ, Δ. Φ.
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΑΤΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΩΝ
ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ
ΛΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ-ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ
ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ
(Παρά τῷ Μητροπολιτικῷ μέγαρον)

Τὸ ἔρρισμα τῆς κατὰ πάντας τοὺς αἰῶνας πνευματικῆς κινήσεως καὶ ἡ ἀκένωτος φωτὸς πηγῇ, ἐξ ἧς καταναγάζεται ἡ ἀνθρωπότης, εἶναι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας καὶ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων οἱ πλείστοι διδάσκονται ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Μέσης ἑκπαιδεύσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατανόησις τούτων παρὰ τῆς μαθητιώσης ἰδίᾳ νεότητος ἀποβαίνει διὰ ποικίλους λόγους ἄκρως δυσχερῆς, ἔγνωμεν νὰ ἐκδώσωμεν διὰ ταύτην πρωτοτύπους τῶν εἰρημένων τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν καὶ συγγραφέων **Σχολικὰς μεταφράσεις**, δι' ὧν αἴρονται αἱ σοβαραὶ τῆς ἑρμηνείας δυσχερεῖαι, αἵτινες ἀφ' ἐνὸς μὲν χαλαροῦσι τὴν προθυμίαν πρὸς ἐπίμονον μελέτην τῶν ἀθανάτων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς προγονικῆς ἡμῶν εὐκλείας, ἀφ' ἐτέρου δὲ κατατρίβουσι χρόνον πολύτιμον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐπὶ μεγίστῃ ζημίᾳ τοῦ τῆς ἐμβαθύνσεως σταδίου, ἐν ᾧ τὰ μάλιστα ὁ νοῦς ὀξύνεται καὶ θετικῶς καλλιεργεῖται.

Οἱ ποιούμενοι χρῆσιν τῶν ἡμετέρων σχολικῶν μεταφράσεων θέλουσι κατανοήσει εὐχερῶς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς, διότι ἡμεῖς οὐδὲν τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀσαφὲς ἐν αὐτοῖς ἀφήκαμεν ἀνερομήνευτον. Διὰ τῶν ἐν παρενθέσει διπλῶν καὶ τριπλῶν πολλάκις ἐπεξηγήσεων καὶ πραγματικῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν ἐν ἀγκύλαις προσθηκῶν καὶ νοημάτων, αἵτινα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παρελείποντο διὰ τὰς ἀλλοίας τοῦ τότε λόγου συνθήκας, ἐξωμαλύναμεν τελείως τὸ ἔδαφος τῆς πλήρους ἑρμηνείας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη ἐπισώρευσις τῶν πολλαπλῶν ἐπεξηγήσεων καὶ προσθηκῶν δυνατὸν νὰ ἐπιφέρει σύγχυσιν, συνιστῶμεν τοῖς ἀναγνώσταις, ὅπως ἀντιπαρέχονται πᾶν τὸ ἐν ἀγκύλαις καὶ παρενθέσει, ἐὰν θέλωσι νὰ ἔχωσιν ἀμεσώτατα τὴν εἰς τὸ νέον ἀπόδοσιν τοῦ κειμένου

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Μαΐου 1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΡΩΣΣΗΣ, δ φ.
Γυμνασιάρχης

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν κάτωθεν ὑπογραφήν τοῦ μεταφραστοῦ.

Ἰ. Ρ. Ρώσσης

(=ἐρασιχρημάτους) βεβαίως ἔκαμνε τοὺς συναστρεφόμενους αὐτόν. Διότι τὰς μὲν ἄλλας ἐπιθυμίας [τοὺς] ἔκαμνε νὰ [τὰς] παύσῃν, παρ' ἐκείνων δέ, οἵτινες ἐπεθύμουν [τὴν διδασκαλίαν του]. δὲν ἐλάμβανε χρήματα (μισθὸν) [διότι ἦτο ὀλιγαρκέστατος].

6. Ἀπέχων δὲ ἀπὸ τούτου [τοῦ κακοῦ, τῆς λήψεως δηλ. μισθοδοσίας] ἐνόμιζεν ὅτι φροντίζει διὰ τὴν ἐλευθερίαν [του] ἐκείνους δὲ οἵτινες ἐλάμβανον μισθὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν των (=τῆς ὀμιλίας=τῆς ἑαυτῶν ὀμιλίας) μετὰ περιφρονήσεως (ὀνειδιστικῶς) ὠνόμαζε (=ἀπεκάλει) ἐξανδραποδιστὰς τοῦ ἑαυτοῦ των (ἢ πωλητὰς τῆς ἐλευθερίας—ἀνεξαρηθείας—των, δούλους =ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν, διότι εἶναι ἠναγκασμένοι οὗτοι νὰ συνδιαλέγωνται [πρὸς τούτους (=τούτους)], παρὰ τῶν ὁποίων, ἢ θελὼν λάβει τὸν συμπεφωνημένον μισθὸν (=τὸν μισθὸν)

7. Ἠπόρει, δέ, ἐὰν κανεὶς ἔχων ὡς ἐπάγγελμα τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς (=ἀρετὴν ἐπαγγελόμενος) θὰ ἐλάμβανε χρήματα (=ἀργύριον πράττειτο) καὶ δὲν ἐνόμιζεν ὅτι μέγιστον κέρδος θὰ ἔχη. ἐὰν ἀποκτήσῃ καλὸν (: ἐπιστήθιον=ἀγαθὸν) φίλον, ἀλλὰ θὰ ἐφοβεῖτο μήπως (=μὴ) ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐμορφώνετο τελείως (=ὁ γενόμενος καλὸς κἀγαθὸς), θὰ ἐχρεώσεται (ὄφειλε) οὐχὶ τὴν μεγίστην εὐγνωμοσύνην (=ἔξοι μὴ τὴν μεγίστην χάριν) εἰς τὸν εὐεργετήσαντα αὐτόν [διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς] τὰ μέγιστα.

8. Ὁ Σωκράτης ὅμως δὲν παρουσίασεν (ὕπεςχετο) οὐδὲν τοιοῦτον ἐπάγγελμα (=οὐδὲν τοιοῦτον ἐπηγγέλατο) [ὅτι δηλ. διδάσκει τὴν ἀρετὴν] εἰς κανένα ποτὲ ἕως τῶρα, ἀλλ' εἶχε τὴν πεποίθησιν (=ἐπίστευε δὲ) ὅτι θὰ εἶναι φίλοι καλοὶ καὶ ἑαυτοῦ καὶ ἀναμεταξύ των (=ἔσεσθαι φίλους ἀγαθοὺς ἑαυτῶ τε καὶ ἀλλήλοις) καθ' ὅλην τὴν ζωὴν [των] ἐκεῖνοι. ἐκ τῶν μετ' αὐτοῦ συναστρεφόμενων οἵτινες παρεδέχθησαν (=τοὺς ἀποδεξαμένους τῶν συνόντων ἑαυτῶ) ἐκεῖνα, τὰ ὅποια αὐτὸς ἐπεδοκίμαζε (=ἄπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζε). Πῶς λοιπὸν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ εἶναι δυνατόν νὰ διαφθείρῃ τοὺς νέους; ἢ ὁ τοιοῦτος λοιπὸν ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ διαφθείρῃ τοὺς νέους). Ἐκτὸς ἐάν

τυχόν (=εἰ μὴ ἄρα) ἢ περὶ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια εἶναι διαφθορὰ [τῶν νέων].

9. «'Ἄλλὰ μὰ τὸν Δία», δισχυρίσθη [ἐν τῇ πρὸ τοῦ δικαστηρίου τῆς Ἡλιαίας ἀγορεύσει του] ὁ κατηγορούμενος [Μέλητος]. «ὁ Σωκράτης ἔκαμνεν ἐκείνους οἵτινες τὸν συναναστρέφοντο νὰ καταφρονῶσι τοὺς κειμένους (ὑπάρχοντας) νόμους (=τῶν καθεστώτων νόμων), λέγων ὅτι δῆθεν ἦτο ἀνόητον τοὺς μὲν ἄρχοντας τῆς πόλεως νὰ ἐκλέγωσι (καθιστῶσι=καθιστάναι) [οἱ πολῖται] διὰ κλήρου (=ἀπὸ κράτους· διότι τοὺς κράτους μετεχειρίζοντο ὡς ψήφους, κυβερνήτην δὲ [πλοίου] ἐκλεχθέντα διὰ κράτους (ψήφου) (=κυσμαυτῶ) νὰ μὴ θέλῃ κανεὶς νὰ ἔχη (=χρησθῆναι), μηδὲ τέκτονα, μηδὲ αὐλητήν, μηδὲ δι' ἄλλα τοιαῦτα [ἔργα—ἢ τέχναις—νὰ ἔχη τινὰ ἐκλεχθέντα διὰ κράτους], τὰ ὁποῖα ἐὰν ἡμαρτημένως (: πλημμελῶς, ἐσφαλμένως) ἐκτελῶνται. (=ἁμαρτανόμενα) πολὺ ὀλιγωτέρας βλάβας προξενοῦσι (=ποιεῖ) ἀπὸ ἐκαίνας τὸς ὁποίας προξενοῦσι εἰς τὴν πόλιν [οἱ ἀμαθῶς κυβερνῶντες]». Δισχυρίσθη δὲ [ὁ κατήγορος] ὅτι οἱ τοιοῦτοι λόγοι [τοῦ Σωκράτους] παρώρων (παρεκκινῶν=ἐπαίρειν) τοὺς νέους νὰ περιφρονῶσι τὸ ἐν ἰσχύι (τὸ ὑπάρχον) πολίτευμα (=τῆς καθεστῶσης πολιτείας) καὶ νὰ τοὺς καθιστῶσιν ἐπαναστατικούς (=βιαίους).

10. Ἐγὼ δ' ὅμως (=) νομίζω ὅτι οἱ ἀσκήσει (:ἐπιμελεία, μελέτη) ἀποκτιῶντες φρόνησιν (: οἱ ἐπιμελούμενοι τῆς φρονήσεως ἢ : οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι=οἱ φρόνησιν ἀσκῶντες) καὶ νομίζοντες ὅτι θὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ διδάσκωσι [πρὸς] τοὺς ἑαυτῶν συμπολίτας (=τοὺς πολίτας=τοὺς ἑαυτῶν πολίτας) τὰ συμφέροντα ἐλάχιστα γίνονται [ἢ: δὲν γίνονται ποσῶς=ἥκιστα γίνεσθαι] ἐπαναστατικοὶ (αὐθαίρετοι), διότι γνωρίζουσι (=εἰδότας) ὅτι εἰς μὲν τὴν βίαν προσυπάρχουσι ἔχθραι καὶ κίνδυνοι (ἢ: ἢ μὲν βία ἐπάγεται ἔχθρας καὶ κινδύνους) διὰ δὲ τῆς παιδοῦς καὶ ἀκινδύνους καὶ μετὰ φιλικῶν τρόπου (=μετὰ φιλίας) τὰ ἴδια κατορθοῦνται (=ταῦτά γίνονται) [ἄρα καὶ διὰ τῆς βίας]· διότι ἐκεῖνοι μὲν, καθ' ὃν ἐγένετο χῆσις βίας, ἐπειδὴ ἐστερηθῆσαν [τῆς ἐλευθέρως τῶν ἐνεργείας] (=ἀφαιρε-

θέντας), μισοῦσι [τὸν βιάσαντα], οἱ δὲ πεισθέντες ἐπειδὴ ἔχουσιν εὐεργετηθῆναι (=ὡς κεχαρισμένοι), ἀγαπῶσι [τὸν πείσαντα ὡς φίλον]. Ἡ χρῆσις λοιπὸν τῆς βίας δὲν εἶναι [ἴδιον] τῶν φρονίμων ἀνθρώπων (=οὐκ οὐκ τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι=τὸ βιάζεσθαι οὐκ οὐκ ἔστι τῶν φρόνησιν ἀσκούντων), ἀλλὰ τὸ πράττειν τὰ τοιαῦτα [βίαια ἔργα] εἶναι [ἴδιον] τῶν ἐχόντων δύναμιν ἀνευ φρονήσεως (συνέσεως) (=ἀνευ γνώμης).

11. Προσέτι δὲ (=ἀλλὰ μὴν) ἐκεῖνος μὲν, ὅστις τολμᾷ νὰ μεταχειρίζεται βίαν, θὰ εἶχεν ἀνάγκη ὄχι ὀλίγων συμμάχων, ἐκείνος δέ, ὅστις δύναται νὰ πείθῃ, [δὲν θὰ εἶχεν ἀνάγκη] οὐδενὸς συμμάχου (=οὐδενὸς [ἂν δέοιτο συμμάχου])· διότι καὶ μόνος του θὰ ἐνόμιζεν ὅτι δύναται νὰ πείθῃ. Καὶ οὐδόλως (=ἥκιστα) δὲ συμβαίνει εἰς τοὺς τοιούτους νὰ φρονεύσιν (ἤτοι: οἱ δυνάμενοι πείθειν οὐδαμῶς καταφεύγουσιν εἰς φόνους)· διότι τίς θὰ ἤθελε μᾶλλον νὰ φρονεύσῃ τινα, ἢ νὰ τὸν μεταχειρίζεται, ἐν ὄσφ ἕξ, πειθόμενον.

ΠΕΡΙΑΨΙΣ. § 12—48. Ὁ Ξενοφῶν ἀνασκευάζει τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορίαν ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἐμμέσως ὑπαίτιος τῶν διαπραχθέντων εἰς τὴν πόλιν κακῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ Κριτίου, οἵτινες προσῆλθον πρὸς τούτον παρορμηθέντες οὐκ ὑπὸ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας, ἵνα διδαχθῶσι παρ' αὐτοῦ τὴν τέχνην τοῦ πείθειν. Ὁ Σωκράτης, ὅτε ἔβλεπεν ὅτι ἐπραττον ἀνάξιόν τι αἱ κακαὶ αὐταὶ φύσεις, ἀπέτεινε πάντοτε πικρὰς μομφάς. Διὰ τὰς ἐπιπλήξεις δὲ ταύτας ἀμφοτέροι ἐμίσουν τὸν Σωκράτην καὶ δὴ ὁ Κριτίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων μαθητῶν, οἵτινες διὰ παντὸς τοῦ βίου εὐγνώμονα αἰσθήματα ἔτρεφον διὰ τὰς αἰ ἐκτίσαντο παρὰ τούτου ἀρετὰς, ἐξ ὧν κατέστησαν χρήσιμοι καὶ ἐπιφανεῖς.

12. Ἄλλ' ὁ Κριτίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης εἶπε πρὸ πάντων (=ἔφη γε) ὁ κατήγορος, ἂν καὶ ὑπῆρξαν μαθηταὶ (=ὀμιλητὰ γενομένων) τοῦ Σωκράτους, πλεῖστα κακὰ ἔπραξαν εἰς τὴν πόλιν. Διότι ὁ μὲν Κριτίας ἐγένετο [τῷ 404 π. Χ., ὅτε οἱ 30 τύραννοι ἐκυβέρνησαν τὰς Ἀθήνας καὶ ὧν κορυφαῖος ὑπῆρξε] ὁ τὰ μάλιστα πλεονέκτης καὶ ὁ τὰ μάλιστα τὴν βίαν μεταχειριζόμενος ἐξ ὄλων τῶν ἐν καιρῷ τῆς ὀλιγαρχίας πολιτικῶν [ἀνδρῶν], ὁ δὲ

ΜΑΝ. Θ. ΡΩΣΗ—ΣΧΟΛ. ΜΕΤΑΦΡ. ΑΠΟΜΝΗΜ. ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 2

Ἀλκιβιάδης ἀφ' ἐτέρου [ἐγένετο κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 421 — 411 π. Χ. ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον] ἐξ ὅλων τῶν ἐν καιρῷ τῆς δημοκρατίας πολιτικῶν [ἀνδρῶν] ὁ τὰ μάλιστα δημοτικὸς (: ἀχαλίνωτος=ἀκρατέστατος· ἀκρατῆς=ὁ μὴ ὢν κύριος ἑαυτοῦ) καὶ ὁ τὰ μάλιστα βίαιος.

13. Ἐγὼ δέ, ἐν μὲν ἐκεῖνοι οἱ δύο ἔπραξαν κακόν τι εἰς τὴν πόλιν, δὲν θὰ ἀπολογηθῶ [καθ' ὅσον δὲν νομίζω υπεύθυνον τούτων τῶν κακῶν τὸν Σωκράτην]· θὰ διηγηθῶ ὅμως, πῶς (=ὡς) ἐγένετο ἡ συναναστροφὴ αὐτῶν μετὰ τοῦ Σωκράτους (=τὴν πρὸς Σωκράτην ἐγένετο=ὡς ἐγένετο ἡ πρὸς Σωκράτη συνουσία αὐτῶν).

X 14. Ὑπῆρξαν ἀφ' ἑνὸς μὲν θηλαδῆ (= γάω), ὡς γνωστῶν (=δὴ), οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ἐκ φύσεως· οἱ μᾶλλον φιλόδοξοι (=φιλοτιμοτάτω) ἐξ ὅλων τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες ἵνα πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως διεξάγονται δι' ἑαυτῶν καὶ ἵνα γίνωσιν ἐξ ὅλων ὀνομαστότατοι· ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐγνωρίζον ὅτι ὁ Σωκράτης δι' ἐλαχίστων (=ἀπ' ἐλαχίστων) μὲν χρημάτων ἐζητεῖ τελείως εὐχαριστημένος (=αὐταρκέστατα ζῶντα) ὅτι δὲ ἦτο ἐγκρατέστατος (: κατεξουσιαστής) ὅλων τῶν ἡδονῶν καὶ οὖν μετεχειρίζετο (=χρῶμενον δὲ) ὅλους ἐκείνους, οἵτινες συνδιελέγοντο μετ' αὐτοῦ, ὅπως ἤθελεν ἐν ταῖς διαλέξεσι (=ἐν τοῖς λόγοις).

15. Ἐπειδὴ δὲ ἐβλεπον ταῦτα [ἐν τῷ Σωκράτει] καὶ ἐπειδὴ ἦσαν [τοιούτοι] ὅποιοι ἀνωτέρω ἔχουσι περιγραφῇ [ὑπ' ἑμοῦ], ποῖον ἐκ τῶν δύο νὰ εἴπη τις (=πότερόν τις φῆ)· 1) οὐ αὐτοὶ ἐπιθύμησαν (=ὀρέξασθαι αὐτῷ=ὀρέξασθαι αὐτοὺς τοὺς δύο) τὴν συναναστροφὴν τοῦ Σωκράτους, διότι ὠρέχθησαν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του (=τοῦ βίου) καὶ τὴν κατεξουσίαν τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν (=τῆς σωφροσύνης), τὴν ὁποῖαν ἐκεῖνος εἶχεν· ἢ 2) [νὰ εἴπη τις ὅτι ἐπεθύμησεν τὴν μετ' αὐτοῦ ἀναστροφὴν], διότι ἐνόμισαν, ὅτι, ἐὰν ἤθελον συναναστροφῇ μετ' ἐκείνου (=εἰ ὁμιλησάτην ἐκείνω), θὰ ἐγίνοντο ἱκανώτατοι καὶ ἤγροτες καὶ πολιτικοὶ (=ἱκανώτατω λέγειν τε καὶ πράττειν)·

16. Ἐγὼ θεβαίως (=μὲν=μὴν· τὸ γὰρ μένει ἀνεξήγητον) νομίζω, ὅτι, ἐὰν ὁ θεὸς ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς [νὰ ἐκλέξωσι (=

ἐλέσθαι)] ἢ νὰ ζῶσιν ὅλον τὸν βίον, ὅπως ἔβλεπον τὸν Σωκράτη νὰ ζῆ, ἢ νὰ ἀποθάνωσιν, ἤθελον προτιμήσει(ἐλέσθαι ἂν) αὐτοὶ μᾶλλον νὰ ἀποθάνωσι. *Φανερόν δὲ [τοῦτο] ἐγένετο* (=δήλω δ' ἐγενέσθην=δήλον δ' ἐγένετο), ἐξ ὅσων ἔπραξαν, *εὐθύς ὡς* (=ὡς τάχιστα) δηλ. ἐνόμισαν ὅτι εἶναι *ικανότεροι* (ὑπέρτεροι =κρείττονοι) *τῶν μετὰ σοῦ Σωκράτους συνδιατριβόντων* (τῶν συμμαθητῶν=τῶν συγγιγνομένων), ἀμέσως ἀποσκιρτήσαντες ἀπὸ τοῦ Σωκράτους *ἡσχολήθησαν εἰς τὰ πολιτικά* (ἐπολιτεύθησαν =ἐπρατέτην τὰ πολιτικά), ἔνεκα τῶν ὁποίων ἀκριβῶς ἐπεθύμησαν [τὴν συναναστροφὴν(=τῆς ὁμιλίας)] τοῦ Σωκράτους.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 17—23. 'Ο Ξενοφῶν ἐν ταῖς παραλειπομέναις ταύταις παραγράφαις κάμνει παρέκβασιν περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἀποτελεσμάτων.

24. *Πρὸς τούτοις* (=καὶ μὴν. ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν: καὶ Κριτίας δὴ=καὶ ὁ Κριτίας λοιπὸν) ὁ Κριτίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, ἐφ' ὅσων μὲν [χρόνον] συναναστρέφοντο μετὰ τοῦ Σωκράτους, ἠδυνήθησαν ἔχοντες ἐκεῖνον ὡς σύμμαχον (βοηθὸν) νὰ εἶναι κύριοι τῶν κακῶν των ἐπιθυμιῶν. *εὐθύς ὡς οὗτοι ἀπεχωρίσθησαν ἐκεῖνου* (=ἐκεῖνω δ' ἀπαλλαγέντε), ὁ μὲν Κριτίας καταφυγὼν εἰς τὴν Θεσσαλίαν [τῷ 407 π. Χ, διότι ἐξωρίσθη ἐξ' Ἀθηνῶν ὡς μισοδημότατος] *συνατεστρέφετο* (=συνῆν) ἐκεῖ μετ' ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι μετεχειρίζοντο μᾶλλον τὴν παρανομίαν παρὰ τὴν δικαιοσύνην, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης *ἐπειδὴ* διὰ τὴν ἐπιρροὴν του ἐν τῇ πόλει καὶ παρὰ τοῖς συμμάχοις *ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων ἐχόντων ἰσχύν ἐν τῇ πόλει* (=ὑπὸ πολλῶν καὶ δυνατῶν ἀνθρώπων=ὑπὸ πολλῶν δυνατῶν ἀνθρώπων) *ἐκολακεύετο* (=διαθρυπτόμενος κυρίως: διὰ κολακειῶν διαφθειρόμενος), ὑπὸ δὲ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐτιμᾶτο [διὰ πολιτικῶν ἀξιομάτων] καὶ ἐνόλως ἐπρώτευσεν [ἐν τῇ πολιτείᾳ], καθὼς οἱ ἀθληταὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, ἐὰν εὐκόλως πρωτεύωσι, παραμελοῦσι τὴν ἀσκήσιν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος παρημέλησε τὸν ἑαυτόντου.

25. Ἐπειδὴ δὲ τοιαῦτα συνέβησαν εἰς αὐτοὺς (δηλ. τὸν Κριτίαν καὶ Ἀλκιβιάδην] καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἐξωγκωμένοι (κωρδομένοι)

μὲν διὰ τὴν καταγωγὴν τῶν [καθ' ὅσον ὁ μὲν Κριτίας ἦτο συγγενῆς τοῦ σοφοῦ Σόλωνος, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης τοῦ μεγάλου Περικλέους], ἐπηρεζόμενοι δὲ διὰ τὸν πλοῦτόν των, *φουσκωμένοι* (=πεφυσιωμένοι. ἢ: τετυφωμένοι) διὰ δὲ τὴν [ἐν τῇ πολιτείᾳ] δύναμίν των, *διεφθαρμένοι δὲ διὰ κολακειῶν* (=διατεθρομμένοι δὲ) ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, *ἐκτὸς δὲ ὄλων τούτων* (=ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις) καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον *ἀπομεμακρυσμένοι τοῦ Σωκράτους* (=ἀπὸ Σωκράτους γεγονότες, τί παράδοξον εἶναι (=ἔστι)] *διότι* (=εἰ=ὄτι) ἐγένοντο ὑπερήφανοι (καὶ κατ' ἔννοιαν: τί τὸ παράδοξον, ἐὰν ἐγένοντο τοσοῦτον ἄδικοι διὰ τὴν ἀλαζονικὴν διαγωγὴν των);

26. *Καὶ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ* (=εἶτα), ἐὰν μὲν [*ἐκείνοι οἱ δύο* (=ἐκεῖνω)] *ὑπέπεσαν εἰς παρεκτροπὴν τινά* (=ἐπλημμελησάτην), *διὰ ταύτην τὴν παρεκτροπὴν* (=τούτου) ὁ κατήγορος κατηγορεῖ ὡς αἴτιον τὸν Σωκράτην; Διὰ τὸ ὅτι δὲ ὁ Σωκράτης *κατέστησεν αὐτοὺς τοὺς δύο σώφρονας* (=ὄτι δὲ Σ παρέσχεν σώφρονες) *ἐνῶ ἦσαν νέοι* (=νέω ὄντες), *καθ' ἣν ἡλικίαν* (=ἡνίκα) *εὐλογον* (φυσικὸν [εἶναι] (ἔστι)) *νὰ ἦσαν καὶ παρὰ πολὺ ἀπερὶσκοπτικοί* (=ἀγνωμονεστιάτω) καὶ *παρὰ πολὺ ἀσυγκράτητοι* (ἀκολαστότατοι), *οὐδενὸς ἐπαίνου ἄξιος φαίνεται* [διὰ τοῦτο] *εἰς τὸν κατήγορον ὅτι εἶναι [οὗτος], (ἦ: νομίζει ὁ κατήγορος ὅτι [διὰ τοῦτο] δὲν εἶναι ἄξιος κανενὸς ἐπαίνου);*

27. *Ἄλλ' ὁμως δὲν* (=οὐ μὴν) *κρίνονται οὕτω* (ὁμοίως) *τὰ ἄλλα βεβαίως ἐπαγγέλματα* =τὰ γε ἄλλα δηλ. οἱ διδάσκαλοι τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων—τεχνῶν): *Διότι τίς μὲν διδάσκαλος τοῦ αὐλοῦ, τίς δὲ καὶ διδάσκαλος τῆς κιθάρας ἢ τίς διδάσκαλος ἄλλου ἐπαγγέλματος* (=ἄλλος διδάσκαλος), ἀφοῦ ἔκαμεν ἰκανοὺς τοὺς μαθητὰς του, ἐὰν ἐλθόντες εἰς ἄλλους [διδασκάλους] φανῶσι χειρότεροι, *κατηγορεῖται διὰ τοῦτο* (διὰ τὸ ὅτι δηλ. ἐφάνησαν χειρότεροι); *Τίς δὲ πατήρ, ἐὰν ὁ υἱὸς του διάγει βίον σώφρονα, ἐν ὧσιν συναναστρέφεται μετὰ τινος, ὕστερον δὲ, [ἐὰν] μετ' ἄλλου τινὸς συναναστρεφόμενος γίνῃ φαῦλος* (=πονηρός), *κατηγορεῖ τῶν πρώτων [διδάσκαλον];* *Καὶ δὲν ἐπαινεῖ τούναντιον* (=ἄλλ' οὐκ ἐπαινεῖ) *τὸν πρότερον [διδάσκαλον]* τοσοῦτω περι-

σότερον, ὅσῳ ἂν φαίνεται [ὁ υἱὸς του] πλησίον τοῦ δευτέρου (=παρὰ τῷ ὑστέρῳ) μᾶλλον ἐκφυλὸς (=χείρων);

28. Ἄλλα καὶ αὐτοὶ μάλιστα οἱ πατέρες (=ἄλλ' οἳ γε πατέρες αὐτοὶ) συζῶντες μετὰ τῶν υἱῶν των, ἐὰν τὰ τέκνα των περιπίπτωσιν εἰς σφάλματα (ἦ: διὰ τὰ παραπτώματα τῶν τέκνων των=τῶν παιδῶν πλημμελούντων) δὲν κατηγοροῦνται, ἐὰν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ζῶσι σφρόνως. Τοιουτοτρόπως δὲ [καθὼς δηλ. κρίνεται ὁ ἀγλήτης ἢ ὁ καθαριστής ἢ ἄλλος τις διδάσκαλος ἢ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ πατέρες] καὶ τὸν Σωκράτην ἦτο δίκαιον νὰ κρίνῃ [ὁ κατήγορος Μέλητος]. ἐὰν μὲν αὐτὸς ἔκαμνε κακὸν τι, εὐλόγως (: δικαίως=εἰκότως) θὰ ἐθεωρεῖτο (=ἔδοκει ἂν) ὅτι εἶναι κακοήθης (=πονηρός). ἐὰν ὅμως αὐτὸς ἔζη σφρόνως (=σωφρονῶν) πάντοτε (=διετέλει· ὅρα Λεξ. ἀνωμάλων Ῥημάτων Ῥώσση ἐν σημ. 2 τοῦ ῥ. λανθάνω), πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κατηγορηθῆται δικαίως (=πᾶς ἂν δικαίως αἰτίαν ἔχοι) διὰ κακίαν μὴ ὑπάρχουσαν (ἀνύπαρκτον) εἰς αὐτόν ;

29. Ἄλλ' ἐὰν καὶ χωρὶς αὐτὸς νὰ κάμνῃ κακὸν τι, ἐπεδοκίμαζεν [ὅμως] ἐκείνους, ὅταν ἔβλεπεν αὐτοὺς ὅτι ἔπραττον φαυλότητας, δικαίως θὰ κατηγορεῖτο.

31. Διὰ τὰ ὁποῖα ἴσα ἴσα ἐμίσει, ὡς γνωστὸν(=ἔξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει) τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥστε καί, ὅτε, ὦν εἰς ἐκ τῶν τριάκοντα[τυράνων], ἐγένετο νομοθέτης μετὰ τοῦ [μετὰ τὸν Κριτίαν δυνατωϊατοῦ ἐκ τῶν τριάκοντα] Χαρικλέους, ἐνθυμηθεὶς τοῦτο (ἦτοι τὴν ἐνώπιον πολλῶν ἄλλων ἐπίπληξιν τοῦ Σωκράτους διὰ τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας του) ἐμνησικάνησε καὶ αὐτοῦ (: τοῦ τὸ ἐφύλαξε=ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ) καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε «νὰ μὴ διδάσκη τις τὴν τέχνην τοῦ λέγειν» [ἦτοι: τὸν τρόπον τοῦ διαλέγεσθαι, τὴν διαλεκτικὴν. καὶ ἡ ῥήτρα αὕτη ἀφῆρα τὸν Σωκράτη] προσπαθῶν νὰ βλάβῃ ἐκεῖνον (=ἐπηρεάζων ἐκείνον) καὶ μὴ δυνάμενος, πῶς νὰ ἐνοχοποιήσῃ αὐτόν (ἦ: πῶς αὐτὸς κατ' αὐτοῦ—προσωπικῶς—νὰ ἐπιτεθῇ=ἔπη ἐπιλάβοιτο), ἀλλὰ ἀποδίδων εἰς αὐτόν(=ἐπιφέρων αὐτῷ) τὴν κοινῶς λεγομένην ὑπὸ τῶν πολλῶν κατηγορίαν κατὰ τῶν φιλοσόφων [ἦτοι, τὸ ὅτι ἐποίει τὸν ἥτιω λόγον κρείττω, τ. ἔ. τὸ ψευδὲς παρίστα

ὡς ἀληθές· τὸ ἄδικον παρίστα ὡς δίκαιον, καὶ τᾶνάπαλιν] καὶ διαβάλλον αὐτὸν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν πολλῶν. Ἄλλὰ τοῦτο [τὸ κοινῶς ὑπὲρ τοῦ πλήθους κατὰ τῶν φιλοσόφων λεγόμενον : τὸ «τὸν ἦτιω λόγου κρείττω ποιεῖν»] οὔτε ἐγὼ αὐτὸς τοῦλάχιστον ἤκουσα παρὰ τοῦ Σωκράτους ποτὲ ἕως τώρα, οὔτε παρ' ἄλλου τινὸς ἤκουσα νὰ λέγῃ ὅτι ἤκουσε [τοῦτο παρ' αὐτοῦ].

32, Τὸ ἐπόμενον δὲ γεγονὸς ἐφανέρωσεν (=ἐδήλωσε δὲ τὸ ἔργον) ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ ἐχθρὸς ἐγένετο μὲ τὸν Κριτίαν· ὅτε δηλ. οἱ τριάκοντα πολλοὺς μὲν ἐκ τῶν πολιτῶν καὶ μάλιστα τοὺς ἀρίστους (=οὐ τοὺς χειρίστους· σχ. λιτοτ.) ἐφόνευσαν, πολλοὺς δὲ παρεκίνουν (=προετρέποντο νὰ πράττωσι παρανομίας (=ἀδικεῖν), εἶπε κάποιου (=που) ὁ Σωκράτης ὅτι τῷ ἐφαίνετο παράξενον [τὸ] εἶναι τις γενόμενος βουκόλος (=νομεύς) ἀγέλης βοῶν καὶ κάμνων τὰς βοῦς (ἀγελάδας) ὀλιγωτέρας τὸν ἀριθμὸν καὶ χειροτέρας κατὰ τὴν κατάστασιν των [λόγω κακῆς συντηρήσεως], δὲν ἠθέλεν ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι ἀδαῆς (ἀνάξιος=κακὸς) βουκόλος ἀγέλης βοῶν (=βουκόλος), ἀκόμη δὲ [τῷ ἐφαίνετο ὅτι εἶναι (=δοκοίη οἱ εἶναι) μᾶλλον (περισσότερον) παράξενον, [τὸ εἶναι τις γενόμενος ἀρχῶν (προστάτης) πόλεως καὶ κάμνων τοὺς πολίτας καὶ ὀλιγωτέρας τὸν ἀριθμὸν [δι' ἐξοριῶν, φόνων κλ.] καὶ χειροτέρους [διὰ τῆς στέρησεως τῆς ἐλευθερίας, ἀρπαγῆς τῶν περιουσιῶν καὶ δι' ἄλλων παντοειδῶν κακώσεων] δὲν αἰσχύνεται [πράτων τοῦτο] καὶ δὲν νομίζει ὅτι εἶναι ἀνάξιος (=κακὸς) ἀρχῶν τῆς πόλεως.

33. Ὅτε δὲ ἀνηγγέλθη εἰς αὐτοὺς τοῦτο τὸ πρᾶγμα [δηλ. αὐτῆ ἡ ὁμιλία τοῦ Σωκράτους], ἀφοῦ ἐκάλεσαν οὗτοι τὸν Σωκράτην, καὶ τὸν γνωστὸν ἤδη νόμον [τὸν διατάττοντα λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν] ἐδείκνυσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἀπηγόρευσαν [εἰς αὐτὸν] νὰ μὴ συζητῆ ζήτημά τι δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως (=μὴ διαλέγεσθαι) πρὸς τοὺς νέους. Ὁ δὲ Σωκράτης ἠρώτησε κατόπιν αὐτούς, εἰν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐρωτήσῃ νὰ μάθῃ, εἰν δὲν ἐννοῆ τι ἐκ τῶν προκηρυττομένων [ἐν τῷ νόμῳ] (=εἰ τι ἀγνοοῖτο [ὑπ' αὐτοῦ] τῶν προαγορευομένων). Οὗτοι δὲ συγκατετέθησαν (παρεδέχθησαν=ἐφάτην) [νὰ ἐρωτῆ ὁ Σωκράτης]

34 Ἐγὼ λοιπόν, εἶπεν [ὁ Σωκράτης] εἶμαι μὲν διατεθειμένος (=παρεσκευάσμαι) νὰ πείθωμαι εἰς τοὺς νόμους· ἵνα δὲ μὴ δι' ἄγνοίαν [τῶν νόμων] κατὰ λάθος κάμω παρανομίαν τινά (=λάθω τι παρανομήσας), τοῦτο θέλω νὰ μάθω σαφῶς (καθαρὰ) ἐκ μέρους ὑμῶν, ποῖον ἐκ τῶν δύο διατάττετε, νὰ ἀπέχη τις ἀπὸ τῆς τέχνης τοῦ λόγου (δηλ. τῆς διαλεκτικῆς). Διότι νομίζετε ὅτι αὕτη ἀσχολεῖται περὶ τὸ λέγειν τὰ ὀρθὰ ἢ περὶ τὸ λέγειν μὴ ὀρθὰ (ἦτοι : ὅτι αὕτη διδάσκει τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ψεῦδος) (= πότερον κελεύετε ἀπέχεσθαι τῆς τῶν λόγων τέχνης νομίζοντες αὐτὴν εἶναι σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς) ; Διότι ἐὰν μὲν [διατάττετε νὰ ἀπέχη τις ἀπὸ τῆς τέχνης τοῦ λόγου (: τῆς διαλεκτικῆς δηλ.), διότι νομίζετε ὅτι αὕτη ἀσχολεῖται] περὶ τὸ λέγειν τὰ ὀρθὰ, φανερόν εἶναι (= ἔστι) ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπέχη τις (= ὅτι ἀφεκτέον ἂν εἴη= ὅτι δέον ἂν ἀπέχεσθαι) [νὰ ὀμιλῇ ὀρθῶς]· ἐὰν δὲ [διατάττετε νὰ ἀπέχη τις ἀπὸ τῆς τέχνης τοῦ λόγου, διότι νομίζετε ὅτι αὕτη ἀσχολεῖται] περὶ τὸ λέγειν τὰ μὴ ὀρθὰ, φανερόν εἶναι ὅτι πρέπε νὰ προσπαθῇ τις νὰ λέγῃ τὰ ὀρθὰ

35. Τότε ὁ Χαρικλῆς (=καὶ ὁ Χαρικλῆς) ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ [ἔνεκα τοῦ προταθέντος εἰς αὐτοὺς διλήμματος] εἶπεν. Ἐπειδὴ, ὦ Σώκρατες, δὲν ἐννοεῖς (=ἀγνοεῖς) [τὰ τοῦ νόμου], καθαρὰ (φανερὰ, δημόσια) σοῦ λέγομεν (=προαγορευόμεν σοι) ταῦτα, τὰ ὅποια εἶναι μᾶλλον εὐνόητα (=ὄντα εὐμαθέστερα), δηλ. νὰ μὴ συνομιλῆς καθόλου μετὰ τῶν νέων. Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπε, [καλὰ]. Ἴνα μὴ ὑπάρχη ὅμως ἀμφιβολία (1), ὄρισατέ μοι μέχρι πόσων ἐτῶν πρέπει νὰ νομίζω ὅτι εἶναι οἱ ἄνθρωποι νέοι ; Καὶ ὁ Χαρικλῆς εἶπε· «Μέχρι τῆς ἡλικίας ἀκριβῶς ἐκείνης, μέχρι τῆς ὁποίας (=ὅσου περ χρόνου) δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον [εἰς τούτους, δηλ. τοὺς ἀνθρώπους] νὰ γίνωνται βουλευταὶ (=βουλευεῖν) [ἦτοι μέχρι τοῦ 30οῦ ἔτους], διότι δὲν ἔχουσιν ἀκόμη τὴν ἀπαιτουμένην φρόνησιν· μηδὲ σὺ [λοιπόν] νὰ συνδιαλέγησαι μετ'

1) Παρὰ τισι τῶν κειμένων ἀκολουθεῖ ἡ πρότασις «ὡς ἄλλο τι ποιῶ ἢ τὰ προηγουμένα», ἣτις ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἐθεωρήθη ὡς σχόλιον μεταγενεστέρου.

ἀνθρώπων νεωτέρων τῶν τριάκοντα ἔτων.

36. [Τότε λοιπόν] εἶπεν ὁ Σωκράτης καὶ ἐὰν ἀγοράζω τι καὶ ὁ πωλητὴς εἶναι νεώτερος, νὰ μὴ ἐρωτήσω [αὐτὸν] ἀντὶ ὀπόσης ἀξίας (=ὀπόσου) πωλεῖ [τοῦτο]; Ναὶ τὰ τοιαῦτα τοῦλάχιστον [εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐρωτᾶς (=ἔξεσιν ἐρωτῶν)], εἶπεν ὁ Χαρικλῆς· ἀλλὰ βεβαίως (=τοι) σὺ τοῦλάχιστον, ὦ Σώκρατες, συνηθίζεις (ὡς εἶρων ποῦ εἶσαι) νὰ ἐρωτᾶς, πῶς ἔχουσι τὰ πλεῖστα [πράγματα], καίτοι [τὰ] ἤξεύρεις. Ταῦτα λοιπόν μὴ ἐρώτα. Μηδὲ νὰ ἀποκριθῶ λοιπόν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ἐάν τις νέος μὲ ἐρωτᾷ, καὶ τὸ γνωρίζω (=ἐὰν εἰδῶ), π. χ. ποῦ κατοικεῖ ὁ Χαρικλῆς ἢ ποῦ εἶναι (εὐρίσκεται) ὁ Κριτίας; Ναὶ τὰ τοιαῦτα βεβαίως ἀποκρίνου, εἶπεν ὁ Χαρικλῆς.

37. Ὁ δὲ Κριτίας εἶπεν. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπέχης σὺ βέβαια ἀπὸ τοῦ νὰ διαλέγησαι πρὸς τοὺς νέους περὶ τούτων [τῶν ἀνθρώπων], δηλ. περὶ τῶν κατεργαζομένων τὰ δέρματα [: τῶν βυρσοδεψῶν, τῶν σκυτέων] καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκουργῶν [μεταχειριζόμενος τούτους ὡς παραδείγματα]· διότι καὶ νομίζω ὅτι αὐτοὶ συχνάκις ἀναφερόμενοι ὑπὸ σοῦ ἔχουσι πλέον κατατριφθῆ [: ὅτι ἔχουσι πλέον αὐτοὶ παληώσει ὡς ἐκ τῆς συχνῆς χρήσεως, τὴν ὁποίαν κάμνεις περὶ αὐτῶν = αὐτοὺς ἤδη κατατριφθῆναι διαθρυλουμένους ὑπὸ σοῦ]. Λοιπόν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, [θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ διαλέγωμαι (=δεήσει με ἀπέχεσθαι)] καὶ περὶ ἐκείνων τὰ ὅποια παρακολουθοῦσι τούτους [τοὺς διαλόγους] (=καὶ τῶν ἐπομένων τούτοις), δηλ. περὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὀσίου (ἦτοι τοῦ δικαίου τοῦ εἰς τοὺς θεοὺς ἀναφερομένου) καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιοῦτων ἀρετῶν; — Ναὶ μὰ τὸν Δία, εἶπεν ὁ [τὰ θεῖα ἐμπαίζων] Χαρικλῆς, [θὰ εἶναι ἀνάγκη σὺ νὰ ἀπέχης ἀπὸ τοῦ νὰ διαλέγῃσαι] καὶ περὶ τῶν βουκόλων βεβαίως· ἐν ἐναντία δὲ περιπιώσει (=εἰ δὲ μὴ), πρόσσεχε μήπως καὶ σὺ (=φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σὺ) καταστήσης ὀλιγωτέρως τὰς βοῦς (ἦτοι τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀθηναιῶν πολιτῶν κατὰ σεαυτὸν, ἐξορίζοντές σε ἢ θανατοῦντες).

38. Τότε (=ἐνθα) καὶ φανερόν ἐγένετο ὅτι ὠργίζοντο κατὰ τοῦ Σωκράτους [οἱ τῶν τριάκοντα χορυφαῖοι], διότι ἀνηγγέλθη

εις αὐτοὺς ὁ περὶ βοῶν λόγος [αὐτοῦ]. Ὅποια μὲν λοιπὸν ἐπῆρ-
ξεν ἡ *σχέσις* (=ἡ συνουσία) τοῦ Κριτίου πρὸς τὸν Σωκράτην
καὶ πῶς (=ὡς) διέκειντο (: καὶ ποίας διαθέσεις εἶχον ἀναμετα-
ξύ των) *εἶπον ἐγὼ* [προηγουμένως] (=εἴρηται [μοι πρότερον]).

39. Δύναμαι δ' ὁμοῦ ἐγὼ τοῦλάχιστον νὰ ἰσχυρισθῶ [καὶ τοῦ-
το], ὅτι *εἰς οὐδένα οὐδεμία παιδευσις ὑπάρχει ἐκ μέρους*
[διδασκάλου] ὅστις δὲν εἶναι ἀρεστὸς (καὶ κατ' ἔννοιαν : ὅτι
οὐδεὶς δύναται νὰ παιδευθῆ παρὰ διδασκάλου τινός, ἐὰν εἰς αὐ-
τὸν ὁ διδάσκαλος δὲν ἀρέσκη). Ὁ δὲ Κριτίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης
δὲν *συναναστρέφουσαν [τὸν Σωκράτην]* (=οὐκ ὠμίλησάντην
[Σωκράτει]), καθ' ὃν χρόνον ἐμαθήτεον πρὸ' αὐτῷ, διότι ἤρεσκεν
εἰς αὐτοὺς ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ [συναναστρέφουσαν τὸν Σωκράτην]
εὐθύς ἔξ ἀοχῆς, *διότι εἶχον σφοδρὰν ἐπιθυμίαν* (=ὥρμηκότε)
νὰ κατασταθῶσι ἀρχηγοὶ τῆς πολιτείας (: νὰ γίνωσιν ἀρχοντες·
ἢ: νὰ καταλάβωσι τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ=προεστάναι
τῆς πόλεως)· διότι ἐνῶ ἀκόμη συναναστρέφοντο μετὰ τοῦ Σω-
κράτους, δὲν *ἐπεχειροῦν νὰ συνδιαλέγωνται μὲ ἄλλους τινὰς*
μᾶλλον παρὰ μὲ τοὺς ἀσχολουμένους εἰς τὰ πολιτικά (:δηλ.
ἐπεχειροῦν νὰ διαλέγωνται μᾶλλον πρὸς τοὺς κατ' ἐξοχὴν ἀσχο-
λουμένους εἰς τὰ πολιτικά παρὰ πρὸς ἄλλους τινὰς).

40. *Ὅτῳ λέγεται* (=λέγεται γὰρ) *ὅτι, προτοῦ [ἀκόμη].*
γίνῃ (=πρὶν εἶναι) ὁ Ἀλκιβιάδης εἴκοσιν ἐτῶν, *συνδιελέχθη*
περὶ νόμων τοιαῦτα περίπου μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου του [ἐνεκα τοῦ
ἐν τῇ μάχῃ τῆς Κορωνείας τῷ 447 π. Χ. πεσόντος πατρός του
Κλεινίου] Περικλέους, ὅστις [τότε] διηύθυνε τὴν πολιτικὴν τῶν
'Αθηναίων.

41. Εἶπέ μοι, [λέγεται] ὅτι εἶπεν [ὁ Ἀλκιβιάδης], ὃ Περι-
κλεις, *δύνασαι* (=ἔχοις ἂν) νὰ μὲ διδάξης, τι εἶναι νόμος ; *Βε-*
βαιότατα (=πάντως δήπου) [λέγεται] ὅτι εἶπεν ὁ Περικλῆς. *Δί-*
δαξόν [με] λοιπὸν ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν, [λέγεται] ὅτι εἶπεν ὁ
'Αλκιβιάδης· *διότι* (=ὡς) ἐγὼ, ἀκούων νὰ ἐπαινῶνται τινες ὅτι
εἶναι νομικοὶ (=νόμιμοι) ἄνδρες, νομίζω *ὅτι δὲν θὰ ἐλάμβαν-*
ε τούτων τὸν ἔπαινον δικαίως (=μὴ ἂν δικαίως τούτου τοῦ
ἐπαινοῦ τυχεῖν) ἐκεῖνος ὅστις δὲν γνωρίζει, τί εἶναι νόμος.

42. Ἄλλ' οὐδόλως σχεδὼν (=οὐδέν τι), ὃ Ἀλκιβιάδῃ, δὺς κολόν [τι] προᾶγμα ἐπιθυμῆς, [λέγεται] ὅτι εἶπεν ὁ Περικλῆς, ἐὰν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς, τί εἶναι νόμος· διότι πάντα ταῦτα, ἅτινα (=πάντες οὗτοι, οὓς· καθ' ἕλξιν, ἀντί· πάντα ταῦτα ᾧ) πάντες οἱ πολῖται (=τὸ πλῆθος), ἔγραψαν, ἀποῦ συνῆλθον [εἰς ἐκκλησίαν ἐν τῇ Πνυκί] καὶ ἐνέκριναν (=συνελθὼν καὶ δοκιμάσαν), εἶναι νόμοι, ὀρίζοντες [οἱ πολῖται διὰ τούτων τῶν νόμων] καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κάμνῃ [τις] καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν [πρέπει νὰ κάμνῃ]. [Ταῦτα δ' ἔγραψε τὸ πλῆθος] ποῖον ἐκ τῶν δύο, διότι ἐνόμισε (=νομίσαν) ὅτι πρέπει νὰ πράττῃ τις τὰ ἀγαθὰ ἢ τὰ κακὰ;—Τὰ ἀγαθὰ, μὰ τὸν Δία, [λέγεται] ὅτι εἶπεν ὁ Περικλῆς, ὃ μειράκειον, τὰ δὲ κακὰ, οὐχί.

43. Ἐὰν ὅμως [γράψῃ] τοὺς νόμους] οὐχὶ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ, καθὼς ὅπου ὑπάρχει ὀλιγαρχία, ὀλίγοι, ἀποῦ συνέλθωσι, γράψωσι (νομοθετήσωσι), τί πρέπει νὰ κάμνῃ κανεῖς, ταῦτα τί εἶναι:— Πάντα, [λέγεται] ὅτι εἶπεν [ὁ Περικλῆς] ὅσα ἂν γράψωσι (νομοθετήσωσι) οἱ κυβερνητῶνες τὴν πόλιν (=τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως), ἀποῦ σκεφθῶσιν, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κάμνῃ[τις], καλοῦνται νόμοι. Καὶ ἂν τύραννος λοιπὸν κυβερνητῶν τὴν πόλιν (=κρατῶν τῆς πόλεως) γράψῃ (νομοθετήσῃ) εἰς τοὺς πολίτας ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ πράττωσι καὶ ταῦτα εἶναι νόμος;— Καὶ ὅσα τύραννος κυβερνητῶν [τὴν πόλιν] (=ἄρχων=κρατῶν [τῆς πόλεως]) γράφει (νομοθετεῖ), [λέγεται] ὅτι εἶπεν [ὁ Περικλῆς] καὶ ταῦτα καλοῦνται νόμοι.

44 Βία δέ, [λέγεται] ὅτι εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, καὶ ἀνομία τί εἶναι, ὃ Περικλῆς; Ἄρα γε δὲν [εἶναι βία καὶ ἀνομία] ὅταν ὁ ἰσχυρότερος (=ὁ κρείττων) ἀναγκάσῃ τὸν ἀσθενέστερον (=τὸν ἥττω) νὰ κάμῃ ὅ,τι ἂν φαίνεται εἰς αὐτὸν καλὸν οὐχὶ διὰ τῆς πειθαρχίας, ἀλλὰ διὰ τῆς βίας (μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος); Ἐγὼ τοῦλάχιστον οὕτω νομίζω (: ἀναμφιβόλως), [λέγεται] ὅτι εἶπεν ὁ Περικλῆς.—Καὶ ὅσα ἐνομῶν (=ἄρα) τύραννός [τις] νομοθετῶν ἀναγκάζει τοὺς πολίτας νὰ πράττωσι χωρὶς νὰ πείσῃ [αὐτοὺς] (=μὴ πείσας), εἶναι ἀνομία.—Μοὶ φαίνεται, [λέγεται] ὅτι εἶπεν ὁ Περικλῆς· διότι ἀποσύρω τὴν γνώμην μου

(: ἀνακαλῶ τὸν λόγον μου = ἀνατίθεμαι· εἰκονικὴ ἔκφρασις λη-
φθεῖσα ἐκ τοῦ παιγνιδίου τῶν πεσσῶν, καθ' ὃ ὁ ἦδη τεθεὶς πεσ-
σὸς ἀποσύρεται [= ἀνατίθεται] ὅταν ἐνηνοηθῇ ὅτι κακῶς ἐτέθη)
τὸ ὅτι εἶναι νόμος ὅσα τύραννος, γράφει (νομοθετεῖ) χωρὶς νὰ
πέισῃ [τοὺς πολίτας]

45. Ὅσα δὲ γράφουσι οἱ ὀλίγοι χωρὶς νὰ πείσωσι τοὺς πολ-
λοὺς, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπεροχῆς τῶν (=κρατοῦντες), ποῖον ἐκ τῶν;
δύο νὰ εἴπωμεν ὅτι [ταῦτα] εἶναι βία ἢ νὰ μὴ εἴπωμεν [ὅτι εἶναι]
Ὅλα νομίζω ἐγὼ (: πάντα μοὶ φαίνονται), [λέγεται] ὅτι εἶπεν
ὁ Περικλῆς, ὅσα τις ἀναγκάζει τινὰ νὰ κάμνῃ χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ
εἴτε νομοθετῶν εἴτε ὄχι, ὅτι εἶναι βία μᾶλλον παρὰ νόμος. — Καὶ
ὅσα ἐπομένως ὁλος ὁ δῆμος (=τὸ πᾶν πλῆθος), ἐπειδὴ ἔξου-
σιάζει (=κρατοῦν) τοὺς πλουσίους (=τῶν τὰ χρήματα ἔχόν-
των), νομοθετεῖ χωρὶς νὰ πείσῃ [τοὺς πλουσίους], [ταῦτα] ἤθελον
εἶναι βία μᾶλλον ἢ νόμος;

46. Βεβαιότατα (= μάλα τοι), ὃ Ἀλκιβιάδῃ, [λέγεται] ὅτι
εἶπεν ὁ Περικλῆς, καὶ ἡμεῖς (δηλ. καὶ ἐγὼ καὶ οἱ συνηλικιώται
μου), ὅτε εἶχομεν ἡλικίαν, ὅσῃν τῶρα σεῖς ἔχεις (=τηλικοῦ
τοι ὄντες), ἡμεῖθα ἱκανοὶ εἰς τὰ τοιαῦτα [διαλεκτικὰ σοφίσματα].
διότι καὶ ἡσχολούμεθα εἰς τοιαῦτα (=ἐμελετώμεν τοιαῦτα) καὶ
ἐπενουῦμεν [μετὰ δεξιότητος ἢ πανουργίας] τοιαῦτα, ὅποια ἀκρι-
βῶς καὶ σὺ τῶρα μοῦ φαίνεται ὅτι καταγίνεσαι. — [Λέγεται] δὲ
ὅτι εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης. ὦ Περικλείς, εἴθε νὰ σὲ συνανέστρε-
φόμενην τότε, ὅτε ἦρο ἱκανώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλῃν περιστάσειν
τοῦ προτέρου βίου σου (=δεινότετος σουτοῦ ἦσθα) εἰς τὰ
τοιούτου εἶδους σπουδάσματα (=ταῦτα).

47. Ὡς τάχιστα (=ἐπεὶ τάχιστα) λοιπὸν [=τοίνυν διὰ
τούτου συνεχίζονται τὰ ἐν τελει τῆς § 39, τῶν ὁμοίων ἢ συνέχειαι
διεκόπη διὰ τὸν παρεμπεσόντα διάλογον] ὁ Κριτίας καὶ ὁ Ἀλκι-
βιάδης:] ἐνόμισαν ὅτι εἶναι ὑπεριεροὶ (ἱκανώτεροι=κρείττονες)
τῶν [τοῖτε] πολιτικῶν [ἀνδρῶν] (=τῶν πολιτευομένων), δὲν
ἐπλησίαζον μὲν πλέον (=οὐκέτι μὲν προσῆσαν) τὸν Σωκράτην·
διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν (=οὔτε) ἤθεσεν εἰς αὐτοὺς ἐν γένει
(=ἄλλως δηλ. μὴ λημβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἐλέγχου), ἀφ'

ἐτέρου δὲ (= τε) *δυσηρεστοῦντο* (= ἤχθοντο), *διότι, δσάκις προσήρχοντο* (= εἰ προσέλθοιεν), *ἠλέγχοντο* (= ἐλεγχόμενοι) *διὰ τὰς παρεκτροπὰς των* (= ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον = περὶ + ἐκείνων ἃ ἡμάρτανον)· ἤσκολοῦντο δὲ εἰς τὰ πολιτικά, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἀκριβῶς καὶ προσήλθον εἰς τὸν Σωκράτην (: ἐμαθῆτευσαν παρὰ τῷ Σωκράτει).

48. *Τούναντιον* (= ἀλλὰ) καὶ ὁ Κρίτων ἦτο μαθητὴς τοῦ Σωκράτους [καὶ ἀχώριστος φίλος μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τοῦ θανάτου του] καὶ [οἱ ἀδελφοὶ] Χαιρεφῶν καὶ Χαιρεκράτης [οὗς ἐρίζοντας πρὸς ἀλλήλους προσπαθεῖ νὰ συμφιλιώσῃ ὁ Σωκράτης· πρβλ. Βιβλ. Β', γ', 1] καὶ [ὁ φίλος] Ἐρμογένης καὶ [οἱ ἐκ Θηβῶν ἐπίτηδες ἐρχομένοι, ὅπως ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν] Σιμίας καὶ Κέβης καὶ Φαιδώνδας, καὶ ἄλλοι [ἐν οἷς ἀριθμητέος καὶ ὁ Πλάτων], οἵτινες *συναναστρέφοντο ἐκείνῳ* (= συνῆσαν ἐκείνῳ), οὐχὶ ἵνα γίνωσιν *ικανοὶ ῥήτορες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου* (= δημηγορικοὶ) ἢ *ικανοὶ ῥήτορες ἐν τοῖς δικαστηρίοις* (= δικανικοὶ), ἀλλ' ἵνα *τελειῶς μορφούμενοι* (= καλοὶ τε κἀγαθοὶ γενόμενοι) *δύνανται νὰ συμπεριφέρωνται καλῶς* (= καλῶς χρῆσθαι) *καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειαν* (= οἴκῳ) *καὶ πρὸς τοὺς δούλους τῆς οἰκίας* (= οἰκέταις) *καὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς* (= οἰκείοις) *καὶ πρὸς τοὺς φίλους καὶ πρὸς τοὺς συμπολίτας [των].* Καὶ ἐκ τούτων οὐδεὶς οὔτε ὅτε ἦτο νέος, οὔτε ὅτε ἦτο ἡλικιωμένος, οὔτε ἔκαμε κανὲν κακόν, οὔτε *κατηγορήθη* (= αἰτίαν ἔσχε).

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ, 49—56. Ὁ Ξενοφῶν ἐν ταῖς παραγράφοις ταύταις ἀνασκευάζει τὸ τοῦ κατηγόρου ὅτι ὁ Σωκράτης ἐδίδασκε τοὺς μαθητὰς του νὰ καταφρονῶσι τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἀποδεικνύων ὅτι ὁ σοφώτατος ἀνὴρ δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν καὶ τὴν σωματικὴν μᾶλλον σχέσιν τῶν συγγενῶν, ὡς συνέβαινε παρὰ τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ εἰς τὴν πνευματικὴν τὴν ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας προερχομένην.

49. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης βεβαίως, εἶπε [προσέτι] ὁ κητήγορος, *ἐδίδασκε [τοὺς συναναστρεφόμενους αὐτὸν (= τοὺς συνόντας αὐτῷ)] νὰ ὑβρίζωσι* (: καταφρονῶσι = προπηλακίζειν) *τοὺς πατέρας [αὐ-*

τῶν, καθ' ἃ' παριστᾷ ἡ κωμωδία τοῦ Ἀριστοφάνους «Νεφέλαι», ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ὡς μαθητῆς τοῦ Σωκράτους παρουσιαζόμενος Φειδιππίδης τύπτει τὸν πατέρα του καὶ ἀποδεικνύει εἰς αὐτὸν ὅτι ἔχει τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα], διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν (=μὲν) ἔπειθεν ἐκείνους, οἵτινες τὸν συναναστρέφοντο, ὅτι ἔκαμνεν [αὐτοὺς] σοφωτέρους ἀπὸ τοὺς πατέρας των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἐπιτετραμμένον [εἰς τὸν υἱὸν (=τῷ υἱῷ)] συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, ἀφοῦ ἀποδείξῃ [ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου] ὡς παράφρονα [τὸν πατέρα] καὶ νὰ κρίνῃ εἰς τὰ δεσμὰ (=δήσαι), τοῦτο μεταχειριζόμενος ὡς ἀπόδειξιν (=τεκμηρίον), ὅτι τάχα νόμιμον ἦτο νὰ δένηται καὶ νὰ κρατῆται ἐν τῇ φυλακῇ (=δεδεσθαι) ὁ ἀμαθέστερος ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου.

50. Ὁ Σωκράτης ὅμως [ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κατηγοροῦν] δικαίως μὲν ἐνόμιζεν ὅτι ὁ ἔνεκα ἀμαθείας κρίτων τινὰ εἰς τὸ δεσμοτήριον ἠδύνατο νὰ δεθῆ καὶ νὰ κρατῆται εἰς τὰ δεσμὰ (=δεδεσθαι ἄν) καὶ αὐτὸς ὑπὸ ἐκείνων οἵτινες ἤξεύρουσιν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς δὲν ἤξεύρει· καὶ ἔνεκα τῶν τοιούτων [ἀφορμῶν] πολλάκις ἐξήταξε, τί διαφέρει ἡ ἀμάθεια ἀπὸ τὴν μανίαν· καὶ ἐνόμιζεν ὅτι οἱ μὲν μαινόμενοι ἠδύνατο νὰ δεθῶσι καὶ κρατῶνται εἰς τὰ δεσμὰ (=δεδεσθαι ἄν) πρὸς τὸ συμφέρον (=συμφερόντως) καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των [καθ' ὅσον παρασυρόμενοι ὑπὸ τῆς μανίας πιθανὸν νὰ ἐκακοποιῶσιν ἑαυτούς] καὶ τῶν φίλων, [καθ' ὅσον θὰ ἀπηλλάσσοντο οὗτοι ἀπὸ τῶν ὀχλήσεων αὐτῶν]· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες δὲν ἤξεύρουσιν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρέπει, [ἐνόμιζεν], ὅτι δικαίως ἠδύνατο νὰ μανθάνωσιν αὐτὰ παρὰ τῶν γνωριζόντων.

51. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης βεβαίως, εἶπε [προσέτι] ὁ κατηγορὸς ἐγένετο αἰτίας (=ἐποίησε) νὰ περιφρονῶνται (=ἐν ἀτιμίᾳ εἶναι) ἀπὸ τοὺς συναναστρεφόμενους αὐτὸν (:ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του) ὄχι μόνον οἱ πατέρες [αὐτῶν], ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς [αὐτῶν] μὲ τὸ νὰ λέγῃ (=λέγων) ὅτι οὔτε τοὺς ἀσθενοῦντας (=τοὺς κάμνοντας), οὔτε τοὺς δικαζομένους ὠφελοῦσιν οἱ συγγενεῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν [ἀσθενοῦντας ὠφελοῦσιν] οἱ ἰατροί, τοὺς δὲ δικα-

ζομένους οἱ γνωρίζοντες *να συνηγορῶσι* (=συνδικεῖν=συνηγορεῖν).

52. Ἐλεγε δὲ [προσέτι ὁ κατήγορος] ὅτι ὅσα αὐτὸς (δηλ. ὁ Σωκράτης) ἔλεγε καὶ περὶ τῶν φίλων *ὅτι δηδεν οὐδὲν ὠφελεῖ* (=ὡς οὐδὲν ὄφελός [ἔστι]) *να ἔχουσιν [αὐτοὶ] καλὰς διαθέσεις* (=εἶναι [αὐτοὺς] εὖνους), εἰάν δὲν θὰ δύνανται καὶ *να ὠφελῶσι* [ἔλεγε δὲ προσέτι ὁ κατήγορος] ὅτι αὐτὸς [ὁ Σωκράτης] ἔλεγεν ὅτι *μόνοι ἄξιοι τιμῆς εἶναι οἱ γνωρίζοντες ἐκεῖνα τα ὅποια πρόπει καὶ οἱ δυνάμενοι να ἀναπτύξουσιν [αὐτά].* Μὲ τὸ *να καταπειθῆ* (=ἀναπειθῶν) λοιπὸν οὕτως τοὺς νέους ὅτι *τάχα αὐτὸς ἦτο σοφώτατος καὶ ἱκανώτατος εἰς τὸ να κάμῃ ἄλλους σοφοὺς* [ἔλεγεν (=ἔφη)] *ὅτι οὕτω διέθειε τοὺς μαθητὰς του* (: ὅτι οὕτω ἐμόρφωνε τὴν γνώμην τῶν συναναστρεφόμενων αὐτὸν=οὕτω διατιθέσθαι τοὺς ἑαυτῶ συνόντας), ὥστε *μηδενὸς λόγου ἄξιοι* (=μηδαμοῦ γενικ. τοῦ τιμήματος, ὀνομαστ. οὐδ. *μηδανόν*) *να εἶναι* (:θεωρῶνται) *πλησίον αὐτῶν[τῶν μαθητῶν]οἱ ἄλλοι συγκρινόμενοι(παραβαλλόμενοι)πρὸς τὸν ἑαυτὸν του*(=πρὸς ἑαυτόν).

53. Ἐγὼ δὲ γνωρίζω μὲν ὅτι αὐτὸς (ὁ Σωκράτης) ἔλεγε ταῦτα καὶ περὶ τῶν πατέρων καὶ περὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν καὶ περὶ τῶν φίλων *καὶ πρὸς τοῦτοις μάλιστα* (=καὶ πρὸς τοῦτοις γε) [γνωρίζω ὅτι αὐτὸς ἔλεγε], ὡς γνωστόν, ὅτι ὅταν ἡ ψυχὴ ἐξέλθῃ [ἀπὸ τὸ σῶμα], ἐν μόνη τῇ ὁποῖα ὑπάρχει *νόησις* (=λογικόν· ἢ: ἡ δύναμις τοῦ διανοεῖσθαι καὶ θέλειν=φρόνησις), τὸ σῶμα [καὶ] *τοῦ πλησιέστατου συγγενοῦς* (=τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώπου), ἀφ' οὗ φέρουσιν ἔξω πρὸς ταρῆν [οἱ συγγενεῖς], [τὸ] *θάπτουσι* (καθιστῶσιν αὐτὸ ἀφανὲς [διὰ τοῦ ἐνταφιασμοῦ]=ἀφανίζουσι).

45. Ἐλεγε πρὸς τοῦτοις (=δὲ) [ὁ Σωκράτης] *ὅτι καὶ ἐν ὄσφ [ἢ] ἕκαστος ὅ,τι δῆπτε [μέλος] ἤθελεν εἶναι ἀχρηστον καὶ ἀνωφελὲς [ἐκ] τοῦ ἑαυτοῦ σώματος, τὸ ὅποιον καὶ ἐξοχὴν ἐξ ὄλων [τῶν πραγμάτων] ἀγαπᾷ* (=ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ὅ,τι ἂν ἀχρεῖον ἦ καὶ ἀνωφελὲς [ἐκ] τοῦ σώματος ἑαυτοῦ, ὁ μάλιστα πάντων φιλεῖ) καὶ αὐτὸς μόνος ἀφαιρεῖ καὶ εἰς ἄλλον παρέχει (δίδει) [να τοῦ τὸ ἀφαιρέσῃ (=ἀφελεῖν)]. Καὶ αὐτοὶ μόνοι *μάλιστα* (=γε) *κόπτουσι καὶ τοὺς ἑαυτῶν ὄνυχας καὶ τὰς*

τρίχας καὶ τοὺς κάλους (=τύλους) καὶ εἰς τοὺς ἰατροὺς ὑποβάλλουσι καὶ νὰ ἀποκόπτωσι καὶ νὰ καυτηριάζωσι [τοὺς κάλους] μετὰ πόνων καὶ ἀλγηδόνων καὶ νομίζουσιν ὅτι πρέπει νὰ ὀφείλωσι (: πληρώνωσιν) εἰς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνην τούτου [τοῦ ἔγχειρήματος] καὶ ἀμοιβήν· καὶ τὸν οἶαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν ὅσον δύνανται μακρότατα, διότι οὐδόλως μὲν ὄφρακεῖ αὐτοῦ, ὅταν ὑπάρχη ἐντὸς [τοῦ στόματος], βλάπτει δὲ πολὺ περισσότερον.

55. Ταῦτα λοιπὸν ἔλεγε χωρὶς νὰ διδάσκη [διὰ τούτων] [ὅτι πρέπει] τὸν μὲν πατέρα ζῶντα νὰ ἐντιφιάζῃ [τις]. τὸ δὲ ἑαυτοῦ σώμα νὰ κατακόπη (= ἑαυτὸν δὲ κατατεμεῖν), ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ δεικνύῃ φανερὰ ὅτι πᾶν τὸ ἐσειρημένον φρονήσεως (= τὸ ἄφρον) εἶναι ἄξιον περιφρονήσεως (= ἄτιμον), προέειπε (= παρεκάλει) [πάντα ἐκ τῶν συναστρεφομένων αὐτῶν] (= πάντα τῶν συνόντων ἑαυτῷ)] νὰ φροντίξῃ τοῦ νὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτῶν (= τοῦ εἶναι = τοῦ καταστήσαι ἑαυτῶν) ὅσον τὸ δυνατόν φρονιμώτατον (σφρόν καὶ σώφρονα) καὶ ὄφελιμώτατον, ὅπως, εἴτε ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ εἴτε ὑπὸ ἄλλου τινὸς θελεῖ νὰ τιμᾶται, μὴ παραμελῇ αὐτοὺς ἔχων πεποιθήσειν (= πιστεύων) εἰς τὸ ὅτι εἶναι οἰκεῖος συγγενής, ἀλλὰ προσπαθῇ [πᾶς ὁ συναστρεφόμενος αὐτῶν τὸν Σωκράτην] νὰ εἶναι ὄφελιμος εἰς τούτους, ὑπὸ τῶν ὑποίων θὰ ἤθελε νὰ τιμᾶται.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. 55—64. Ὁ Ξενοφῶν ἀναιεῖ τὴν κατηγορίαν ὅτι ὁ Σωκράτης τὰ ἐπιβλαβέστατα χωρὶα τῶν ποιητῶν ἐκλέγων ὡς μαγύρια ἐδίδασκε τοὺς νέους νὰ ὄσι κακοῦργοι καὶ τυραννικοί. Τὴν ἀνασκευὴν δὲ ταύτην κάμνει ὁ Ξενοφῶν διὰ δύο χωρίων τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Ὀμήρου, ἅτινα κακοβούλως ὁ κατήγορος παρερμήνευεν.

55. Εἶπε προσέτι ὅτι ὁ κατήγορος ὅτι αὐτὸς (δηλ. ὁ Σωκράτης) ἐκλέγων καὶ τὰ ἐπιβλαβέστατα (φαιλότατα = πονηρότατα) [χωρία] τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν καὶ μεταχειριζόμενος ταῦτα ὡς ἀποδείξεις, ἐδίδασκε τοὺς μαθητὰς [του] καὶ κακοῦργοι νὰ εἶναι καὶ τυραννικοί. Ἐκ μὲν τοῦ [διδασκτικοῦ ποιητοῦ] Ἡσιόδου [τοῦ ἐξ Ἄσκρας τῆς Βοιωτίας,] [ἐκλέγων (= ἐκλεγο-

μενον) ἐκ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ τοῦ ἐπικαλουμένου "Εργα καὶ Ἡμέραι] τὸν στίχον :

«Οὐδὲν ὄνειδος φέρει ἢ ἐργασία (=ἔργον), ἀλλ' ἢ ἀεργία φέρει τὸ ὄνειδος».

Τοῦτον λοιπὸν τὸν στίχον [εἶπεν ὁ κατήγορος] ὅτι ἡρμήνευσεν αὐτὸς ὁ Σωκράτης λέγων (=λέγειν αὐτὸν=ἐξηγεῖσθαι αὐτὸν λέγοντα), ὅτι δῆθεν (=ὡς) ὁ ποιητὴς [Ἡσίοδος] προτρέπει νὰ μὴ ἀπέχη [τις] ἀπὸ καμμίαν ἐργασίαν μῆτε ἄδικον μῆτε αἰσχροάν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα (τὰ ἄδικα δηλ. καὶ αἰσχροὰ) νὰ κάμνη μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κερδήσῃ. [Κατὰ ταῦτα ὁ κατήγορος ἡρμήνευσεν τὸν στίχον ὡς ἐξῆς πρὸς δυσφημισμὸν τοῦ Σωκράτους.

Οὐδεμία ἐργασία (ἤτοι πᾶσα ἐργασία εἴτε καλή, εἴτε φαῦλος, εἴτε δικαία, εἴτε ἄδικος) φέρει ὄνειδος, ἀλλ' ἢ ἀεργία φέρει τὸ ὄνειδος].

57. Ὁ δὲ Σωκράτης, ἀφοῦ ἔθειεν ὡς βᾶσιν τῆς συζητήσεως (: ἀφ' οὗ συνεφώνει=ἔπει διομολογήσαίτο) ὅτι τὸ μὲν νὰ εἶναι τις ἐργάτης φιλόπονος εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀγαθόν, τὸ δὲ νὰ εἶναι τις ἀργὸς ὅτι εἶναι βλαβερόν καὶ κακόν, καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐργάζεσθαι (ἢ ἐργασία) [εἶναι (=εἶναι)] ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀργεῖν (ἢ ἀεργία) [ὅτι εἶναι] κακόν, ἔλεγεν τοὺς μὲν πράττοντας ἀγαθόν τι ὅτι καὶ ἐργάζονται καὶ ὅτι εἶναι ἀγαθοὶ ἐργάται, τοὺς δὲ παίζοντας τοὺς κύβους ἢ ἄλλο τι κακόν καὶ ἐπιζήμιον πράττοντας ἐκάλει μετὰ περιφρονήσεως (=ἀπεκάλει ἀργούς. Μετὰ ταύτας δὲ τὰς ἐξηγήσεις (=ἐκ δὲ τούτων) καλῶς δύναται νὰ ἔχη ὁ στίχος :

«Οὐδὲν ὄνειδος φέρει ἢ ἐργασία, ἀλλ' ἢ ἀεργία φέρει τὸ ὄνειδος».

58. Εἶπε δὲ προσέτι ὁ κατήγορος ὅτι αὐτὸς (ὁ Σωκράτης) πολλαῖς ἔλεγε τὸ [τῆς Ἰλιάδος Β', 188—191 καὶ 198—202 χωρίον] τοῦ Ὀμήρου, δηλ. ὁ Ὀδυσσεύς :

«Ὅποιον μὲ βασιλέα καὶ ἔξοχον ἄνδρα συνήντα (=κχείη) τοῦτον τότε πλέον (=δὲ) ἀνεχαίτιζεν (=ἐρητύσασκε) [ἀπὸ τοῦ νὰ σπεύδῃ εἰς τὰ πλοῖα πρὸς ἀναχώρησιν]ᾶ ἀφοῦ ἤρχετο πλησίον του, διὰ [τῶν ἐξῆς[ἠπίων λόγων· «᾿Ω καλὲ(καλότυχε=δαιμόνιε)

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορία καὶ ἡ
ἀνασκευὴ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. § 1. Ὁ Ξενοφῶν διαδηλοῖ τὴν ἐκπληξίν του ἐπὶ τῇ
εἰς θάνατον καταδίκη τοῦ Σωκράτους διὰ τὴν γενομένην κατ' αὐτοῦ
ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἔγγραφον περὶ ἀσεβείας μήνυσιν, ἐν ᾗ
κατηγγέλλετο 1) ὡς εἰσάγων νέας παρὰ τὰς κρατούσας περὶ θεῶν δοξα-
σίας καὶ 2) ὡς διαφθείρων τοὺς νέους διὰ τῆς διδασκαλίας του.

1. [ᾠ ἀναγνώστά μου],

Πολλάκις [ἀναπολήσας ἐν τῷ βίῳ μου τὸν διὰ τοῦ κωνείου
θάνατον τοῦ Σωκράτους] διετέλεσα ἐν ἀπορίᾳ (: παρεξενεύθην
= ἐθαύμασα), διὰ τῆνων ἄρᾳ γε (: τάχα=ποτέ) ἐπιχειρημάτων
(=λόγοις) οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους [Μέλητος, Ἄνυτος
καὶ Λύκων] (ἦ: οἱ ἐγγράφως καταγγείλαντες τὸν Σωκράτην εἰς τὸν
ἄρχοντα βασιλέα Μέλητος, Ἄν., καὶ Α.=οἱ γραφόμενοι Σωκράτην
κατέπεισαν [κατὰ τὴν γενομένην δίκην] τοὺς Ἀθηναίους [δικα-
στάς] (ἦ: ἔκαμαν τοὺς Ἀθηναίους [Ἡλιαστάς] νὰ παραδεχθῶσι
[τὸ ἀνυπόστατον τοῦτο]=ἔπεισαν Ἀθηναίους) οἱ δὲ δῆθεν (=ὡς)
ἦτο ἄξιος θανατικῆς ποινῆς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πόλεως (=
τῇ πόλει); Ἡ μὲν δηλαδὴ (=γὰρ) ἔγγραφος κατ' αὐτοῦ κατη-
γορία [περὶ ἀσεβείας] ἦτο περίπου τοιαύτη (τοιᾶδε τις) ὅ
Σωκράτης παρὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον ἐξακολουθεῖ νὰ
πράττει ἀδίκιαν (: παρανομεῖ=ἀδικεῖ τὸ ἀδικεῖ ἐνταῦθα μετὰ

σημ. προκμ.) διότι, ἐκείνους μὲν τοὺς θεοὺς τοὺς ὁποίους ἡ πόλις κατὰ νόμον (κατὰ κοινὸν ἔθος) πιστεύει, δὲν πιστεύει (=οὐ νομίζων), ἄλλας δὲ νέας *θηρησκευτικὰς δοξασίας* (=δαιμόνια) εἰσάγει [εἰς τὴν πόλιν] προσέτι (=καί) δὲ παρανομεῖ, διότι [διὰ τῆς διδασκαλίας του] διαφθείρει τοὺς νέους. [Πῶς δὲ ἔχει ἡ ἀπόδειξις τῆς κατηγορίας ταύτης, τὰ ἐπόμενα θὰ δείξωσι τοῦτο].

1. Ἀνασκευὴ τοῦ α' μέρους τῆς κατηγορίας

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. § 2—9. Ὁ Ξενοφῶν ἀνασκευάζων τὸ πρῶτον μέρος τῆς κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορίας προβάλλει ὡς ἀδρᾶ ἐπιχειρήματα α) τὰς παρὰ τούτου ἐν τε τῷ βωμῷ τῆς οἰκίας του καὶ ἐν τόξ βωμοῖς τῶν ναῶν τελομένης θυσίας καὶ β) τὴν παρὰ τούτου χρῆσιν τῆς μαντικῆς, εἰς ἣν δὲν ἀντέκειτο ἢ εἰς τὸ δαιμόνιον πίστις αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους, ὅστις εἶχε τὴν γνώμην ὅτι δὲν ὀφείλει τις νὰ ἐρωτᾷ τοὺς θεοὺς καὶ περὶ ἐκείνων τῶν ζητημάτων (ἀντικειμένων), τὰ ὁποῖα ἡ ἀνθρώπινη διάνοια εἶναι ἱκανῆ μόνη νὰ γνωρίῃ.

2. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον μὲν λοιπὸν [μέρος τῆς κατηγορίας] ὅτι δῆθεν δὲν ἐπίστευε τοὺς [κοινῷ ἔθει ἀνεγνωρισμένους καὶ τιμωμένους] θεοὺς, ποῖον τέλος πάντων (=ποτέ) [ἐπιχείρημα] μετεχειρίσθησαν (: προσήγαγον) ὡς τρανὴν ἀπόδειξιν (=τεκμηρίω); Διότι ἦτο φανερὸν (=φανερός ἦν) καὶ ὅτι ἐθυσίαζε πολλάκις μὲν ἐν τῇ τῆς οἰκίας αὐλῇ [ἐνθα ἦτο ἰδρυμένος ὁ βωμὸς τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦ θεοορουμένου ὡς προστάτου τῆς οἰκίας] (=οἴκοι), πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων τῆς πόλεως βωμῶν [τῶν ἰδρυμένων πρὸ τῶν ναῶν καὶ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως], καὶ ἦτο φανερὸν (=οὐκ ἀφανής ἦν) ὅτι ἔκαμνε χρῆσιν τῆς μαντικῆς (=μαντικῇ χρώμενος) [ἦτοι τῆς τέχνης τοῦ προβλέπειν τὰ τῶν θεῶν βουλεύματα ἐκ διαφόρων σημείων]· διότι διεθρυλεῖτο (ἦτο διαδεδομένον, ὅτι ὁ Σωκράτης ἔλεγεν ὅτι τὸ δαιμόνιον [ἄπερ ἐταύτιζε πρὸς τὴν μαντικὴν τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον ἀμφοτέρω ἐκ θεοῦ προέρχονται μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκείνοι μὲν ἐμμέσως ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ τῶν οἰωνῶν καὶ τῶν ἄλλων μαντείων προτρέπονται ἢ ἀποτρέπονται, ἐνῶ ὁ Σωκράτης ἀμέσως ὑπὸ τοῦ δαιμονίου] προεδήλου (ἔβιδε σημεῖα) εἰς αὐτὸν [τὰ

μέλλοντα]. Καὶ ἐκ τούτου ἀκριβῶς (ἴσα ἴσα) (= ὄθεν δὴ) πρὸ πάντων (= καὶ μάλιστα) [διότι ἐκτὸς τοῦ δαιμονίου καὶ ἄλλας ἀποδείξεις οἱ κατήγοροι προσήγαγον διὰ τὰ καινὰ δαιμόνια· ὡς λ. χ. τὸ ὅτι ἀντὶ τῶν συνήθων τύπων τοῦ ὄρκου: *ναὶ μὰ Δία, νῆ τῶ θεῶ κλ.* μετεχειρίζετο τὸν τύπον: *νῆ τὸν κῆνα κλ.*] μοι φαίνεται *ὅτι κατηγορήσαν* (= αἰτιάσασθαι) αὐτὸν ὅτι εἰσάγει νέας θρησκευτικὰς δοξασίας.

3. Οὗτος δὲ οὐδὲν νεώτερον εἰσήγαγεν [ὄσον ἀφορᾷ τοὺς θεοὺς] ἢ οἱ ἄλλοι (: ἀπὸ τοὺς ἄλλους = τῶν ἄλλων) ὅσοι πιστεύοντες εἰς τὴν μαντικὴν (: ἐπαγγελλόμενοι τὴν μαντικὴν = μαντικὴν νομίζοντες) μεταχειρίζονται [πρὸς πρόγνωσιν τῶν μελλόντων] καὶ τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ πτησιν ἢ φωνὴν τῶν πτηνῶν (= οἰωνοῖς τε) καὶ τοὺς κατὰ θεῖαν ἔμπνευσιν προφερομένους καλοὺς ἢ κακοὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων (= καὶ φήμαις) καὶ τὰς [τυχαίας] συναντήσεις ἢ τὰ φυσικὰ φαινόμενα: ὡς κεραυνούς, βροντάς, σεισμούς κλ. (= καὶ συμβόλους) καὶ τὰς ἱεροσκοπείας [ἦτοι τὴν ἐξέτασιν τῶν σπλάγγνων τοῦ θύματος, δηλ. τοῦ χρώματος καὶ τοῦ σχήματος, τῆς διευσθύνσεως τῆς φλογὸς καὶ τῆς κνίσσης ἐν τῷ βωμῷ] (= καὶ θυσίαις), *διότι καθὼς οἱ τοῖ* (= οὗτοί τε γὰρ) νομίζουσιν ὅτι οὐχὶ τὰ πτηνὰ, οὐδὲ οἱ ἀπαντῶντες [ἄνθρωποι] γνωρίζουσι *πάν^ο ὅ, τι συμφέρει εἰς τοὺς ζητοῦντας μαντείαν* (= τὰ συμφέροντα τοῖς μαντενομένοις), ἀλλ' ὅτι οἱ θεοὶ διὰ τούτων [δηλ. τῶν οἰωνῶν, φημῶν, συμβόλων καὶ θυσιῶν] προδηλοῦσιν αὐτὰ [τὰ συμφέροντα]: *οὕτω δὲ καὶ ἐκεῖνος* (= κάκεινος δὲ) τοιουτοτρόπος ἐνόμιζε.

4.—*Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ μὲν πλείστοι* (= ἀλλ' οἱ μὲν πλείστοι) *δυσχυρίζονται* (= φασί) ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν πτηνῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἀπαντῶντων καὶ ἀποτρέπονται [νὰ μὴ κάμνωσί τι] καὶ προτρέπονται [νὰ κάμνωσί τι]: ὁ δὲ Σωκράτης, καθὼς ἐφρόνει [ὅτι οἱ θεοὶ προδηλοῦσι τὰ συμφέροντα εἰς τοὺς ζητοῦντας μαντείαν], οὕτω ἔλεγε· ἔλεγε δηλ. ὅτι τὸ δαιμόνιον προεδήλου [εἰς αὐτὸν τὰ δέοντα]. Καὶ εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν προσερχομένων καὶ ἀ-

κροωμένων αὐτοῦ (= τῶν ξυνόντων ¹⁾ προέλεγε (προηγόρευν) τινὰ μὲν νὰ κάμνωσι, τινὰ δὲ νὰ μὴ κάμνωσιν, ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην του τὸ δαιμόνιον προεδήλου(εἰς αὐτὸν τὰ ποιητέα ἢ μητούτων). Καὶ οἱ μὲν πειθόμενοι εἰς αὐτὸν ὠφελούντο, οἱ δὲ μὴ πειθόμενοι μελενοῦν (= μετεμελοῦντο = μετέμελε). Καὶ βεβαίως (= καίτοι) [ἐάν τις ἤθελεν ἐξετάσει τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ] (= εἰ τις ἐξετάσει τοῦς λόγους καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ). τίς δὲν ἤθελε παραδεχθῆ, ὅτι αὐτὸς [ὁ Σωκράτης] δὲν ἤθελε νὰ φαίνεται πρὸς τοὺς μαθητάς του (= τοῖς συνοῦσι) μήτε ἡλίθιος [διότι ἐψεύδετο περὶ πραγμάτων, ἅτινα εὐθὺς ἔμελλον νὰ ἐξελεγχθῶσιν ὡς ψευδῆ], μήτε ἀλαζών [διότι καυχώμενος διέδιδε ψευδῶς ὅτι εἶχε σχέσεις μετὰ τῶν θεῶν]. Θὰ ἐφαίνετο δὲ [ὅτι ἦτο (= εἶναι)] καὶ ἡλίθιος καὶ ἀλαζών (= ἀμώτερα ταῦτα), ἐὰν, ἐνῶ προέλεγεν ὅτι ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐδηλοῦντο τὰ λεγόμενα, ἐφαίνετο ὅτι ἔλεγε ψεύματα (= ψευδόμενος). Φανερόν λοιπὸν εἶναι ὅτι δὲν ἤθελε προλέγει, ἐὰν μὴ εἶχε πεποιθήσιν ὅτι θὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν. Ταύτην δὲ [τὴν τῶν μελλόντων πρόγνωσιν] (= ταῦτα δὲ) τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὡς πρὸς ἄλλον ἢ ὡς πρὸς θεὸν (ἢ: τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἄλλος τις ἢ ὁ θεὸς ἔχει = ἄλλω ἢ θεῷ· δοτ. τῆς ἀναφορᾶς): Ἐνῶ δὲ εἶχε πεποιθήσιν εἰς τοὺς θεοὺς, πῶς δὲν παρεδέχετο ὅτι εἶναι θεοί.

6. Ἄλλ' ὅμως (= ἀλλὰ μὴν) [ὁ Σωκράτης] συνήθιζε νὰ κάμνῃ (= ἐποίει· πρτ. τῆς συνηθείας) πρὸς τοὺς φίλους [του] (= τοὺς ἐπιτηδείους) οὐ μόνον ταῦτα, ἅτινα ἀνέφερον, ἀλλὰ καὶ (= καί· ἐπιδ.) τὰ ἐξῆς: τὰ μὲν δηλ. κατ' ἀνάγκην [πεπρωμένην] συμβαίοντα [καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἔκβασιν γινώσκομεν] (= τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα) συνεβούλευε καὶ νὰ [τὰ] πράττωσιν [οὔτω] ὅπως ἐνόμιζον (= ὡς νομίζομεν) ὅτι ἤθελον ἐκτελεσθῆ ἄριστα. Περὶ δὲ τῶν μὴ ὄντων φανερῶν πῶς θὰ ἀποβῶσι (: ποίαν ἔκβασιν θὰ λάβωσιν, ἔστελλεν αὐτοὺς νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον

1) Οὗτοί ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος λέγονται· συνόντες, ἐπιτήδειοι, ἐταῖροι, φίλοι, ἐπιθυμηταί, γνώριμοι, ὁμιληταί, συνδιατρίβοντες σινουσιαστοί· οὐδέποτε δὲ μαθηταί.

(=μαντευσομένους), ἐὰν ἔπρεπε νὰ πράττωσι ταῦτα (=εἰ ποιητέα [εἴη])=εἰ δέον ποιεῖν ταῦτα).

7. Οὕτω λοιπὸν (=καὶ) ἰσχυρίζετο (ἔφη) [ὁ Σωκράτης] ὅτι εἶχον ἀνάγκην τῆς μαντικῆς ἐκεῖνοι οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ διαχειρισθῶσι (οἰκήσῃν) καλῶς καὶ οἰκιακὰς καὶ δημοσίας ὑποθέσεις (οἴκους τε καὶ πόλεις). Ἀλλὰ [τὸ] νὰ γίνῃ μὲν [τις] καλὸς ξυλοουργὸς καὶ οἰκοδόμος (=τεκτονικὸν μὲν γενέσθαι) ἢ καλὸς σιδηρουργός, ἢ καλὸς γεωργός ἢ ἱκανὸς νὰ ἐξετάζῃ (κρίνῃ) τὰ τοιαῦτα ἐπαγγέλματα ἢ καλὸς λογιστὴς (ἢ: ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ λογαριάζῃ) ἢ καλὸς οἰκονόμος (:καλὸς διαχειριστὴς τῶν οἰκιακῶν ἀναγκῶν καὶ πραγμάτων) ἢ καλὸς στρατηγός. πάντα τὰ τοιαῦτα ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι γνώσεις (=μαθήματα) δυνάμεναι νὰ κτηθῶσιν (κατανοηθῶσι=αἰρετὰ) καὶ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας (=καὶ ἀνθρώπου γνώμη) [χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη μαντικῆς].

8. Διςχυρίζετο δὲ ὅτι τὰ σπουδαιότατα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων εἰς ταῦτα τὰ ἐπαγγέλματα (δηλ. τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας) οἱ θεοὶ ἀφῆκαν (ἐφύλαξαν) διὰ τὸν ἑαυτὸν των, καὶ ἐκ τούτων (=ᾧν) διςχυρίζετο] ὅτι οὐδὲν εἶναι φανερόν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι οὔτε εἰς ἐκεῖνον, ὅστις καλῶς ἐφύτευσε ἀγρόν [τινα] εἶναι φανερόν, τίς θὰ ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ τοῦ ἀγροῦ [διότι πιθανὸν ὁ φυτεύσας τὸν ἀγρόν νὰ ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τοῦ καρποῦ], οὔτε εἰς ἐκεῖνον, ὅστις καλῶς ᾠκοδόμησεν (ἔκτισεν) οἰκίαν, εἶναι φανερόν, τίς θὰ κατοικήσῃ ἐν αὐτῇ. οὔτε εἰς τὸν στρατηγὸν [εἶναι] φανερόν, ἐὰν συμφέρῃ νὰ εἶναι στρατηγός· οὔτε εἰς τὸν πολιτικὸν [ἄνδρα], ἐὰν συμφέρῃ νὰ κυβερνᾷ τὴν πόλιν (:νὰ εἶναι προστάτης, ἀρχηγός νὰ ἄρχῃ=προστατεῖν τῆς πόλεως)· οὔτε εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔκαμεν ἐν τῇ πόλει συγγενεῖς ἐξ ἐπιγάμιας (ἐκ γάμου) ἰσχύοντα πολιτικὰ πρόσωπα (=οὔτε τῷ δυνατοῦς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβόντι) εἶναι φανερόν, ἐὰν δὲν (=εἰ=εἰ μὴ) θὰ ἐξορισθῇ (=στερηθήσεται τῆς πόλεως) [ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου πολιτικῆς μερίδος] ἐξ αἰτίας τούτων.

9. Ἐλεγε δ' ὁ Σωκράτης ὅτι ἀνοηταίνουσι (=δαίμονᾶν) ἐκεῖνοι, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι οὐδὲν θεῖον (: ἐξαρκώμενον ἐκ τῶν

δεῶν=δαιμόνιον) ὑπάρχει διὰ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ὅτι πάντα ἐξα-
 τῶνται ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας (ἦ: ὅτι πάντα ὁ ἀνθρω-
 πος διὰ τῆς διανοίας του δύναται νὰ εὔρη=πάντα εἶναι τῆς
 ἀνθρωπίνης γνώμης): [ἔλεγε] δὲ ὅτι ἀνοηταίνουσι καὶ οἱ ἐρω-
 τῶντες τὸ μαντεῖον περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια οἱ θεοὶ ἐπέτρε-
 ψαν (ἔδωκαν) εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὰ διακρίνωσιν[μόνοι των],
 ἀφοῦ μάθωσιν [αὐτά]: π. χ. (=οἶον), εἰάν τις ἤθελεν ἐρωτήσῃ
 [τὸν θεὸν ἢ τὸ μαντεῖον] ποῖον ἐκ τῶν δύο εἶναι [εἶναι] προτι-
 μότερον νὰ λάβῃ [αὐτός] διὰ τὴν διεύθυνσιν ἀμάξης [συρρομέ-
 νης ὑπὸ ζεύγους βοῶν ἢ ἵππων] (=ἐπὶ ζεύγος) ἀνθρωπον
 γνωρίζοντα νὰ ἦνιοχῇ ἢ ἀνθρωπον μὴ γνωρίζοντα; ἢ ποῖον ἐκ
 τῶν δύο [εἶναι] προτιμότερον νὰ λάβῃ διὰ τὴν ἑαυτοῦ ναῦν (=
 ἐπὶ τὴν ναῦν) ἀνθρωπον γνωρίζοντα νὰ κηβερῆ ἢ ἀνθρωπον μὴ
 γνωρίζοντα; ἢ [εἰάν τις ἤθελεν ἐρωτήσῃ τὸν θεὸν ἢ τὸ μαντεῖον
 περὶ τούτων], τὰ ὅποια εἶναι δυνατὸν [οἱ ἀνθρώποι] (=ἔξῃστιν
 [ἀνθρώποις]) νὰ γνωρίσωσι (μάθωσι), ἀφοῦ ἀριθμήσωσι [τὰ ἐκ
 μονάδων συγκείμενα ποσά: ὡς δραχμάς, στρατιώτας [κλ.] (=
 ἀριθμήσαντας) ἢ ἀφοῦ καταμετρήσωσι [τὰ συνεχῆ ποσά:
 ὡς ὕψη, ὁδοὺς κλ.] ἢ ἀφοῦ ζυγίσωσι [ταῦτα], τοὺς ἐ-
 ρωτῶντας νὰ μάθωσι παρὰ τῶν θεῶν τὰ τοιαῦτα [ἅτινα
 εἶναι δυνατὸν νὰ μάθωσι, ἀφοῦ τὰ ἀριθμήσωσιν ἢ τὰ κα-
 ταμετρήσωσιν ἢ τὰ ζυγίσωσιν] ἐνόμζεν ὅτι κάμνουσιν [ἔργα] ἀ-
 σεβῆ· ἔλεγε δὲ ὅτι πρέπει μὲν 1) [ἡμεῖς] νὰ μανθάνωμεν (=μαν-
 θάνειν ἡμᾶς) ἐκεῖνα τὰ ὅποια οἱ θεοὶ ἐπέτρεψαν [εἰς ἡμᾶς] νὰ
 κάμνωμεν, ἀφοῦ τὰ μάθωμεν· 2) νὰ προσπαθῶμεν δὲ διὰ τῆς
 μαντικῆς νὰ μανθάνωμεν παρὰ τῶν θεῶν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν
 εἶναι φανερά εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι [ἔλεγεν] ὅτι οἱ θεοὶ διὰ
 σημείων δεικνύουσι [ταῦτα], εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελον
 εἶναι εὐμενεῖς.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. § 10—20. Ἐνφ' ὁ Σωκράτης πάντοτε δημοσίᾳ ἀνε-
 στρέφετο καὶ διελέγετο καὶ ἐδίδασκεν, ὅμως οὐδεὶς ποτὲ ἤκουσεν αὐτὸν
 νὰ λέγῃ τι ἀσεβές· διότι αὐτὸς δὲν ἠσχολεῖτο ὡς οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι
 εἰς ἐρωτήσεις περὶ Θεοῦ καὶ τοῦ παντός, ἀλλ' ἰδίως εἰς ὅτι τοὺς ἀν-
 θρώπους ἀμείνους καὶ βελτίους ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ. Εἰς τοὺς τοι-

οὗτους δὲ λόγους συμφωνεῖ καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἐν τῇ δίκῃ τῶν ἑννέα σερατηγῶν τῶν ἐν Ἀργινοῦσαις τῷ 406 π. Χ. καταναυμαχησάντων τοὺς Λακεδαιμονίους.

10. Ἄλλ' ὅμως (ἢ : πρὸς τούτοις ὅμως=ἀλλὰ μὴν) ἐκεῖνος βεβαίως (=γε) πάντοτε διῆγε βίον φανερόν (=ἦν ἐν τῷ φανερωῷ)· διότι καὶ τὸ πρῶι μετέβαινεν εἰς τόπους πρὸς περὶ πατον (δηλ. εἰς τὰς στοάς, ὑφ' αἷ περιπατοῦντες διελέγοντο) καὶ εἰς τὰ γυμναστήρια [ἐνθα ἐγυμνάζοντο οἱ νέοι, ἦτοι εἰς τὸ Λύκειον, τὸ Κυνοσαργές καὶ τὴν Ἀκαδημειαν] καὶ κατὰ τὴν ὠραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀγορὰ εἶναι πλήρης ἀνθρώπων (δηλ. ἀπὸ τῆς 9—12 π. μ.) ἐκεῖ ἐφαίνετο, καὶ κατὰ τὸ ἐπίλοιπον [μέρος] τῆς ἡμέρας πάντοτε παρεῖρισκετο ἐκεῖ ὅπου ἤλπιζε (=ἐμελλε) ὅτι θὰ συναναστραφῆ μετὰ πλείστων· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὲν ὠμίλει, ἦτο δὲ δυνατόν οἱ θέλοντες νὰ [τὸν] ἀκούωσι.

11. Οὐδεὶς δὲ ποτὲ ἕως τῶρα (=πῶποτε) εἶδε τὸν Σωκράτην (=εἶδε Σωκράτους· ἡ τοιαύτη σύνταξις τοῦ εἶδε μετὰ γενικῆς ἐγένετο κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τό: ἤκουσε Σωκράτους) οὔτε νὰ πράττῃ κανὲν [ἔργον] ἀσεβές (: ἀντιβαῖνον εἰς τὰ τῆς θρησκείας) οὔδὲ ἀνόσιον (: ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς πολιτικούς καὶ ἠθικούς νόμους), οὔτε τὸν ἤκουσε νὰ λέγῃ. Διότι δὲν συνδιελέγετο [πρὸς ἠθικὸν καὶ θεολογικὸν σκοπὸν] περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου (=περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως) καθ' ὃν τρόπον ἴσα ἴσα (=ἦτερ) οἱ πλείστοι ἐκ τῶν ἄλλων [φυσικῶν λεγομένων φιλοσόφων, ὅποτε ἠδύνατο νὰ κριθῆ αἷτιος γραφῆς ἀσεβείας] ἐξετάζων πῶς ἐγένετο (=ὅπως ἔφω ὁ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων (=σοφιστῶν) καλούμενος κόσμος (: ἡ διακόσμησις καὶ διάταξις τοῦ παντός) καὶ κατὰ τίνας ἀναγκαίους (φυσικούς) νόμους παράγεται ἕκαστον ἐκ τῶν οὐρανίων φαινομένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἔρευναν τῶν τοιούτων ἀπεδείκνυε μωρούς.

12. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξήταξε (=ἐσκόπει) περὶ αὐτῶν [τῶν φιλοσόφων, τῶν τὰ τοιαῦτα φρονιζόντων] [τὸ ἐξῆς (=τόδε)]. ποῖον ἐκ τῶν δύο ἄρ' αὖ γε [συνέβαινε]. 1) καταλήγουσι (φθάνουσι =ἔρχονται) εἰς τὴν ἐπίπικον μέριμναν περὶ τῶν τοιούτων [οὐρα

νίων φαινομένων κλ.], διότι ἐνόμισαν ὅτι ἀρεκτὰ τὴν πλῆθος (=ἤδη) ἐγνώρισαν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα· ἢ 2) νομίζουσιν ὅτι πράττουσι τὰ προσήκοντα (πρέποντα), ἐὰν παραμελῶσι μὲν τὰ ἀνθρώπινα (: ἐκεῖνα τὰ ὅποια κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι), ἐξετάζωσι δὲ ἐκεῖνα τὰ ὅποια οἱ θεοὶ μόνοι δύνανται νὰ γνωρίζωσι (=τὰ δαιμόνια=τὰ θεῖα) ;

13. Ἡπόρει δέ, διότι δὲν (=εἰ μὴ=ὅτι οὐ) εἶναι φανερόν εἰς αὐτούς, ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ [τὰ] εὗρωσι [ὑπὸ τὰς τότε ὁμῶς συνθήκας, διότι σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν καὶ πλείστα τῶν φυσικῶν φαινομένων ἠρμηνεύθησαν] ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες περισσότερον ὑπερηφανεύονται ἐνεκα τοῦ ὅτι [κάλλιον τῶν ἄλλων] φιλοσοφοῦσι περὶ τούτων(=ἐπὶ τῷ λέγειν περὶ τούτων), [ἔλεγεν] ὅτι δὲν ἔχουσι τὰς αὐτὰς γνώμας ἀναμεταξύ των, ἀλλ' [ἔλεγεν] ὅτι διάκεινται πρὸς ἀλλήλους ὁμοίως μὲ τὸν ὑπὸ μανίας κατειλημμένους (: μὲ τοὺς τρελλούς).

14 Διότι [ἔλεγεν] ὅτι ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν φαινομένων (τρελλῶν) οὐδὲ τὰ δέος (τρόμον καὶ ἔκπληξιν) παρέχοντα (=οὐδὲ τὰ δεινὰ) φοβοῦνται, ἄλλοι δὲ ὅτι φοβοῦνται καὶ τὰ μὴ προξενούντα δέος· καὶ ἄλλοι μὲν νομίζουσιν ὅτι οὔτε ἐνώπιον τοῦ ὄχλου (=ἐν ὄχλῳ), εἶναι αἰσχρὸν νὰ λέγωσιν ἢ νὰ κάμνωσιν ὅ,τιδήποτε, ἄλλοι δὲ ὅτι νομίζουσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρουσιάζωνται (=οὐδ' ἐξιτητέον εἶναι δοκεῖν=δοκεῖν οὐδὲ δεῖν ἐξί-εῖναι) ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὅτι ἄλλοι μὲν δὲν τιμῶσιν οὔτε ναόν, οὔτε βωμόν, οὔτε ἄλλο κανὲν (τίποτε) ἀπὸ τὰ θεῖα, ἄλλοι δὲ ὅτι σέβονται καὶ λίθους [ἁσήμεους]· καὶ τοὺς τυχόντας κορμούς δένδρων (=καὶ ξύλα τὰ τυχόντα) καὶ ζῶα (=θηρία). Οὕτω καὶ (=τε) ἐκεῖνοι οἵτινες ἐξετάζουσι μετὰ προσοχῆς περὶ τῆς γενέσεως (=φύσεως) τοῦ σύμπαντος, ἄλλοι μὲν [ὡς ὁ Ξενοφάνης, ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Μέλισσος] νομίζουσιν ὅτι ἐν μόνον εἶναι τὸ "Ὀν (: ὁ κόσμος)· ἄλλο δὲ [ὡς ὁ Λεῦκιππος καὶ ὁ τοῦ του μαθητῆς Δημόκριτος, οἱ τῆς σχολῆς δηλ. τῶν ἀτομικῶν] ὅτι [τὸ "Ὀν σύγκειται] ἐξ ἀπειραρίθμων κατὰ τὸ πλῆθος μορίων (ἢ : ἀτόμων, [ἅτινα δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν]' καὶ ἄλλοι μὲν

[ὡς ὁ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφεσίους] *ὄτι νομίζουσιν ὅτι αἰωνίως τὰ πάντα κινουῦνται* [=καὶ τοῖς μὲν [δοκεῖν] ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι] ἄλλοι δὲ [ὡς ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης] ὅτι οὐδὲν ποτε δύναται νὰ κινηθῆῃ· καὶ ἄλλοι μὲν [ὡς οἱ ἀτομικοὶ καὶ ὁ Ἡράκλειτος] ὅτι τὰ πάντα γεννῶνται καὶ καταστρέφονται, ἄλλοι δὲ [ὡς οἱ Ἐλεᾶται] ὅτι οὔτε δύναται νὰ γενηθῆῃ οὐδὲν, οὔτε νὰ καταστραφῆ.

15. *Καὶ τὴν ἐξῆς δὲ παρατήρησιν ἔκαμνε* (=καὶ τὰδε δὲ ἐσκόπει) [ὁ Σωκράτης] περὶ αὐτῶν [δικλ. τῶν φυσικῶν φιλοσόφων τῶν ζητούντων νὰ μάθωσι τὰ κοσμολογικὰ ταῦτα φαινόμενα]· ἄρα γε, καθὼς ἐκεῖνοι οὔτινες μανθάνουσι *τὰς ἀνθρωπίνας τέχνας* (=τὰ ἀνθρώπεια), νομίζουσιν *ὅτι, δευδῆποτε ἤθελον μάθει* (=ὅ,τι ἂν μάθωσι), *θὰ χρησιμοποίησωσιν αὐτὸ πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ οὔτινος ἂν ἄλλου θέλωσιν* (=ποιήσιν τοῦτο καὶ ἑαυτοῖς καὶ...βούλωνται), οὕτω καὶ οἱ *ἐξετάζοντες τὰ τῆς φύσεως* (=οἱ τὰ θεῖα νομίζοντες=οἱ τὰ θεῖα σκοποῦντες) [τὰ ὁποῖα μόνον οἱ θεοὶ γνωρίζουσι] νομίζουσιν ὅτι, ἀφοῦ μάθωσι *κατὰ τίνας φυσικοὺς νόμους* (=αἷς τισιν ἀνάγκαις [γίγνεται τὸ καθὲν, θὰ κάμωσι (=ποιήσιν), ὅταν θέλωσι καὶ ἀνέμους καὶ βροχὰς καὶ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους καὶ οὔτινος ἂν ἄλλου τῶν τοιούτων ἔχωσιν ἀνάγκην ἢ οὐδὲν μὲν τοιοῦτον οὐδὲ ἐπλίζουσιν, εἶνε δὲ ἀρκετὸν εἰς αὐτοὺς νὰ μάθωσι μόνον, *τίνι τρόπῳ* (=ἦ) ἕκαστον ἐκ τῶν τοιούτων [οὐρανίων φαινομένων] γίγνεται :

16. Περὶ ἐκείνων μὲν λοιπὸν, οὔτινες ἠοχολοῦντο εἰς ταῦτα, τοιαῦτα ἔγεγεν [ὁ Σωκράτης], αὐτὸς δὲ [ὡς ἠθικὸς φιλόσοφος] *συνήθιζε νὰ δαλέγεται* (=διελέγετο) [ὁσάκις ἢ περίστασις τὸ ἐκάλει] πάντοτε περὶ τῶν ἀνθρωπίνων [πραγμάτων], ἐξετάζων τί εἶναι εὐσέβεια, τί ἀσέβεια· τί εἶναι ὠραῖον, *τί ἀσχημον* (=αἰσχρόν)· τί εἶναι δίκαιον, τί ἄδικον· τί εἶναι σωφροσύνη, τί μανία· τί εἶναι ἀνδρεία, τί δειλία· τί εἶναι πόλις, τί πολιτικὸς ἀνὴρ· τί εἶναι διοίκησις ἀνθρώπων, τί εἶναι ἀνὴρ ἱκανὸς νὰ ἄρχῃ ἀνθρώπων· καὶ περὶ τῶν ἄλλων [τῶν μὴ ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ συντετινόντων εἰς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν ἀνθρώπων συνήθιζε νὰ διαλέγεται] περὶ τῶν ὁποίων ἐνόμιζεν ὅτι οἱ μὲν γνωρίζοντες ταῦτα εἶναι οἱ *τε*.

λείως πεπαιδευμένοι (=καλοὺς κάγαθοὺς), οἱ δὲ ἀγνοῦντες ταῦτα δικαίως ἤθελον ὀνομασθῆναι *ἀμόρφωτοι* (: ὅμοιοι πρὸς ἀνδράποδα, δουλοπρεπεῖς, ἀνελεύθεροι=ἀνδραποδώδεις).

17. *Λοιπὸν ὡς ταῦτα μὲν περὶ τῶν ὁποίων* (=ὅσα μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων=ὑπὲρ [=περὶ] μὲν οὖν τούτων, ὅσα) δὲν ἦτο φανερόν, *ποῖαν γνώμην εἶχεν [ὁ Σωκράτης]* (=ὅπως ἐγγίνωσκε) οὐδόλως εἶναι παράδοξον νὰ μὴ κρίνωσιν ὀρθῶς οἱ δικασταὶ περὶ αὐτοῦ· ὅσα δὲ πάντες ἐγνωρίζον, δὲν εἶναι παράδοξον, διότι δὲν (=εἰ μὴ=ὅτι μὴ) ἔλαβον ὑπ' ὄψει [οἱ δικασταὶ] ταῦτα ;

18. "Οἱτε δηλαδὴ (=γὰρ) κάποτε ἐγένετο βουλευτῆς [τῷ 406 π. Χ] καὶ ὠρκίσθη τὸν βουλευτικὸν ὄρκον, ἐν τῷ ὁποίῳ *ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένον* (:ἀνεφέρετο=ἦν) *ὅτι θὰ διαχειρισθῆ τα βουλευτικά του καθήκοντα συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους* (=βουλεύσειν κατὰ τοὺς νόμους) *πρόεδρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήκου* (=ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ) γενόμενος, ἐπειδὴ ὁ *δῆμος* (:ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου) ἐπεθύμησε παρὰ τοὺς νόμους διὰ μιᾶς [μόνης] ψηφοφορίας νὰ *καταδικάσῃ εἰς θάνατον* (=ἀποκτεῖναι=καταγνῶναι θάνατον) πάντας τοὺς περὶ τὸν Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην [στρατηγοὺς ὡς ὑπαιτίους τῆς μὴ διασώσεως ναυαγῶντινων τῆς ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίας καὶ τῆς μὴ περισυλλογῆς τῶν πνιγέντων καὶ ἐνταφιασμοῦ αὐτῶν], ἠρνήθη νὰ *θέσῃ τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν* (=ἐπιψηφίσει), ἂν καὶ ὠργίζετο κατ' αὐτοῦ ὁ δῆμος, *πολλοὶ δὲ ἰσχυροὶ* (=πολλοὶ καὶ δυνατοὶ) [τὸν ἠπέιλον [ὅτι θὰ τὸν ἐναγάγῃ εἰς δίκην]· ἀλλὰ *ἐπροτίμησε* (=περὶ πλείονος ἐποίησατο) νὰ φυλάξῃ τὸν ὄρκον [του] παρὰ νὰ χαρισθῆ εἰς τὸν δῆμον ἐναντίον τοῦ δικαίου, καὶ νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες τὸν ἠπέιλον.

19. Διότι προσέτι ἐπίστευεν ὅτι οἱ θεοὶ φροντίζουν περὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ καθ' ὃν τρόπον πιστεύουσιν οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων· οὗτοι μὲν δηλ. νομίζουν ὅτι οἱ θεοὶ τινὰ μὲν γνωρίζουσι, τινὰ δὲ δὲν γνωρίζουσι· ὁ Σωκράτης δὲ μὲν ἐνόμιζεν ὅτι ὅλα μὲν οἱ θεοὶ τὰ γνωρίζουσι καὶ ὅσα λέγονται καὶ ὅσα πράττονται καὶ ὅσα κρυφίως σχεδιάζονται (=τὰ σιγῇ βουλευόμενα).

ὅτι δὲν εὐρίσκονται παρόντες πανταχοῦ καὶ ὅτι διὰ σημείων φανερόνουςιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους περὶ ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

20. Διατελῶ λοιπὸν ἐν ἀπορίᾳ [ὅσάκις ἀναλογίζομαι τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ Σωκράτους] πῶς τέλος πάντων (: ἄρα γε=ποτε) ἐπέισθησαν οἱ Ἀθηναῖοι [δικασταὶ Ἡλιασταὶ] ὅτι ὁ Σωκράτης ὡς πρὸς τοὺς θεοὺς δὲν ἐφρόνει ὀρθῶς, αὐτὸς ὅστις ἀσεβὲς μὲν οὐδὲν ποτὲ εἶπεν οὔτε ἔπραξε, τοιαῦτα δὲ [πάντοτε] καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττεν, ὥστε ἐάν τις ταῦτα ἔλεγε καὶ ἔπραττεν, θά ἦτο καὶ θά ἐνομιζέτο εὐσεβέστατος (=οἷα τις ἂν...εὐσεβέστατος=ὅστε, εἴ τις ταῦτα λέγοι καὶ πράττει, εἴη ἂν καὶ νομιζοίτο εὐσεβέστατος).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

2. Ἀνασκευὴ τοῦ β' μέρους τῆς κατηγορίας (§ 1—64)

ΠΕΡΙΛΗΨ. § 1—11. Ὁ Ξενοφῶν ἀνασκευάζων τὸ δεύτερον μέρος τῆς κατηγορίας ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Σωκράτης προέτρεπε τοὺς νέους ἐπὶ πᾶσαν ἀρετὴν καὶ παρείχεν εἰς αὐτοὺς ἄριστα πρὸς τοῦτο παραδείγματα ἐμπνέων αὐτοῖς σεβασμὸν πρὸς τοὺς νόμους καὶ ἀποτροφὴν ἀπὸ παντὸς βιαίου καὶ ἀνοσίου.

1. Παράδοξον δὲ φαίνεται μοι ἀκόμη καὶ τὸ ὅτι ἐπέισθησαν (=καὶ τὸ πεισθῆναι) τινες ὅτι δῆθεν (=ὡς) ὁ Σωκράτης διέφθειρε [διὰ τῆς διδασκαλίας του] τοὺς νέους, αὐτὸς ὅστις (=ὃς ἐκτὸς τῶν ἀναφερθεισῶν ἀρετῶν αὐτοῦ (=πρὸς τοῖς εἰρημύνοις) πρῶτον μὲν ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἦτο ἐγκρατέστατος ποτοῦ καὶ φαγητοῦ (ἦ: εἰς τὸ τρώγειν καὶ πίνειν), ἔπειτα ὑπομονητικώτατος (:καὶ δυνάμενος καὶ μάλιστα νὰ ὑπομένῃ τὰ) [εἰς τὰ ψύχη] κατὰ τὸν χειμῶνα (=πρὸς χειμῶνα) καὶ [εἰς τοὺς καύσωνας] κατὰ τὸ θέρος καὶ εἰς κάθε κόπον προσέτι δὲ εἰς τὸ νὰ ἔχη ἀνάγκην [μόνον] ὀλίγων (=πρὸς τὸ δεῖσθαι μετρίων) τόσον ἐξησκημένος (: συνηθισμένος=πεπαιδευμένος), ὥστε, ἐνῶ ἐλαχίστην περιουσίαν εἶχε εὐκολώτατα (=πάνυ ῥαδίως) νὰ ἀρκῆται εἰς αὐτὴν [τὴν περιουσίαν τὴν ἀνερχομένην τότε εἰς ἄξιαν πέντε μνῶν].

2 Πῶς λοιπὸν αὐτός, ἀφοῦ ἦτο τοιοῦτος, *ἠδύνατο νὰ κάμῃ* (=ἐποίησεν ἄν) ἄλλους ἢ ἀσεβεῖς [πρὸς τοὺς θεοὺς], ἢ παρανόμους ἢ *λαιμάργους* (=λίχνους) ἢ *μαλθακοὺς πρὸς τοὺς κόπους* (ἢ: φυγοπόνους=πρὸς τὸ ποιεῖν μαλακοὺς); [“Ὀχι! δὲν ἦτο δυνατόν]: τοῦναντίον ἀπήλλαξε μὲν ἀπὸ τούτων [τῶν ἐλαττωμάτων] πολλοὺς, ἀφοῦ τοὺς ἔκαμνε νὰ ἐπιθυμῶσι τὴν ἀρετὴν καὶ παρίσχεν (ἔδωκεν) ἐλπίδας, ὅτι, ἐὰν προντίζωσι διὰ τὸν ἑαυτὸν τὼν θὰ γίνωσι *τέλειοι τύποι τῆς ἀνθρωπότητος* [ἢ κατὰ Σιμωνίδην: *χερσὶ τε ποσὶ καὶ νόφ τετράγωνοι, ἀνευ νόγου τετυγμένοι*] (=καλοὺς καγαθοὺς).

3. *Καὶ ὁμως* [ἄν καὶ ἀπήλλαξε δηλ. τῶν ἐλαττωμάτων πολλοὺς κλ.] *οὐδέποτε βεβαίως* (=καί τοι γε οὐδέποτε) ὑπέσχετο ὅτι εἶναι διδάσκαλος *τούτου* (δηλ. τοῦ καλοὺς καγαθοὺς ἔσεσθαι, *ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἦτο φανερός ὅτι ἦτο τοιοῦτος* (=ἀλλὰ τῷ φανερός (εἶναι τοιοῦτος ὢν) [οἶος δηλ. περιεγράφη] ἔκαμνε τοὺς συναναστρεφόμενους μὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ ἐλπίζωσιν ὅτι θὰ γίνωσι τοιοῦτοι (=παρόμοιοι), ἐὰν μιμῶνται *αὐτὸν* (=ἐκείνον).

4. Ἄλλ' ὁμως (ἢ: ἀλλὰ προσέτι) καὶ τὸ σῶμά του καὶ ὁ ἴδιος δὲν παρημέλει καὶ τοὺς παραμελοῦντας [αὐτὸ] *δὲν ἐπεδοκίμαζε* (=οὐκ ἐπήνει). Τὸ μὲν λοιπὸν νὰ κοπιᾷ (ὑποφέρει) τις ὑπερβολικά, *ὅτε ὑπερβολικὰ ἦσθιεν* (=ὑπερεσθίοντα), *ἐπεδοκίμαζε*, (=οὐκ ἐπήνει), τὸ δὲ *νὰ ἐξεργάζεται* (χωνεύη) τις καλῶς (=τὸ δὲ ἱκανῶς ἐκπονεῖν) ταῦτα, ὅσα εὐχαρίστως ἢ *πρὸς τὸ τρώγειν καὶ πίνειν ὄρεξις* (=ἢ ψυχὴ) δέχεται, ἐπεδοκίμαζε· διότι ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς ὁ *τρόπος τοῦ ζῆν* (αὕτη ἢ δίαιτα=τὴν ἔξιν) εἶναι καὶ ἀρκετὰ ὑγιεινὸς καὶ δὲν ἐμποδίζει τὴν *φροντίδα περὶ τῆς ψυχῆς* (δηλ. τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν), (=τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν).

5. *Καὶ ὁμως ὁ Σωκράτης δὲν ἐπεδίωκε βεβαίως [ἐπὶ τοσοῦτον τὴν περὶ τὸ σῶμα ἐπιμέλειαν ὥστε] νὰ γίνῃ ἀβροδίαιτος* (=ἀλλὰ μὴν οὐκ ἦν θρυπτικός γε) οὐδὲ *ἐπιδεικτικός* (=ἀλαζονικός) [καθὼς οἱ σοφισταὶ] οὔτε κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν οὔτε κατὰ τὴν ὑπόδεσιν (ὑποδήματα), οὔτε κατὰ τὴν ἄλλην (λοιπὴν) δίαιταν. *Προσέτι οὐδὲ* (=οὐ μὴν) *φιλοχρημάτους*

δὲν ἀρμόζει εἰς σὲ ὧς ἄνθρωπος νὰ φοβῆσαι, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος κάθησο καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας κάθιζε».

Ὅποιον δὲ ἐξ ἄλλου (= αὐ) ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ (= δήμου ἄνδρα) ἔβλεπε καὶ εἴρισκε (= ἐφεύροι) νὰ φωνάζῃ, τοῦτον (= τὸν) διὰ τοῦ σκήπτρου ἐκτύπα (= ἐλάσασκεν) καὶ ἠπείλει (= ὀμοκλήσατο) διὰ λόγου (: λέγων).

Ἐ' Ἀνόητε (= δαιμόνιε· ἐνταῦθα ἐπὶ κακοῦ) κάθησο (= ἦσο) ἡσύχως (= ἀτρέμας) καὶ ἄκουε τοὺς λόγους τῶν ἄλλων, οἵτινες εἶναι ἀνώτεροί σου· σὺ δὲ [εἶσαι] ἀπειρος πολέμου (ἀκατάλληλος πρὸς πόλεμον= ἀπτόλεμος) καὶ ἄνθρωπος (= ἄνακλις), οὔτε ποτε ἐν τῷ πολέμῳ ὑπολογιζόμενος (συγκαταριθμούμενος) [εἶσαι] (ἢ : ὑπολογίζεσαι= ἐνάριθμος [εἶ]) οὔτε ἐν τῇ συνελύσει τοῦ λαοῦ (= ἐνὶ βουλῇ= ἐνὶ ἀγορῇ= ἐν ἀγορᾷ).

Τοὺτους λοιπὸν [τοὺς στίχους τοῦ Ὀμήρου] (= ταῦτα δὴ) [εἶπεν ὁ κατήγορος] ὅτι αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἠρμήνευε λέγων (= αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι) ὅτι ὁ ποιητῆς (δηλ. ὁ Ὀμηρὸς) ἐπαινεῖ δῆθεν [τὸ] νὰ κτυπῶνται οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ καὶ οἱ πένητες.

59. Ὁ Σωκράτης ὅμως δὲν ἔλεγε (ἐνόει) ταῦτα· διότι τότε [ἐν δηλ. ταῦτα οὕτω βέβαια ἠρμήνευε θὰ παραδέχετο βεβαίως (= ᾤετο ἄν γε) ὅτι καὶ αὐτὸς [ὡς πένης] πρέπει νὰ κτυπᾶται· ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι πρέπει ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν εἶναι μῆτε διὰ λόγου, μῆτε δι' ἔργου ὠφέλιμοι, καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ παράσχωσι βοήθειαν μῆτε εἰς τὸ στράτευμα μῆτε εἰς τὴν πόλιν μῆτε εἰς αὐτὸν τὸν λαόν, ἐὰν εἶναι (παρουσιασθῆ) ἀνάγκη τις, καὶ ἐκτὸς τούτου (ἄλλως τε), ἐὰν εἶναι καὶ θρασεῖς [ὡς ὁ Θεοσίτης ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφόμενος], νὰ ἐμποδίζονται [τοῦ νὰ μετέχωσι τῶν τῆς πόλεως] (ἦτοι νὰ στερεῶνται πάσης τιμῆς καὶ ἀξιώματος ἐν τῇ πόλει) με πάντα τρόπον (= πάντα τρόπον) καὶ ἂν εἶναι (= ὄντες) κατὰ τύχην (= τυγχάνωσι παρὰ πολὺ πλούσιοι).

60. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης βεβαίως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τούτοις [τοὺς θρασεῖς δηλ. καὶ τοὺς μὴ ἱκανοὺς νὰ παράσχωσι βοήθειάν τινα πρὸς τὸν λαόν] (-τᾶναντία τούτων) ἦτο φανερὸς ὅτι ἦτο καὶ φιλόσοφος (= δημοτικὸς) καὶ φιλόανθρωπος. Διότι, ἐνῶ ἔσχε

(: ἀπέλαυσε=λαβὼν=σχὼν) ἐκεῖνος πολλοὺς μαθητάς, οἷνες ἐπεθύμουν τὴν διδασκαλίαν του (=ἐπιθυμητάς) καὶ ἐξ Ἀθηνῶν (ἐκ τοῦ ἄστεως=ἄστους) καὶ ξένους, ἀπὸ κανένα ποιεὶ δὲν ἔλαβε μισθὸν (οὐδένα πώποτε μισθὸν ἐπράξατο διὰ τὴν διδασκαλίαν του (=τῆς [αὐτοῦ] συνουσίας), ἀλλὰ εἰς πάντας [τοὺς συνυποστροφόμενους αὐτὸν (= τοῖς αὐτῷ συνοῦσι)] ἀφθόνως προσέφερε τὰ πνευματικά του ἀγαθὰ (ἢ: τὴν σοφίαν του = τῶν ἑαυτοῦ)· ἐκ τούτων δὲ (= ὧν) [τῶν μαθητῶν του] τινὲς [ὡς ὁ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος κλ.] λαβόντες παρ' ἐκείνου δωρεὰν (= προΐκα) μικρὰ μέρη [τῆς σοφίας - τῆς διδασκαλίας - του] ἀντὶ πολλῶν χρημάτων (= πολλοῦ) ἐπόλουν εἰς τοὺς ἄλλους καὶ δὲν ἦσαν καθὼς ἐκεῖνος δημοικοί· διότι δὲν ἤθελον νὰ διδάσκωσι (= διαλέγεσθαι) τοὺς μὴ δυναμένους νὰ δίδωσιν εἰς αὐτοὺς χρήματα.

61. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης βεβαίως καὶ παρὰ τοῖς ξένοις (καὶ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων=καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους) προὔξενει τιμὴν εἰς τὴν πόλιν [τῶν Ἀθηνῶν] πολὺ περισσώτερον ἢ ὁ Λίχας εἰς τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμονίων [Σπάρτην], ὅστις ἐγένετο ὀνομαστὸς ἔνεκα τούτου (ἦτοι: ἔνεκα τοῦ ὅτι παρεῖχε τιμὴν εἰς τὴν πόλιν). Ὁ μὲν δηλαδὴ Λίχας κατὰ τὴν τῶν γυμνοπαιδιῶν ἑορτὴν [τὴν πανηγυριζομένην ἐνιαυσίως ἐν Σπάρτῃ τὸν Ἑκατομβαιῶνα - Ἰούλιον - εἰς τιμὴν τῶν θεῶν Ἀπόλλωνος, Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς, οὓς χορὸς γυμνῶν παίδων ὀρχούμενος περὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος ἐξύμνει ὡς καὶ πάντας τοὺς ἐν πολέμοις πεσόντας καὶ δὴ τοὺς κατὰ τὴν περιφανῆ ἐν Θυρέᾳ νίκην κατὰ τῶν Ἀργείων φονευθέντας] τοὺς ἐν Σπάρτῃ [χάριν τῆς ἑορτῆς τῆς περὶ τὰς 15 ἡμέρας διαρκούσης] διατρέβοντας ξένους ἐφιλοξένει μὲ δεῖπνον· ὁ δὲ Σωκράτης δαπανῶν (ἐξοδεύων) καθ' ὅλον τὸν βίον του τοὺς θησαυροὺς τῆς ἑαυτοῦ σοφίας (=τὰ ἑαυτοῦ) ὠφέλει τὰ μέγιστα πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας [νὰ ὠφελῶνται]· διότι, ἀφοῦ ἔκαμνε καλλιτέρους ἐκείνους οἷτινες τὸν συναναστρέφοντο, τοὺς ἀφίε νὰ ἀπέρχονται (= ἀπέπεμπε τὸ ὅ. ἐνταῦθα λαμβάνεται ἐπὶ καλῆς σημασίας παρ' ἡμῖν δὲ παρέμεινε μόνον ἡ κακὴ αὐτοῦ σημασία).

62. Εἰς ἐμὲ λοιπὸν *βεβαίως* (=μὲν μὴν) ὁ Σωκράτης, ἐπειδὴ ἦτο τοιοῦτος, ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ἄξιος *τιμῆς* (δηλ. ἀμοιβῆς) *ἐκ μέρους τῆς πόλεως* (=τῇ πόλει μᾶλλον παρὰ θανάτου. Καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκεπτόμενος (ἐξετάζων) τις, *τοῦτο* (δηλ. τὸ ὅτι ἦτο ἄξιος ἀμοιβῆς) θέλει ἐξαγάγει. Διότι συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους, εἴαν τις φανερωθῇ (ἀποδειχθῇ) ὅτι *ἀφαιρεῖ κρυφίως ξένον τι πράγμα* (=κλέπει) ἢ ὅτι *κρυφίως ἐν τοῖς βαλανίοις—λουτροῖς—ἢ βιαίως ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀφαιρεῖ τὰ ἱμάτια ἄλλου καὶ ἐνδύμενος σφετερίζεται αὐτὰ* (=ἢ λωποδυτῶν) ἢ ὅτι *ἀφαιρεῖ τὸ βαλάντιον ἀποκόπτων αὐτὸ* (=βαλαντιοτομῶν) ἢ ὅτι *διατρύπᾳ τοὺς τοίχους ἐπὶ κλοπῇ* (=τοιχωρυχῶν) ἢ ὅτι *αἰχμαλωτίζει ἢ κλέπτει ἐλευθέρους ἀνθρώπους πρὸς πώλησιν* (=ἀνδραποδιζόμενος), κατὰ τούτων ἢ *ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπιβαλλομένη τιμωρία* (=ἢ ζημία) εἶναι θάνατος· ἀπὸ τούτων δὲ [τῶν ἐγκλημάτων] (=ῶν) ἐκεῖνος (ὁ Σωκράτης) ἀπεῖχε περισσότερο ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

63. *Προσέτι δὲ* (=ἀλλὰ μὴν) δὲν ἐγένετό ποτε ἕως τῶρα εἰς τὴν πόλιν τοῦλάχιστον αἰτιός τις κακοῦ : οὔτε πολέμου συμβάντος ὑπὸ *δυσμενεῖς περιστάσεις* (=κακῶς), οὔτε στάσεως, οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλλου τινὸς [πράγματος]. Οὐδὲ *προσέτι εἰς ἰδιωτικὴν βέβαια ὑπόθεσιν* (=ἰδίᾳ γε) οὔτε ἀπεστέρησέ ποτε ἕως τῶρα κανένα ἐκ τῶν ἀνθρώπων *τῶν ἀγαθῶν του* (δηλ. τῆς περιουσίας του), οὔτε περιετύλιξέ τινα μὲ *περισπασμούς* (ἀτυχήματα=κακοῖς), ἀλλ' *οὐδὲ κατηγορήθη ποτὲ ἕως τῶρα* (=οὐδὲ πώποτε αἰτίαν ἔσχε) *δι' οὐδὲν ἐκ τῶν [ὑπ' ἐμοῦ] εἰρημέτων* (: ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἐγὼ ἀνέφερον).

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ 64. Ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Σωκράτης τοιοῦτος πρὸς τε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς νέους γενόμενος ἦτο ἄξιος μᾶλλον ἀμοιβῆς ἢ θανάτου πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πόλεως. Ἐνταῦθα δὲ καταλήγει τὸ ἀπολογητικὸν ἰδίᾳ μέρος τῶν Ἀπομνημονευμάτων.

64. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἔνοχος τῆς γνωστῆς [ἐγγράφου] κατηγορίας ; [Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἔνοχος],

διότι οὗτος (=δ;) ἀντί μὲν τοῦ νὰ μὴ πιστεύῃ [εἰς] θεοῦς, καθώς ἐν τῇ γνωστῇ ἐγγράφῳ κατηγορία ἦτο γεγραμμένον, ἦτο φανερός *ὅτι ἐλάτρευε* (=θεραπεύων) τοὺς θεοὺς [διὰ θυσιῶν] περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· ἀντί δὲ τοῦ νὰ διαφθείρῃ [διὰ τῆς διδασκαλίας του] τοὺς νέους, *διὰ τὸ ὁποῖον* (=δ), ὡς *γνωστὸν* (=δὴ), *ὁ κατηγοροῦς* (=ὁ γραψάμενος) *κατηγορεῖ [τότε] αὐτὸν* (=αὐτὸν ἠτιᾶτο), ἦτο φανερός *ὅτι* τοὺς ἔχοντας ἐκ τῶν μαθητῶν [του] πονηρὸς ἐπιθυμίας *ἀπήλλαττε* (=παύων) μὲν *ἀπὸ ταύτας* (τὰς κακὰς δηλ. ἐπιθυμίας) (=τοῦτων), [*ὅτι*] *προσέτρεπε* (=προτρέπων) δὲ [αὐτοὺς] νὰ ἐπιθυμῶσι τὴν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην ἀρετὴν, *διὰ τῆς ὁποιᾶς* (=ἧ) καὶ πόλεις καὶ *οἰκογένειαι* (=οἰκοὶ) *καλῶς διοικοῦνται* (κυβερνῶνται) (=εὖ οἰκοῦσι)· ταῦτα δὲ πράτων πῶς δὲν ἦτο ἄξιος μεγάλης τιμῆς [οὐ μόνον ἠθικῆς ἀλλὰ καὶ ὑλικῆς, ὡς λ. χ. τῆς ἐν τῷ Πρωτανείῳ σιτήσεως, ἧς ἤξιούντο οἱ μεγάλως τὴν πολιτείαν εὐεργετήσαντες] ἐκ μέρους τῆς πόλεως (=τῇ πόλει) ;

Β· ΔΡΑΣΙΣ & ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ὁ Ξενοφῶν συγκεφαλαίων τρόπον τινὰ τὰ ἡγούμενα, δι' ὧν ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Σωκράτης οὐχὶ βλαβερῶς ἐπὶ τοὺς μαθητὰς του ἐπενήργησεν, ἐκθέτει καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν προήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἀγαθόν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐτίμα τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ περὶ τῆς ἐγκρατείας αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις.

α') Ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς λατρεία τοῦ Σωκράτους (1—4).

1. Πῶς δὲ λοιπὸν φαίνεται μοι [ὁ Σωκράτης] ὅτι *ὄχι μόνον δὲν ἔβλαπτε, ἀλλὰ καὶ* (=καὶ) ὠφέλει τοὺς μαθητὰς [του] *ἄλλοτε μὲν* (=τὰ μὲν) μὲ τὸ νὰ *δεικνύῃ* [ἐμπράκτως], *ὅποιοι αὐτὸς ἦτο* (=δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν = δεικνύων οἷος αὐτὸς ἦν), *ἄλλοτε δὲ* (=

τά δὲ) καὶ μὲ τὸ νὰ διαλέγητε(ἤ:καὶ διὰ τοῦ λόγου=καὶ διαλεγόμενος), ἐκ τούτων [=τούτων· ἢ γεν. συνεφώνησε πρὸς τό: τὰ μὲν—τὰ δέ, ἀντι· νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ ἐν ἄρχῃ: ὠφελεῖν· κανονικῶς ἔπρεπε νὰ εἶπῃ: ὡς δὲ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι—**τοῦτο νῦν γράψω ὡς ἂν διαμνημονεύσω**] λοιπὸν θὰ γράψω [τώρα μετὰ τριετίαν ἀπὸ τοῦ ἀδίκου θανάτου του], ὅποσα ἂν ἐνθυμηθῶ. **Ὡς πρὸς μὲν λοιπὸν τὰ ἀφορῶντα τοὺς θεοὺς** (ἢ: ὡς πρὸς μὲν λοιπὸν τὴν λατρείαν τῶν θεῶν) **ἦτο φανερόν** (=ἦν φανερός) ὅτι καὶ ἔκαμνε καὶ ἔλεγε **τοιουτοτρόπως ὅπως** (=ἦπερ) ἢ Πυθία ἀποκρίνεται εἰς τοὺς ἐρωτῶντας [αὐτήν], πῶς δηλ. πρέπει νὰ κάμωσι προκειμένου ἢ περὶ θυσίας [πρὸς τοὺς θεοὺς] ἢ περὶ λατρείας τῶν προγόνων [οἵτινες μετὰ θάνατον ζῶντες ὑπὸ τὴν γῆν εἶχον θεῖαν δύναμιν] ἢ περὶ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν τοιούτων· διότι **καθὼς ἢ Πυθία** (=ἢ τε Πυθία) **χρησιμοδοτεῖ** [=ἀναίρει· εἰς τὸ ἀναιρεῖν] ὅταν νοῆται ὡς ἀνικεῖμ. τό: **φωνήν**=χρησιμοδοτεῖν, ὅταν δὲ νοῆται: **τὴν ψυχὴν**=φονεύειν] [εἰς τοὺς ἐρωτῶντας] (τοῖς ἐρωτῶσι)] ὅτι εὐσεβῶς δύνανται νὰ κάμνωσιν [αὐτοὶ οἱ ἐρωτῶντες]· **ἐὰν κάμνωσι** (=ποιοῦντας=εἰ ποιοῦεν) **κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς πόλεως** (=νόμφ πόλεως), **οὕτω καὶ ὁ Σωκράτης** (=Σωκράτης τε) **συμφώνως πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς πόλεως** (=οὕτω=νόμφ πόλεως) καὶ αὐτὸς ἔκαμνε καὶ τοὺς ἄλλους προέτρεπε [νὰ κάμνωσιν οὕτω, δηλ. σύμφωνα πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς πόλεως]. τοὺς δὲ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον [καὶ οὐχὶ ὡς ὑπῆρχε συνήθεια παρὰ τῶν προγόνων] πράττοντας ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι **ἄνθρωποι ἀσχολούμενοι εἰς περιττὰ καὶ ἐκτὸς τοῦ ἰδίου τῶν κύκλου πράγματα** (=παρέργους) **καὶ ἄνθρωποι ἀνόητοι** (=καὶ ματαίους).

2. **Καὶ πρὸς τούτοις** (=καὶ δὲ) ἤρχετο πρὸς τοὺς θεοὺς νὰ δίδωσι τὰ ἀγαθὰ **χωρὶς νὰ δρίζῃ αὐτὸς ταῦτα** (=ἀπλῶς), **διότι, ὡς ἐνόμιζεν, οἱ θεοὶ γνωρίζουσι** (=ὡς εἰδότας τοὺς θεοὺς) **κάλλιστα, ὅποια εἶναι τὰ ἀγαθὰ· ἐνόμιζε δὲ ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες εὔχονται τὴν ἀπόκτησιν χρυσοῦ, ἢ ἀργυρίου ἢ ἰσχύος** (βασιλείας =τυραννίδος) **ἢ ἄλλο τι ἐκ τῶν τοιούτων, οὐδὲν διάφορον [πεῖγμα] ἤϋχοντο** (ἢ: ὅτι εὔχονται ὁμοίως ὡς ἐάν...) ἢ ἐὰν

ἤθελον εὐχεσθαι ἐπιτυχίαν εἰς τοὺς κύβους ἢ ἐπιτυχίαν εἰς τὴν μάχην ἢ ἄλλο τι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι φανερόν (: πᾶς τις δηλ. βλέπει, ἐννοεῖ) ὅτι εἶναι ἄδηλα, πῶς ἤθελον ἀποβῆ (πρὸς ὠφέλειαν δηλ. ἢ βλάβην).

3. Προσφέρων δὲ θυσίας μικρὰς ἀπὸ τὴν μικρὰν [του] *περιουσίαν* (= ἀπὸ μικρῶν [χρημάτων]) ἐνόμιζεν ὅτι οὐδόλως *ὑπελείπετο* (ἐμειονέκτει) (= οὐδὲν μειοῦσθαι) ἀπὸ τῶν προσφερόντων πολλὰς καὶ πλουσίας (πολυτελεῖς) θυσίας ἀπὸ τὴν *μεγάλην των περιουσίαν* (= ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων [χρημάτων]). Διότι ἔλεγεν, ὅτι οὔτε εἰς τοὺς θεοὺς θὰ ἦτο πρόβρον, ἐὰν ἠῦχα-ριστοῦντο περισσότερον διὰ τὰς μεγάλας θυσίας παρὰ διὰ τὰς μικρὰς· διότι [τότε], [ἔλεγέ] θὰ ἦσαν πολλάκις εἰς αὐτοὺς εὐ-πρόσδεκτοι αἱ παρὰ τῶν κακῶν προσφερόμεναι θυσίαι (: αἱ θυσίαι τῶν κακῶν = τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν) μᾶλλον παρὰ αἱ τῶν χρηστῶν· οὔτε [πάλιν] εἰς τοὺς ἀνθρώπους [ἔλεγεν] ὅτι θὰ ἤξι-ζεν, ἐὰν τὰ ἐκ μέρους τῶν ἀσεβῶν [προσφερόμενα] ἦσαν μᾶλλον ὑπρόσδεκτα (ἀριστὰ) εἰς τοὺς θεοὺς παρὰ τὰ ἐκ μέρους τῶν ἑνα-ρέτων (εὐσεβῶν), ἀλλὰ παρεδέχετο, ὅτι οἱ θεοὶ χαίρουσι πρὸ πάντων διὰ τὰς θυσίας τὰς προσφερομένας παρὰ τῶν εὐσε-βεστάτων (= τοῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων). Ἐπῆνει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ὅτιχον (τὸν λόγον = τοῦ ἔπους) [τὸν εἰλημμένον ἐκ τοῦ διδακτικοῦ ἔπους τῶν "Ἐργων καὶ Ἡμερῶν τοῦ Ἡσιόδου] :

Πρόσφερε δὲ θυσίας (= ἔρδειν δ' ἱερά· τὸ *ἔρδειν* [κυρ. = πράττειν] ἐνταῦθα τίθεται ἀντὶ προστακτ.) εἰς τοὺς ἀθανάτους θεοὺς κατὰ δύναμιν (= καδδύναμιν).

Καὶ ὡς πρὸς τοὺς φίλους δὲ καὶ ὡς πρὸς τοὺς ξένους καὶ ὡς πρὸς τὰς ἄλλας περιστάσεις (σχέσεις) τοῦ βίου (= καὶ πρὸς τὴν ἄλλην δίαιταν) ἔλεγεν ὅτι ὠραία συμβουλή εἶναι τὸ νὰ πράττη τις κατὰ δύναμιν (= τὴν «καδδύναμιν ἔρδειν»· ἀντὶ τὸ «καδδύναμιν ἔρδειν» = τὸ «καδδύναμιν ἔρδει»).

4. Ὅσάκις δὲ ἤθελε νομίσει ὅτι ἐφανερώνετό τι εἰς αὐτὸν διὰ σημείων ἐκ μέρους τῶν θεῶν, *δυσκολώτερον* (= ἤττον) ἤθελε πεισθῆ νὰ κάμῃ [ἄλλα] *ἐναντίον τῶν* [ὑπὸ τῶν θεῶν] *προδηλουμένων* (ἢ : ἀντιθέτως πρὸς τὰ διὰ σημείων δεικνυόμενα ἐκ

μέρους τῶν θεῶν=παρὰ τὰ σημαινόμενα) ἦ (: παρὰ) εἴαν τις *προσεπάθει νὰ πεισῆ* (=ἔπειθεν) αὐτὸν νὰ λήβῃ *ὁδὴν* (=ἡγεμόνα) τῆς ὁδοῦ τυφλὸν καὶ [τινα] μὴ γνωρίζοντα τὴν ὁδὸν ἀντὶ ὁδηγοῦ βλέποντος καὶ [ὁδηγοῦ] γνωρίζοντος [τὴν ὁδόν]· ὡς μωροῦς δὲ κατηγορεῖ καὶ τοὺς ἄλλους, οἵτινες κάμνουσιν ἄλλο τι παραβαίνοντας ἐκεῖνα, τὰ ὅποια διὰ σημείων οἱ θεοὶ δηλοῦσι *θέλοντες (διότι θέλουσι) νὰ ἀποφύγῃσι* (=φυλαττόμενοι) τὴν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων, [οἵτινες τότε κατεφρόνουσιν τὰ μαντεύματα], *κακὴν ὑπόληψιν* (=ἄδοξίαν). Αὐτὸς δὲ πάντα τὰ ἀνθρώπινα περιεφρόνει ὡς *πρὸς τὴν ἐκ μέρους τῶν θεῶν συμβουλήν* (: ἀπέναντι τῆς συμβουλῆς τῶν θεῶν=πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν ἔμβουλίαν).

δ'. *Ἡ τοῦ Σωκράτους ἐγκράτεια* (§ 5—8)

5. Ἐγύμνασε δὲ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα [αὐτοῦ] διὰ διαίτης, τὴν ὁποίαν, ὅταν μεταχειρίζηται τις, εἴαν ἀπρόοπτόν τι ἐκ θεοῦ *δὲν ἤθελε συμβῆ* (=εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἶη), *ἤθελε ζῆ* (=διάγοι ἂν [τὸν βίον]) μὲ [ψυχικὸν] θάρρος καὶ [σωματικὴν] ἀσφάλειαν καὶ δὲν ἤθελε στερηθῆ *τόσον ὀλίγης* (=τοσαύτης) δαπάνης [ὅσην χρειάζεται τις πρὸς διαίταν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ Σωκράτους]. Διότι ἦτο *τόσον* (=οὕτω) *λιτὸς* (: ὀλιγοέξοδος, ὀλιγαρχικῆς = εὐτελής), ὥστε δὲν γνωρίζω εἴαν τις [ἐργαζόμενος δὲν] *θὰ δύναται νὰ πορίξῃται* (=ἐργάζοιτο ἂν) *τόσα χρήματα* (=ὀλίγα) — ὥστε [διὰ τούτων] *νὰ μὴ δύναται νὰ προμηθεύηται* (=μὴ λαμβάνειν) *τὰ ἀρκοῦντα εἰς τὸν Σωκράτην* [δηλ. ὀλίγον ἄρτον καὶ τὸ τυχὸν ποτόν]· διότι *ἄρτον* (=σίτω) μὲν *τόσον ὀλίγον* (=τοσοῦτω) μετεχειρίζετο, ὅσον μετ' εὐχαριστήσεως ἔτρωγε· καὶ ἤοχετο *εἰς τὸ γεῦμα* (=ἐπὶ τοῦτο, δηλ. ἐπὶ τὸ ἐσθῆν) οὕτω [διὰ τῆς ἐργασίας καὶ γυμνάσεως ἢ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ ἄλλων ἐκιάκτων τροφῶν] παρεσκευασμένος, ὥστε ἢ ὄρεξις τοῦ ἄρτου νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν προσφάγιον· πᾶν δὲ εἶδος ποτοῦ ἦτο εἰς αὐτὸν εὐχάριστον διὰ τὸ ὅτι δὲν ἔπινεν, εἴαν δὲν ἐδίψα.

6. Ἐάν δέ ποτε προσκληθεῖς *θὰ ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς δεῖπνον,*

ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς περισσοτέρους εἶναι ἐπιπονώτατον (δυσκολώτατον=ἐργωδέστατον) [ἔνεκα τῆς λαιμαργίας των], *να προφυλαχθῶσι* δηλ. (= ὥστε φυλάξασθαι· ἐπεξηγ εἰς τὸ δ) ἀπὸ τοῦ *να* γεμίωσι τὴν κοιλίαν των κατὰ κόρον (ὑπὲρ τὸ μέτρον), ἀπὸ τούτου πολὺ εὐκόλως ἐπροφυλάττετο· συνεβούλευε δὲ εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἠδύναντο *να* κάμνωσι τοῦτο, *να* προφυλάττωνται ἀπὸ τὰ ἐλκύνοντα (= τὰ πείθοντα) [αὐτοὺς ὀρεκτικά, φαγητὰ καὶ ποτὰ] *να* τρώγωσιν, ἐνῶ δὲν πεινώσιν, [καὶ] *να* πίνωσι, ἐνῶ δὲν διψῶσι· διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βλάπτουσι τὰς γαστέρας καὶ τὰς κεφαλὰς [δηλ. ἡ πολυφαγία καὶ πολυποσία] καὶ τὸς ψυχὰς [διότι ἡ πολυφαγία καὶ ὁ πότος ἐπιφέρει χαλάρωσιν τῆς ἐπιμελείας αὐτῶν] ἔλεγεν ὅτι εἶναι ταῦτα [τὰ ὀρεκτικά φαγητὰ καὶ ποτὰ].

7. Ἔλεγε δὲ *μὲ πειρακτικὸν τρόπον* (= ἐπισκώπτων) ὅτι ἐνόμιζεν, ὅτι καὶ ἡ [μάγισσα] Κίρκη ἔκαμνε χοίρους [τοὺς εἰς τὰ μέγαρά της προσερχομένους] παρέχουσα δειπνον μὲ τοιαῦτα πολλὰ [ὀρεκτικά φαγητὰ καὶ ποτὰ]. [ἔλεγεν] δὲ ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ *διὰ τῆς συμβουλῆς* (= ὑποθημοσύνη· τύπος Ἰων. τοῦ : *ὑποθήκη*) τοῦ Ἑρμοῦ [ὅστις τῷ ἔδωκεν ἀντιφάρμακον] καὶ *διότι ἦτο ὁ ἴδιος ἐγκραιῆς* (= αὐτὸν ἐγκραιτῆ ὄντα) καὶ διότι ἀπέφυγε τοῦ *να* *γεμίξῃ τὴν γαστέρα* (= τὸ ἄπισθαι) *κατὰ κόρον* (: ὑπερμέτρως) ἀπὸ τοιαῦτα [ὀρεκτικά φαγητὰ καὶ ποτὰ], *διὰ ταῦτα* [ἔλεγεν] ὅτι δὲν ἐγένετο χοῖρος. Τοιαῦτα μὲν περὶ τούτων *ἀστεῖζόμενος ἔλεγε* (= ἔπαιξε), *ἐνῶ συγχρόως σπουδαίως ἔλεγε* (= ἅμα σπουδάζων) [ταῦτα].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

γ'. Ἡ τοῦ Σωκράτους Θεολογία.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. § 1—19. Ὁ Ξενοφῶν ἀνασκενάζει τὴν δοξασίαν τινῶν, ὅτι ὁ Σωκράτης ἀπῆρξε μὲν κράτιστος *να* προτρέπῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐπ' ἀρετὴν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἱκανὸς *να* καταστήσῃ τοὺς διδασκομένους ἐναρέτους. Τὴν ἀνασκευὴν δὲ κάμνει ὁ Ξενοφῶν διὰ τοῦ πρὸς τὸν Ἀριστοδήμον περὶ τοῦ δαιμονίου διαλόγου, δι' οὗ ὁ Σωκρά-

της ἀποδεικνύει τελεολογικῶς τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν περὶ τοῦ ἀνθρώπου πρόνοιαν αὐτοῦ καταλήγων εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ θεῖον τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον εἶναι, ὥστε ἅμα μὲν πάνθ' ὁρᾶν καὶ πάντα ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρεῖναι καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι. Διότι διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης καθίστα τοὺς μαθητὰς τοιοῦτους, ὥστε νὰ ἀπέχωσι τῶν ἀνοσιῶν καὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν αἰσχροῶν οὐχὶ μόνον δσάκις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐωρῶντο, ἀλλὰ καὶ δσάκις ἐν ἐρημίᾳ ἦσαν, διότι ἐνόμιζον ὅτι οὐδὲν ἐξ ὕσων ἤθελον πράξει θὰ διέφευγε τὴν προσοχὴν τῶν θεῶν,

1. Ἐὰν δὲ μερικοὶ νομίζουσι ὅτι ὁ Σωκράτης ὑπῆρξε μὲν ἀριστος (= Σωκράτην κράτιστον γεγονέναι) νὰ προτρέψῃ [διὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας] τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἀρετὴν, νὰ κάμῃ δμως αὐτοὺς ὥστε πραγματικῶς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν δόδον αὐτῆς (= προαγαγεῖν δ' ἐπ' αὐτήν) δὲν ἦτο ἱκανὸς καθὼς μερικοὶ (= ὡς ἔνιοι) γράφουσι καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ εἰς εἰκασίας στηριζόμενοι (: ἐξ ἐπιπολῆς ἐξετάζοντες = τεκμαιρόμενοι), ἀφοῦ σκεφθῶσι (ἐξετάσωσι) ὄχι μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος πρὸς ἐξέλεγξιν (= κολαστηρίου ἔνεκα) ἐρωτῶν ἀπεδείκνυε τοὺς νομίζοντας ὅτι πάντα γνωρίζουσιν (δηλ. τοὺς σοφιστὰς καὶ πάντα δοκησίσοφον) [ὅτι δὲν τὰ γνωρίζουσι], ἀλλὰ καὶ εἶναι τὰ ὁποῖα λέγων διήρχετο τὴν ἡμέραν του μετ' ἐκείνων, οἵτινες ἔμενον μαζί του, [τότε] ἄς κρίνωσι (= δοκιμαζόντων), ἐὰν ἐκεῖνος ἦτο ἱκανὸς νὰ καθιστᾷ τοὺς μαθητὰς του καλλιτέρους [ἢ οἴους παρελάμβανεν].

2. Θὰ διηγηθῶ (= λέξω) δὲ κατὰ πρῶτον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἤκουσα κάποτε αὐτὸν νὰ διαλέγηται περὶ τῆς θεόσευτος (ἢ: περὶ Θεοῦ = περὶ τοῦ δαιμονίου) πρὸς τὸν [ἄθεον καὶ σὼπτην τῶν πιστευόντων Ἀριστόδημον, τὸν ἐπικαλούμενον μικρὸν [διὰ τὸ μικρὸν αὐτοῦ ἀνάστημα]. Ἐπειδὴ δηλαδὴ (= γὰρ) ἔμαθεν ἀσφαλῶς (καταμαθὼν) [ὁ Σωκράτης], ὅτι αὐτὸς οὔτε ἐθυσίαζεν εἰς τοὺς θεοὺς οὔτε τὴν μαντικὴν μετεχειρίζετο, ἀλλὰ κατεγέλα καὶ ἐκεῖνους, οἵτινες ἔκαμνον ταῦτα, εἶπε: «Εἰπέ μοι, ὦ Ἀριστόδημε, κατέχεσαι ὑπὸ θαυμασμοῦ διὰ τινὰς ἐκ τῶν ἀνθρώπων (= τεθαύμακας ἔστιν οὗς τινὰς : = τεθαύμακας τινάς. . .) ἔνεκα τῆς ἐξόχου αὐτῶν γνώσεως πρὸς πᾶσαν ἐπιστήμην (= ἐπὶ

σοφία)». — Μάλιστα (= ἔγωγε), ἀπεκρίθη.

3. *Καὶ οὗτος* (=καὶ ὁς) [ὁ Σωκράτης] εἶπεν· «Εἶπε εἰς ἡμᾶς τὰ ὀνόματα αὐτῶν». — Διὰ μὲν λοιπὸν τὴν ἐπικὴν ποίησιν ἐγὼ τοῦλάχιστον τὸν Ὅμηρον *πρὸ πάντων ἔχω θαυμάσει* (: κατέχομαι ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὸν Ὅμηρον, *διὰ δὲ τὴν διθυραμβικὴν [ποίησιν]* (ἦτοι τὰ σφοδρὰ καὶ ἐνθουσιαστικά ἄσματα τὰ ψαλλόμενα ὑπὸ χοροῦ κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Διονύσου πέριξ τοῦ βωμοῦ αὐτοῦ) (= ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ [ποιήσει]) τὸν [ἐκ Μήλου λυρικὸν ποιητὴν καὶ περιφημον διθυραμβοποιὸν] Μελανιππίδην, διὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν τὸν [κατὰ τὴν Πυθίαν σοφὸν] Σοφοκλέα, διὰ δὲ τὴν ἀνδριαντοποιίαν τὸν [ἐκ Σικυῶνος] Πολύκλειτον, *διὰ δὲ τὴν ζωγραφικὴν* (: τὴν τέχνην τοῦ ζωγραφεῖν=ἐπὶ δὲ ζωγραφία) τὸν [ἐξ Ἡρακλείας τῆς Ἰταλίας] Ζεῦξιν.

4. *Τίνες σοὶ φαίνονται* (= πότερά σοι δοκοῦσι = πότερον δοκοῦσί σοι) ὅτι εἶναι ἀξιοθαυμαστότεροι οἱ *κατασκευάζοντες ὁμοιώματα* (εἰκόνας) (=οἱ ἀπεργαζόμενοι εἰδῶλα) *χωρὶς νοῦν* (ἔστρημένα φρονήσεως = ἄφρονα) καὶ ἀκίνητο ἢ οἱ [δημιουργοῦντες (ἀπεργαζόμενοι)] ζῶα ἔχοντα φρένας κινούμενα; — Πολὺ [ἀξιοθαυμαστότεροι μοὶ φαίνονται] μὰ τὸν Δία [ὅτι εἶναι] οἱ [δημιουργοῦντες] ζῶα, *ἐὰν βεβαίως* (=εἴπερ γε) δὲν γίνονται ταῦτα *ἐξ αἰτίας τύχης τινός* (: αὐτομάτως), ἀλλὰ [γίνονται] ἐκ *προνοίας* (: ὑπὸ τοῦ νοῦ τοῦ τὰ πάντα δημιουργήσαντος = ἀπὸ γνώμης). *Ἐκ δὲ τῶν πραγμάτων περὶ τῶν ὁποίων δὲν δύναται τις νὰ συμπεράνη (γνωρίσῃ) πρὸς ποῖον σκοπὸν ὑπάρχουσι* (= τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων ὅτου ἕνεκά ἐστι) καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐκείνων τὰ ὁποῖα φανερώς ὑπάρχουσι πρὸς ὠφέλιμον σκοπὸν, *τίνα* (=πότερα) κρίνεις ἔργα τύχης καὶ τίνα *προνοίας* (=γνώμης): — *Πρέπον εἶναι* (=πρέπει) *βεβαίως* (= μὲν = μὴν) νὰ εἶναι ἔργα προνοίας ἐκεῖνα, αἵτινα γίνονται πρὸς ὠφέλειαν.

5. — *Δὲν σοῦ φαίνεται λοιπὸν* (=οὐ δοκεῖ σοι οὖν) ὅτι ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς [τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους] *δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων* (=ὁ ποιῶν ἀνθρώπους) προσέθηκεν εἰς αὐτοὺς πρὸς ὠφέλειαν *ταῦτα τὰ [ἄργανα]*, *διὰ τῶν ὁποίων* (=δι' ὧν) [οἱ ἀνθρώποι] αἰσθάνονται ἕκαστα, ἦτοι ὀφθαλμοῦς

μέν, ὥστε νὰ βλέπωσι τὰ ὄρατά, ὅτα δὲ ὥστε νὰ ἀκούωσι τὰ ἀκουστά ; *Πρὸς τούτοις* (= γὰρ μὴν) τίς ὠφέλεια τῶν ὀσμῶν θὰ ὑπῆρχεν, ἐὰν δὲν προσεϊθέντο ῥῖνες [εἰς τοὺς ἀνθρώπους] ; Τίς δὲ αἴσθησις θὰ ὑπῆρχεν [εἰς ἡμᾶς (= ἡμῖν)] τῶν [διὰ τῆς γεύσεως δοκιμαζομένων] γλυκέων καὶ *δξέων* (= δριμέων) καὶ πάντων τῶν διὰ τοῦ στόματος εὐαρέστων, ἐὰν δὲν *κατεσκευά- ζετο [ἐν τῷ στόματι] ἡ γλῶσσα* (= εἰ μὴ ἐνεργάσθη γλῶττα) ὡς *κριτῆς* (= γνώμων) τούτων ;

6. Πρὸς τούτοις δὲ δὲν σοι φαίνεται οὐ καὶ τὸ ἐξῆς [δηθησό- μενον] ὁμοιάζει μὲ ἔργα *προβλεπτικῆς τινος μερίμνης* [ἦν ὁ Θεὸς περὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχει] (= προνοίας), *τὸ ὅτι δηλ. προε- φύλαξε μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ βλεφάρων ὡς διὰ θυρῶν* (= τὸ βλεφάρους τὴν ὄψιν θυρῶσαι), διότι αὐτοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι *εὐπρόσβλητοι* (= ἀσθενεῖς), τὰ ὅποια (βλέφαρα), ὅταν μὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτοὺς [τοὺς ὀφθαλμοὺς] εἰς τι, ἀνοίγουσιν, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείονται ; Ἴνα δὲ μὴδὲ ἀνεμοὶ βλάπτουσιν αὐτούς, ὅτι ἐνεφύτευσεν [ἐν τοῖς βλεφάρουσι] ὡς *διυ- λιστήριον* (: στραγγιστήριον = ἡθμόν) τὰς βλεφαρίδας καὶ *ὅτι δι' ὀφρῶν ὡς διὰ γείσου [οἰκοδομήματος] ἐστέγασε* (= ἀπογει- σῶσαι) τὰ ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν μέρη *ἵνα μὴ βλάβηται* [αὐ- τοὺς] μὴδὲ ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς [καταρρέων] ἰδρῶς· τὸ δὲ νὰ δέχη- ται ἡ ἀκοὴ ὅλας μὲν τὰς φωνὰς νὰ μὴ γεμίξη δὲ [ὡς στόμαχός] ποτε καὶ οἱ μὲν ἐμπρόσθιοι ὀδόντες εἰς ὅλα τὰ ζῶα νὰ εἶναι *[τοιούτοι] ὥστε* (= οἴους) νὰ κόπτωσι (νὰ εἶναι δηλ. κατάλληλοι νὰ κόπτωσι), *οἱ δὲ γομφιοὶ* (δηλ. οἱ τραπέζιται), [τὸ νὰ εἶναι τοιοῦτοι (= τὸ εἶναι τοιούτους)] *ὥστε* (= οἴους) *νὰ συντριβῶσι* (= λασαίνειν) [τὰς τροφάς], ἀφοῦ δεχθῶσι (παραλάβωσι) [αὐτὰς] παρὰ τούτων (ἦτοι τῶν ἐμπροσθίων ὀδόντων)· καὶ *ὅτι* τὸ στόμα μὲν, διὰ τοῦ ὁμοίου εἰσάγονται ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὰ ζῶα ἐπι- θυμοῦσι, *ἐτοποθέτησε* (= καταθεῖναι) πλησίον τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν [ἵνα ὁ τρώγων βλέπη καὶ ὀσφραίνεται ἀμέσως τὰ μὴ κατάλληλα πρὸς τροφήν]. *Ὡς πρὸς ταῦτα* (= ταῦτα), ἀφοῦ *μετὰ τούτης προβλεπτικῆς μερίμνης ἐγένοντο* (= οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα), ἀπορεῖς ποῖον ἐκ τῶν δύο 1) εἶναι ἔργα τύχης·

ἢ 2) [ἔργα] προνοίας ;

7. Δὲν [ἀπορῶ] μὰ τὸν Δία, εἶπεν [ὁ Ἀριστοδῆμος], ἀλλὰ ὡς πρὸς *τινα* ἐξετάζονται τὰ πράγματα καθ' ὃν οὐ ἀκριβῶς τρόπον (= ἀλλά [τινι] σκοπούμεν οὕτω γε) ἐντελῶς (= πάνυ) ὁμοιάζουσι ταῦτα μὲ *τεχνουργήματα* (= τεχνήματι) σοφοῦ τινος δημιουργοῦ καὶ φιλοζώου.

— [Πῶς δὲ φαίνεται σοι] τὸ ὅτι [ὁ ἐξ ἀρχῆς τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ποιῶν ἀνθρώπους] ἐνεφύτευσεν μὲν *εἰς τὰς μητέρας* (=ταῖς γειναμέναις=ταῖς γεννήσασιν) ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐκτρέφωσι [τὰ τέκνα], *εἰς δὲ τὰ ἀνατραφέντα* (: εἰς δὲ τὰ τέκνα) μέγιστον μὲν πόθον τῆς ζωῆς, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου ; — *Ἀνανιεργήτως* (ἀναμφιβόλως = ἀμέλει) καὶ ταῦτα ὁμοιάζουσι μὲ *μηχανουργήματα* (ἔργα) τινος, ὅστις μετὰ σκέψεως ἀπεφάσισε περὶ τῆς ὑπάρξεως ζώντων πλασμάτων.

8. Σὺ δὲ νομίζεις ὅτι ἔχεις ἐν σεαυτῷ *νοητικὴν τινα δύναμιν* (= φρόνιμόν τι) ; — *Ἄλλ' ἐρώτα περαιτέρω* (: ἐρώτα [μ+] λοιπὸν = ἐρώτα γοῦν) καὶ θὰ ἀποκριθῶ [σοι]. — Εἰς κανὲν δὲ ἄλλο μέρος δὲν νομίζεις ὅτι ὑπάρχει νοητικὴ τις δύναμις ; *Καὶ μάλιστα* (= καὶ ταῦτα) ἐνῶ γνωρίζεις ὅτι ἔχεις ἐν τῷ *στόματι σου* (=ἐν τῷ σώματι = ἐν τῷ σῶ σώματι μικρὸν [μόνον] μέρος ἐκ τῆς γῆς, ἣτις εἶναι πολλὴ καὶ *μικρὸν μόνον μέρος* (= καὶ βραχὺ) ἐκ τοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ, καὶ [ὅτι] τὸ σῶμά σου ἔχει συναρμολογηθῆ *διὰ τῆς λήψεως μικροῦ μόνον μέρους* (=λαβόντι μικρὸν μέρος) [καὶ] ἐξ ἐκάστου [ἀκόμη] τῶν ἄλλων [στοιχείων, δηλ. τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀέρος], τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσι βεβαίως (: ὡς ὑποθέτω=δήπου ἐν *ἀφθονίᾳ* (=μεγάλων) ; *Νομίζεις δὲ λοιπὸν ὅτι μόνος σὺ κατ' εὐτυχῆ τινα σύμππτωσιν μετὰ βίας ἤρπασες νοῦν* (= νομίζεις δ' ἄρα μόνον σὲ εὐτυχῶς πῶς συναρπάσαι νοῦν), ἂν καὶ οὐδαμοῦ ὑπάρχει, καὶ νομίζεις ὅτι ταῦτα τὰ ὑπερμεγέθη καὶ ἄπειρα κατὰ τὸ πλῆθος [σώματα τοῦ κόσμου τούτου· ὡς ὁ οὐρανὸς κλ.], *ἐπειδὴ μὲν ἔχουσι φρόνησιν (νοῦν) τινα* (= δι' ἀφροσύνην τινά), *εἶναι ἐν τόσον καλῇ τάξει* (= ἔχειν οὕτως εὐτάκτως) ;

9. Μὰ τὸν Δία [εἰς κανὲν ἄλλο μέρος δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει νοητικὴ τις δύναμις (=ἄλλοθι οὐδαμοῦ οἶμαι φρόνιμον εἶναι)], διότι δὲν βλέπω τοὺς κυβερνήτας [τούτων, δηλ. τῶν ὑπερμεγέθων καὶ ἀπείρων τὸ πλῆθος] (=τοὺς κυρίους), καθὼς [βλέπω] τοὺς τεχνίτας (κατασκευαστὰς=δημιουργοὺς) τῶν ἐν τῇ γῆ ταύτῃ (=τῶν ἐνθάδε) γιγνομένων. — Δὲν βλέπεις τοὺς κυβερνωτάς (=οὐχ ὄρας τοὺς κυρίους)], διότι οὐδὲ τὴν ἰδικήν σου βέβαια ψυχὴν σὺ βλέπεις, ἥτις εἶναι κυρία [κυβερνήτης] τοῦ σώματος [σου] ὥστε συμφώνως τοῦλάχιστον πρὸς ταύτην τὴν γνώμην [σου] (=κατὰ γε τοῦτο) εἶναι εἰς σὲ ἐπιτετραμμένον νὰ λέγῃς ὅτι οὐδὲν πράττεις μετὰ περισσέψεως (:γνώμη), ἀλλ' ὅλα τυχαίως (:ἀλόγως, ὀρμεμφύτως, αὐτομάτως=τύχη).

10. Καὶ ὁ Ἀριστόδημος εἶπε· «ὦ Σωκράτες, δὲν καταφρονῶ βεβαίως (=οὔτοι ὑπερορῶ=οὐχ ὑπερορῶ τοι) ἐγὼ τὴν θεότητα, ἀλλὰ ταύτην θεωρῶ μεγαλοπρεπεστέραν ἢ ὥστε νὰ ἔχη πρὸς τούτοις ἀνάγκην (=ἢ ὡς προσδεῖσθαι) τῆς ἰδικῆς μου λατρείας. — Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σωκράτης. ὅσον ἢ θεότης, ἂν καὶ εἶναι μεγαλοπρεπεστέρα [σου], κρίνει ἄξιον (=ἄξιοι) νὰ προνοῆ καὶ φροντίξῃ περὶ σοῦ (=θεραπεύειν σε), τόσον περισσότερον σὺ πρέπει νὰ τιμᾷς αὐτήν.

11. Γνώριζε καλῶς, εἶπεν [ὁ Ἀριστόδημος], ὅτι, ἐὰν ἐνόμιζον ὅτι οἱ θεοὶ φροντίζουνσι κατὰ τι περὶ τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ τοὺς παρημέλουν. — Καὶ λοιπὸν (ἢ : τούτων οὕτως ἐχόντων· ἢ : μεθ' ὅλα ταῦτα=ἔπειτα) δὲν νομίζεις (:παραδέχεσαι) ὅτι φροντίζουνσι [οἱ θεοὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων]; Αὐτοί, οἵτινες (=οἱ) πρῶτον μὲν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ζώων ἔκαμαν νὰ σταθῇ ὀρθίος (ἔκαμαν ὀρθοπεριπατικὸν=ὀρθὸν ἀνέστησαν) ἢ δὲ ὀρθία στάσις (=ἢ δὲ ὀρθότης) καὶ συντελεῖ ὥστε νὰ δύναται [ὁ ἄνθρωπος] ὄχι μόνον νὰ βλέπῃ μακρότερον (=καὶ προορᾷ πλέον) [τῶν ἄλλων ζώων], ἀλλὰ καὶ (=καὶ) τὰ ὑπεράνω ἡμῶν (=τὰ ὑπερθεν) εὐκαλώτερον (=μᾶλλον) νὰ θεᾷται, καὶ ὀλιγότερον νὰ βλάπτηται [ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα]· ἔπειτα εἰς μὲν τὰ ἄλλα ζῶα [ἄτινα ἐξ ἐρπόντων διὰ προσθήκης ποδῶν πορευόμενα ἔκαμεν] (=τοῖς μὲν ἄλλοις ἐρπετοῖς) ἔδωκαν πόδας, οἵτινες καθιστῶσι δυνατὸν (:παρέ-

χουσιν) μόνον τὸ πορεύεσθαι. εἰς δὲ τὸν ἀνθρώπον καὶ χειρας προσέθεσαν, αἵτινες ἐκτελοῦσιν (:εἰς πέρας φέρουσι=ἐξεργάζονται) τὰ πλείστα [ἔργα], διὰ τῶν ὁποίων εἰμεθα εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων [τῶν ἄλλων ζῶν].

12. *Καὶ πρὸς τούτοις βεβαίως* (=καὶ μὴν γελῆνῶ ὅλα νὰ ζῶα ἔχουσι γλῶσσαν, μόνην [τὴν γλῶσσαν] τῶν ἀνθρώπων ἔκαμον *τοιαύτην, ὥστε* (=οἶαν) ἄλλοτε εἰς ἄλλο μέρος τοῦ στόματος ψάφουσα καὶ νὰ ἐκβάλῃ ἑναρθρον φωνῆν (νὰ παράγῃ ἑναρθρους ἤχους) καὶ νὰ φανερώσωμεν [ἡμεῖς] πρὸς ἀλλήλους πάντα ὅσα θέλομεν.

13: *Ἐν τούτοις δὲν* (=οὐ τοίνυν) ἤρκεσεν εἰς τὸν θεὸν μόνον νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ σώματος, ἀλλὰ—τὸ ὁποῖον βεβαίως εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότατον—καὶ ἐνεφύτευσεν ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου τὴν ψυχὴν [οὕτως]. ὥστε νὰ εἶναι ὡς *κυρίαρχος* (=κρατίστην=κυρίαν κατηγορ.) διότι τίνος ἄλλου ζῶου ἢ ψυχῆ *κατὰ πρῶτον μὲν* (πρῶτα μὲν=πρῶτον μὲν) *ἔχει αἰσθησιν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν θεῶν, οἷντες ἐν τάξει καὶ ἁρμονικῶς ἔκαμαν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα* (δηλ. τὸν σύμπαντα κόσμον (=θεῶν τῶν τὰ μέγιστα. . εἰσί=ἤσθηται ὅτι εἰσὶ θεοὶ οἱ συντάξαντες τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα); *Τίνα δὲ ἄλλα ζῶα* (ἢ; τί δ' ἄλλο γένος [ζῶων] ἢ οἱ ἀνθρώποι λατρεύουσι τοὺς θεοὺς; Ποία δὲ ψυχὴ [εἶναι] ἱκανωτέρα τῆς ἀνθρωπίνης νὰ προφυλάττῃ τὸ σῶμα ἢ ἀπὸ τὴν πείναν, ἢ ἀπὸ τὴν δίψαν, ἢ ἀπὸ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ ψύχους ἢ ἀπὸ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ καύσωνος ἢ νὰ παρέχῃ βοήθειαν εἰς τὸν πάσχοντα ἐναντίον τῶν νόσων (ἢ: νὰ θεραπεύῃ ἀσθενείας=ἢ νόσοις ἐπικουρήσαι) ἢ δι' ἀσκήσεως νὰ ἐνισχύσῃ τὰς σωματικὰς δυνάμεις ἢ νὰ κοπιᾶσῃ (=ἐκπονῆσαι· ἀτμβ.) πρὸς μάθησιν (διὰ νὰ μανθάνῃ) ἢ εἶναι ἱκανωτέρα νὰ διατηρῇ ἐν τῇ μνήμῃ (=διαμεμνησθαι), ὅσα ἂν ἀκούσῃ ἢ [ὅσα ἂν] ἴδῃ ἢ [ὅσα ἂν] μάθῃ.

14. Λοιπὸν δὲν σοὶ εἶναι λίαν κατάδηλον ὅτι ἐν συγκρίσει πρὸς (ἢ: παραβαλλομενοὶ πρὸς=παρὰ) τὰ ἄλλα ζῶα οἱ ἀνθρώποι ζῶσιν (=βιοτεύουσι) ὡς θεοί, ὑπερέχοντες ἐκ φύσεως καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν; Διότι οὔτε εἶχε(=ἔχων=

εἶ εἶχε) [ὁ ἄνθρωπος] σῶμα βοός, νοῦν δὲ ἀνθρώπου, **θα ἡδύνατο** (=ἡδύνατο ἄν) νὰ πρίττη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ ἤθελεν, οὔτε **κατ' οὐδὲν πλεονεκτοῦσι τῶν ἄλλων ζῴων** (=οὐδὲν πλέον ἔχει) ὅσο ἔχουσι χεῖρας [ὡς δηλ. οἱ πίθηκοι], δὲν ἔχουσιν ὁμῶς νοητικὴν δύναμιν· σὺ δέ, **ὅστις ἔτυχε νὰ ἔχῃς** (ὅστις ἔλαβες=τετυχηκῶς) καὶ τὰ δύο ταῦτα τὰ πλείστου λόγου ἄξια (δηλ. τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν), δὲν νομίζεις ὅτι οἱ θεοὶ φροντίζουσι περὶ σοῦ; Ἄλλὰ **τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὅταν οἱ θεοὶ κάμωσι θὰ νομίσης** (ἢ: ἄλλ' ὅταν κάμουν τί οἱ θεοί, θὰ παραδεχθῆς=ἄλλ' ὅταν. νομεῖς=ἄλλὰ τί ἐστὶ ἐκεῖνο, ὅ, ὅταν οἱ θεοὶ ποιήσωσι, νομεῖς) ὅτι αὐτοὶ φροντίζουσι περὶ σοῦ;

15. Ὅταν στέλλωσιν [εἰς ἐμὲ], καθὼς σὺ λέγεις ὅτι αὐτοὶ οἱ θεοὶ στέλλουσι πρὸς σὲ συμβούλους [συμβουλευόντας], τί πρέπει [ἐγὼ] νὰ κάμω καὶ [τί] νὰ μὴ κάμω. Ἄλλ' ὅταν, εἶπεν ὁ [Σωκράτης], λέγωσιν [οἱ θεοὶ] εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐρωτῶνάς τι διὰ τῆς μαντικῆς, δὲν νομίζεις ὅτι αὐτοὶ καὶ εἰς σὲ λέγουσι (φανερώνουσι) [τὰ δέοντα], οὐδὲ **[νομίζεις ὅτι καὶ εἰς σὲ αὐτοὶ προδηλοῦσι** (=δοκεῖς καὶ σοὶ προσημαίνειν αὐτούς)], ὅταν διὰ σημείων δηλῶσι τὰ μέλλοντα πέμποντες **ἔκτακτα φυσικὰ φαινόμενα** (ὡς λ. χ. βροντάς, ἀστραπάς, διάτιοντας ἀστέρας κλ.) (=τέρατα), οὐδὲ **[νομίζεις ὅτι καὶ εἰς σὲ προσημαίνουσι]** ὅταν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους [προσημαίνωσιν], ἀλλὰ σὲ μόνον ἐξαιροῦντες ἀμελοῦσι (ἐν ἀμελείᾳ κατατίθενται)(ἢ: ἐν πλαγίῳ λόγῳ: **ἀλλὰ [νομίζεις (δοκεῖς)] ὅτι ἐξαιροῦντες μόνον σὲ ἀμελοῦσι**. Καὶ κατ' ἔννοιαν: ἀλλ' νομίζεις ὅτι αὐτοὶ σὲ μόνον ἐξαιροῦσι καὶ οὐδαμῶς φροντίζουσι περὶ σοῦ; = **ἀλλὰ μόνον..κατατίθενται**· ὁ λόγος ἀπὸ πλαγίου ἐστράπη εἰς ὀρθόν, ἀντί: **ἀλλὰ [δοκεῖς] μόνον σὲ ἐξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ κατατίθενται**);

16. Νομίζεις δὲ **ὅτι οἱ θεοὶ ἠθέλον ἐμπνεύσει** (ἐμβάσει) (=ἐμφῦσαι ἄν τοὺς θεοὺς=ὅτι οἱ θεοὶ ἐνέφυσαν ἄν) τὴν ἰδέαν ὅτι [αὐτοὶ οἱ θεοὶ] εἶναι ἱκανοὶ καὶ νὰ εὐεργετῶσι καὶ νὰ κακοποιῶσιν, ἐὰν δὲν ἦσαν ἱκανοὶ [νὰ εὐεργετῶσι καὶ νὰ κακοποιῶσι], καὶ [νομίζεις] **ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν ἐξηπαιῶντο καθ' ὅλον τὸν**

χρόνον [ὑπὸ τῆς τοιαύτης ιδέας, ὅτι δηλ. οἱ θεοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ εὐεργετῶσι καὶ νὰ κακοποιῶσιν], οὐδεποτε ἤθελον ἐννοήσαι [τὴν ἑαυτῶν ἀπάτην]; Δὲν βλέπεις ὅτι ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων αἱ μάλιστα πολυχρόνιοι καὶ [αἱ μάλιστα] σοφαὶ [ὡς γιγνώμεναι τῇ συνεργασίᾳ ἀνδρῶν διακεκριμένων ἐπὶ σοφίᾳ] δηλ. αἱ πόλεις καὶ τὰ ἔθνη [ἅτινα παραμένουσι συνήθως ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν βραχὺν βίον τῶν ἀνθρώπων] ἔχουσι μεγίστην θεοσεβείαν καὶ οἱ ἄνθρωποι [οἱ διὰ τὴν ἀνδροκίην καὶ πρεσβυτικὴν αὐτῶν ἡλικίαν] φρονιμώτατοι (= αἱ φρονιμώτατοι ἡλικίαι) τὰ μέγιστα φροντίζουσι περὶ τῶν θεῶν. (:εἶναι εὐσεβέστατοι πρὸς τοὺς θεοὺς=θεῶν ἐπιμελέστατοί [εἶσι]);

17. Ὡ καλέ μου φίλε (= ὦγαθέ), εἶπεν ὁ Σωκράτης, μάθε καλῶς ὅτι ὁ ἐνυπάρχων [ἐν τῷ σώματί σου] νοῦς (ψυχὴ) σου κυβερνᾷ (= μεταχειρίζεται) τὸ σῶμά σου, ὅπως θέλει. Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδέχησαι ὅτι καὶ ὁ Νοῦς (= τὴν φρόνησιν) ὁ φαινόμενος ἐν τῇ συντάξει τοῦ σύμπαντος κόσμου (= τὴν ἐν τῷ παντὶ φρόνησιν) οὕτω κανονίζει (ἰσχυμίζει) τὰ πάντα, ὅπως ἂν ἀρέσκη εἰς αὐτὸν (τὸν νοῦν δηλ.) (= ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ἦ) καὶ [πρέπει] νὰ μὴ νομίζης (= οἶσθαι) ὅτι τὸ μὲν ἰδικόν σου βλέμμα δύναται νὰ φθάνη εἰς ἀπόστασιν πολλῶν σταδίων, ὁ δὲ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ ὅτιδὲν δύναται νὰ βλέπῃ συγχρόνως ὅλα, μηδὲ [πρέπει νὰ νομίζης] ὅτι ἡ μὲν ἰδικὴ σου ψυχὴ (νοῦς) δύναται νὰ φροντίζῃ καὶ διὰ τὰ ἐδῶ πράγματα καὶ διὰ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ [διὰ τὰ] ἐν Σικελίᾳ, ἡ δὲ πρόνοια τοῦ θεοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ φροντίζῃ συγχρόνως δι' ὅλα.

18. Ἐὰν βεβαίως (= μέντοι), καθὼς γνωρίζεις, ὅταν περιποιῆσαι (= θεραπεύων) ἀνθρώπους, τοὺς θέλοντας νὰ ἀνταποδίδωσι τὴν περιποίησιν καὶ [καθὼς γνωρίζεις], ὅταν κάμνης χάριν, ἐκείνους οἵτινες ἀνταποδίδουσι ταύτην [τὴν χάριν] καὶ [καθὼς] καταμανθάνεις, ὅταν ζητῆς συμβουλήν, τοὺς φρονίμους, καθ' ὁμοίον τρόπον [ἐὰν βεβαίως] δοκιμάζῃς τοὺς θεοὺς (= τῶν θεῶν πείραν λαμβάνης) λατρεύων [τοὺς θεοὺς], ἐὰν θὰ θελήσῃσι νὰ σε συμβουλευέωσι κατὰ τι περὶ ἐκείνων τὰ ὅποια εἶναι ἄδηλα (=

περὶ τῶν ἀδῆλων [ὄντων] εἰς τοὺς ἀνθρώπους, [ΤΟΤΕ, ἐὰν τοῦτο γένηται, δηλ. ἐὰν δοκιμάξης κλ.] θὰ γνωρίσης (=γνώσει) ὅτι τὸ θεῖον (=τὸ θεῖον ὅτι) εἶναι τόσον μέγα καὶ τοιοῦτον, ὅστε συγχρόνως ὄλα νὰ βλέπη καὶ ὄλα νὰ ἀκούῃ καὶ πανταχοῦ παρὸν νὰ εἶναι καὶ νὰ φροντίζη συγχρόνως περὶ ὄλων.

19. Ἐφαίνεται μὲν λοιπὸν [ὁ Σωκράτης] εἰς ἐμὲ [τὸν Ξενοφῶντα] διὰ τούτων τῶν λόγων (=ταῦτα λέγων) ὅτι ἐγένετο αἰτιὸς νὰ ἀπέχωσιν οἱ μαθηταὶ του καὶ τῶν ἀνοσίων καὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν αἰσχροῶν, ὅχι μόνον δσάκις ἐβλέποντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων (=ἔδδοκει μὲν οὖν μοὶ ταῦτα λέγων ποιεῖν τοὺς συνόντας ἀπέχεσθαι τῶν ἀνοσίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχροῶν οὐ μόνον ὁπότε ὄρῳντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων), ἀλλὰ καὶ δσάκις ἦσαν μόνοι [δηλ. μακρὰν τῶν ὀμμάτων τῶν ἀνθρώπων] (=ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν), ἐπειδὴ βεβαίως ἠθέλον νομίσει (πιστεύσει) ὅτι δὲν ἠθέλε διαφύγει ποτε τὴν προσοχὴν τῶν θεῶν οὐδὲν ἐξ ἐκείνων τὰ ὀποῖα θὰ ἐπραττον (=μηδὲν...διαλαθεῖν=ὅτι οὐκ ἂν διαλάθοι τοὺς θεοὺς οὐδὲν ὧν [=ἐκείνων ᾗ] πράττοιεν).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΟΝ

δ'. Περὶ ἐγκρατείας (§ 1-6)

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. § 1-6. Ὁ Ξενοφῶν ἐκτίθεισιν τὴν τοῦ Σωκράτους διδασκαλίαν, διῆς ἦσκει τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν ἐγκρατείαν, τὴν ὀποίαν ἐνόμιζε κρητῖδα τῆς ἀρετῆς. Ταύτην δ' ὁ Σωκράτης οὐ μόνον εἰς τοὺς ἄλλους συνίστα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ἑαυτὸν ἐγκρατῆ ᾗ πεδεικνυεν.

1. Ἐπειδὴ δὲ βεβαίως (=εἰ δὲ δὴ) καὶ τὸ νὰ εἶναι τις κύριος ἑαυτοῦ (δηλ. τῶν ἑαυτοῦ ἐπιθυμιῶν) (=καὶ ἐγκράτεια εἶναι ὄραλον καὶ πολύτιμὸν κτῆμα διὰ τὸν ἀνθρώπον (=καλὸν τε κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμα), ᾗς ἐξετάσωμεν, ἐὰν κατὰ τι (=τι) παρεκλίνοι (=προυβίβαζεν) εἰς ταύτην [τοὺς μαθητάς του ὁ Σωκράτης] λέγων τοιαῦτα περίπου. « Ἀγαπητοὶ μου φίλοι (=ὦ ἄνδρες), ἐὰν θὰ ἠθέλομεν, ἐν περιπτώσει πολέμου (=πολέμου ἡμῖν γενομένου),

να ἐκλέξωμεν ἄνδρα [ινά], ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὁποίου(=ὑφ' οὗ) πρὸ πάντων ἡμεῖς μὲν αὐτοὶ θὰ ἐσφῶζόμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους θὰ κατεβάλλομεν, ἄρα γε θὰ ἐξελέγομεν ἐκεῖνον (=τοῦτον), τὸν ὁποῖον θὰ ἀντελαμβανόμεθα [ὅτι εἶναι (=ὄντα)] δούλος τῆς κοιλίας (μὴ κύριος τῆς γαστροῦς, ἦτοι μὴ κύριος τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φαγεῖν=ἦτω γαστροῦς), ἢ τοῦ οἴνου ἢ τῶν κακοχυῶν ἢ τοῦ ὕπνου ; Καὶ πῶς θὰ ἐφανταζόμεθα [ὅτι] ὁ τοιοῦτος [εἶναι ἱκανὸς] ἢ ἡμᾶς νὰ σώσῃ ἢ τοὺς ἐχθροὺς νὰ νικήσῃ ;

2. Ἐὰν δέ, ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς [μας], θὰ ἠθέλομεν νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς τινὰ (=ἐπιτρέψαι τῷ) ἢ νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὰ ἀρσενικὰ παιδιὰ [μας] ἢ νὰ διαφυλάξῃ τὰς ἀγάμους (=παρθένους) θυγατέρας [μας] ἢ νὰ διασώσῃ τὰ χρήματά [μας], ἄρα γε ἀξιόπιστον διὰ ταῦτα ἠθέλομεν νομίσει τὸν ἔκδοτον (:τὸν μὴ ὄντα κύριον ἐν τοῦ=τὸν ἀκρατῆ); Εἰς δούλον δὲ ἔκδοτον ἠθέλομεν ἐμπιστευθῆ ἢ ποίμνια (=βοσμήματα) ἢ ἀποθήκας ἢ γεωργικῶν ἐργασιῶν (=ἔργων) ἐπιστάσιαν ; θὰ ἠθέλομεν δὲ νὰ λάβωμεν δωρεὰν ὑπηρέτην [περὶ τὴν τράπεζαν] (=διάκονον) καὶ δούλον ἀγοράζοντα τὰς ἀναγκαιοῦσας τροφὰς διὰ τὸν οἶκον (=ἀγοραστὴν) τοιοῦτον (ἔκδοτον δηλ.);

3. Ἄλλ' ὅμως βέβαια (=ἀλλὰ μὴν γε) εἰς [εἶναι ἀληθὲς οὖν] οὐδὲ δούλον ἔκδοτον ἠθέλομεν δεχθῆ (=εἰ μὴδὲ δούλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἂν) πῶς δὲν [εἶναι] ἄξιον (ἦ: πῶς δὲν ἀξίζει νὰ προφυλαχθῆ [τις] ἀπὸ τοῦ νὰ γίνῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τοῦλάχιστον (δηλ. ὁ μὴ δούλος, ὁ ἐλεύθερος κύριος) τοιοῦτος (δηλ. ἔκδοτος); [Πάντως εἶναι ἄξιον κλ.] διότι δὲν [πρέπει νὰ νομίζωμεν οὖν] (=καὶ γὰρ οὐχ), καθὼς εἶναι βλαβεροὶ οἱ πλεονέκται, οἵτινες ἀφαιροῦντες ἀπὸ τῶν ἄλλων χρήματα νομίζουσιν ὅτι γίνονται πλούσιοι (=ὥσπερ οἱ πλεονέκται . . . πλουτίζουσιν βραχυλ. ἀντί : ὥσπερ οἱ πλεονέκται εἰσὶ βλαβεροί, οἱ τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν), τοιοῦτοτρόπως [συμβαίνει νὰ εἶναι καὶ] ὁ ἔκδοτος εἰς μὲν τοὺς ἄλλους βλαβερός, εἰς ἑαυτὸν δὲ ὠρέλιμος· ἀλλὰ [συμβαίνει νὰ εἶναι] ἐπιβλαβῆς (=κακοῦργος) μὲν εἰς τοὺς ἄλλους, πολὺ δὲ ἐπιβλαβέστερος εἰς ἑαυτὸν, ἐπειδὴ βεβαίως (=εἰ γε) ἐπιβλαβέστατον εἶναι ὄχι μόνον

τὴν περιουσίαν τὴν ἑαυτοῦ *να κατασπαταλᾷ* (διασπαθίζῃ=φθείρειν), ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν [*να φθείρῃ*].

4. *'Εν συναναστραφῇ* (= ἐν συνουσίᾳ) δέ, τίς ἤθελεν εὐχαριστηθῆ με τὸν τοιοῦτον [ἄνθρωπον], περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἤξευρον ὅτι μᾶλλον χαίρει διὰ τὰ *πολυτελῆ ἐδέσματα* (φαγητὰ) (= τῷ ὄψω) καὶ τὸν οἶνον, παρὰ διὰ τοὺς φίλους; *Πῶς βεβαίως δὲ* (= ἄρα γε οὐ) πρέπει πᾶς ἄνθρωπος, ἀφοῦ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ἐγκράτεια εἶναι θεμέλιον τῆς [ὡς οἰκοδομήματος θεωρουμένης] ἀρετῆς, ταύτην πρῶτον *να ἐγκαθιδρύσῃ* (κτίσῃ) *δι' ἑαυτὸν* (= κατασκευάσασθαι) ἐν τῇ ψυχῇ [του];

5. Διότι τίς ἄνευ ταύτης [τῆς ἐγκρατείας] ἢ δύναται *να μάθῃ* τι ἀγαθὸν ἢ *δύναται να ἐπιδοθῆ εἰς ἀξιόλογον (σπουδαίαν) ἀσκησιν* (=μελετήσῃεν ἂν ἀξιολόγως); *"Ἡ τίς, ἐὰν γίνῃ δοῦλος τῶν ἡδονῶν* (=δουλεύων ταῖς ἡδοναῖς), *δὲν ἤθελε περιπέσει εἰς ἐπονείδιστον κατάστασιν* (ἢ: δὲν ἤθελεν ἐπονειδίστως καταστραφῆ=οὐκ ἂν αἰσχρῶς διατεθείη) καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν; Ἐγὼ μὲν νομίζω, μὰ τὴν Ἥραν, *ὅτι πρέπει μὲν να εὐχρηται ἐλεύθερος ἀνὴρ* (=ἐλεύθερφ. . . εἶναι=ἐλεύθερον μὲν ἄνδρα δεῖν εὐχεσθαι) *να μὴ τύχῃ [να ἔχῃ] τοιοῦτον [ἀκρατῆ] δοῦλον, ἐὰν δὲ αὐτὸς [ὁ ἐλεύθερος] εἶναι δοῦλος τῶν ἡδονῶν [νομίζω ὅτι πρέπει] να παρακαλῆ τοὺς θεοὺς να ἐπιτύχῃ καλοὺς κυρίους (κυβερνήτας=δεσπότας): διότι οὕτω* (ἐὰν δηλ. ἤθελον ἐπιτύχῃ καλοὺς κυρίους = εἰ τύχοι ἀγαθῶν δεσποτῶν) *μόνον* (=μόνος) δύναται να σωθῆ ὁ τοιοῦτος.

6. *'Αλλ' ἐνῶ τοιαῦτα ἔλεγεν* (= τοιαῦτα δὲ λέγων), ἀπεδείκνυεν ἑαυτὸν μᾶλλον ἐγκρατέστερον διὰ τῶν ἔργων παρὰ διὰ τῶν λόγων· διότι ὄχι μόνον *ἦτο κύριος* (=ἐκράτει) τῶν ἡδονῶν, ὧν ἡ ψυχὴ ἀπολαύει διὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῆς [ἡδονῆς, ἧς ἡ ψυχὴ ἀπολαύει] διὰ τῶν χρημάτων, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις λαμβάνει χρήματα παρὰ τοῦ τυχόντος, *καθιστᾷ αὐτὸν [τὸν δανειστὴν] κύριον ἑαυτοῦ καὶ ὅτι δουλεύει δουλείαν πασῶν αἰσχροτέραν* (=οὐδεμιᾶς ἦτιον αἰσχρᾶν· σχημ. λιτοτ. ἀντί: πασῶν αἰσχίω).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ διηγείται ὁ Ξενοφῶν τρεῖς διαλόγους τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Ἀντιφῶντα τὸν σοφιστὴν. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ διαλόγῳ (§ 1 10) ὁ Σωκράτης ἐξελέγχει τὸν ἄνειδισαντα αὐτὸν διὰ τὴν φαυλότητα τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς διαίτης Ἀντιφῶντα, ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι ἡ εὐδαιμονία εἶναι τρυφή (πολυτέλεια), ἐνῶ αὐτὸς ἐνόμιζε «τὸ μὲν μηδενὸς δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτω τοῦ θείου, καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δ' ἐγγυτάτω τοῦ θείου ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου». Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διαλόγῳ (§ 11—14) λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Σωκράτης ἐκ τοῦ ἀνειδίζοντος αὐτὸν «ὡς οὐ σοφόν». Ἀντιφῶντος, διότι δὲν ἐλάμβανε ἀμοιβὴν διὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, παραβάλλει τοὺς ἀντι χρημάτων πωλοῦντας τὴν ἑαυτῶν σοφίαν σοφιστὰς πρὸς τοὺς πωλοῦντας τὴν ἑαυτῶν ὄραιότητα. Καὶ ἐν τῷ τρίτῳ διαλόγῳ (§ 15) πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὸν Ἀντιφῶντα, διατί ἄλλους μὲν καθιστᾷ διὰ τῆς διδασκαλίας του πολιτικούς, αὐτὸς δὲ δὲν ἀσχολεῖται εἰς τὰ πολιτικά, ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται ὅτι περισσότερο ἀσχολεῖται εἰς τὰ πολιτικὰ φροντίζων, ἵνα ὅσον τὸ δυνατόν καταστήσῃ ἄλλους ἱκανοὺς πολιτικούς παρὰ ἂν αὐτὸς ἡσχολεῖτο εἰς ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ε') Περὶ ἀλαζονείας.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. Ὁ Ξενοφῶν ἀποδεικνύει πῶς ὁ Σωκράτης διδάσκων, ὅτι ὁ ἀλαζὼν οὐ μόνον αὐτὸς γελοῖος καθίσταται, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὀλέθριος δύναται ἀκουσίως νὰ ἀποβῆ, ἀπέτρεπε τοὺς μαθητὰς του ἀπὸ τῆς ἀλαζονείας καὶ ὠδήγει τούτους ἐπὶ τὴν ἀρετὴν.

1. Ἄς ἐξετάσωμεν δέ, ἂν [ὁ Σωκράτης] ἀποτρέπων τοὺς μαθητὰς του ἐκτὸς τῶν λεχθέντων καὶ ἀπὸ τῆς ἀλαζονείας (=καὶ ἀλαζονείας) προέτρεπεν [αὐτούς] νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν ἀρετὴν· πάντοτε δηλαδὴ (=γὰρ) ἔλεγεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε καλυτέρα ὁδὸς πρὸς ἀπόκτησιν καλῆς φήμης παρὰ ἐκείνη [ἢ ὁδός] ; διὰ τῆς

ὅποιας ἤθελε γίνει τις *ικανός* (=ἀγαθός) *εἰς τοῦτο* (=τοῦτο) *εἰς τὸ ὅποιον* (=ὄ) καὶ θὰ ἤθελε νὰ νομίζεται [ὅτι εἶναι *ικανός*].

2. Ὅτι δὲ ἀληθῆ ἔλεγε εἶναι φανερόν ἐκ τούτου ὅτι ἐδίδασκεν ὡς ἐξῆς (=ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγε ὡς ἐδίδασκε βραχυλ. ἀντί : ὅτι ἀληθῆ ἔλεγε δηλόν ἐστι ἐκ τούτου, ὅτι ὡς ἐδίδασκε). « Ἄς σκεφθῶμεν δηλ. (=γάρ) » εἶπεν ὁ Σωκράτης « εἰάν τις, χωρὶς νὰ εἶναι καλὸς ἀθλητῆς, θὰ ἤθελε νὰ νομίζεται [καλὸς ἀθλητῆς, *τί θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὑπ' αὐτοῦ* (ἦ : τί θὰ ἔπρεπε αὐτὸς νὰ κάμνῃ); Ἄρά γε δὲν ἔπρεπε νὰ μιμηθῆ τοὺς καλοὺς ἀθλητὰς ὡς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς ἀθλητικῆς τέχνης [δηλ. τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἀποσκευὰς τῶν ἀθλητῶν] (=τὰ ἔξω τῆς τέχνης). Καὶ πρῶτον μὲν, *διότι* (=ὅτι) ἐκεῖνοι καὶ *στολήν* (=σκευὴ καλὴν ἔχουσι καὶ ἀκολουθοῦσι πολλοὺς περιφέρουσι (σύρουσι) μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὑπὸ τούτου ταῦτα πρέπει νὰ πράχθῳσι : καὶ οὗτος ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀθλητῆς πρέπει νὰ κάμνῃ ταῦτα) : ἔπειτα, *διότι* (=ὅτι) ἐκείνους [τοὺς ἀθλητὰς] πολλοὶ ἐπαινοῦσι καὶ ὑπὸ τούτου πολλοὶ [ἐγκάθετοι] ἐπαινέται πρέπει νὰ προετοιμασθῶσιν. Ἄλλὰ βεβαίως (: ἀλλ' ἐννοεῖται=ἀλλὰ μὴν γε) ἐργασίαν [ἀθλητικὴν] (ἦ : τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου [ἀθλητικοῦ] ἐπὶ ὠρισμένῳ χρηματικῷ ποσῷ) δὲν πρέπει οὐδαμῶς νὰ ἀναλάβῃ, *ἀλλως* (=ἢ=εἰ δὲ μὴ) εὐθύς θὰ ἀποδειχθῆ ὅτι εἶναι γελοῖος καὶ ὅχι μόνον *κακός* (ἀνίκανος) ἀθλητῆς, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπος ἀλαζών, *Καὶ τῷ ὄντι* (=καίτοι) πῶς δὲν θὰ ζῆ βίον ἐπίπονον καὶ ἀνωφελῆ καὶ καταγέλαστον, διότι δαπανᾷ μὲν πολλὰ, δὲν ὠφελείται δὲ τίποτε, πρὸς τούτοις δὲ διότι ἔχει κακὴν φήμην ;

3. Ὡσαύτως δὲ (=ὡς δὲ αὐτως). εἰάν θὰ ἤθελέ τις νὰ φαίνεται [ὅτι εἶναι (=εἶναι)] στρατηγὸς *ικανός* ἢ κυβερνήτης [πλοίου], ἐνῶ δὲν εἶναι [πραγματικῶς], *ἄς σκεφθῶμεν* (=ἐννοῶμεν), τί ἤθελν συμβῆ εἰς αὐτόν ; Ἄρά γε, εἰάν μὲν, ἐνῶ ἐπιθυμῆ τοῦ νὰ φαίνεται ὅτι εἶναι *ικανός* νὰ πράττῃ ταῦτα, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πείθῃ [τὴν πόλιν ὅτι εἶναι *ικανός* νὰ πράττῃ ταῦτα], *δὲν θὰ ἦτο τοῦτο λυπηρόν* [εἰς αὐτόν] (=οὐκ ἂν εἶη τοῦτο λυπηρόν); Ἐάν δὲ ἤθελε πείσει [τὴν πόλιν ὅτι εἶναι *ικανός* νὰ πράττῃ ταῦτα], δὲν θὰ ἦτο εἰς αὐτόν [τοῦτο] *ἀκόμη ἀθλιώτερον* (: ἢ πρό-

ξενον μεγαλυτέρας δυστυχίας); Διότι εἶναι φανερόν ὅτι, *ἐὰν ἤθελε διορισθῆ* (=κατασταθεῖς=εἰ κατασταθείη) καὶ νὰ κυβερνᾷ [πλοῖον] ἢ [καὶ] νὰ στρατηγῆ ὁ μὴ γνωρίζων [τὴν ἐπιστήμην ταύτην], *οὐ μόνον ἤθελε ἀπολέσει* (=ἀπολέσειεν ἂν) [ἐνεκα τῆς ἀμαθείας του] ἐκείνους τοὺς ὁποίους οὐδόλως θὰ ἤθελε [νὰ ἀπολέσῃ] (δηλ. τοὺς συμπολίτας του, τοὺς φίλους του), ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος αἰσχροῦς καὶ κακῶς ἤθελεν ἀποχωρήσει [τοῦ ἀξιώματος τῆς ὑπηρεσίας] (ἢ: ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος κακὰ ξεμπερδεύματα θὰ εἶχε=καὶ αὐτὸς αἰσχροῦς ἂν καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν).

4. Ὡσαύτως δὲ *ἀπεδείκνυε* (=ἀπέφαινε) *δλέθριον* (=ἀλυσιτελές) καὶ τὸ νὰ φαίνεται τις [ὅτι εἶναι (=εἶναι)] πλούσιος καὶ ἀνδρείος καὶ ἰσχυρός, ἐνῶ δὲν εἶναι. Διότι ἔλεγεν *ὅτι ἐπιβάλλονται (ἀναίθθενται) εἰς αὐτοὺς* (=προσιτάττεσθαι αὐτοῖς) [δημόσιαι ὑπηρεσίαι] *μεγαλύτεραι τῶν δυνάμεων των* (ἢ: δυσαναλόγως (πρὸς τὰς δυνάμεις των=μεῖζω ἢ κατὰ δύναμιν) καὶ [ἔλεγεν], ὅτι δὲν ἤθελον τυγχάνει συγγνώμης, *ἐὰν δὲν ἠδύνατο* (=μὴ δυναμένους) νὰ ἐκτελῶσι ταύτας [τὰς ὑπηρεσίας], *ἐνῶ ἐνομίζοντο* (=δοκοῦντας) ὅτι εἶναι ἱκανοί.

5. Ἀπεκάλει δὲ *μέγαν μὲν* (=οὐ μικρὸν μὲν) ἀπατεῶνα *ἐκεῖνος ὅστις* (=εἰ τις), ἀφοῦ λάβῃ παρὰ τινος *διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πειθοῦς* (=πειθοῦ) χρήματα ἢ σκευή, ἤθελεν ἀποστερεῖ [ταῦτα ἀπὸ αὐτόν], πολὺ δὲ μέγιστον [ἀπατεῶνα ἀπεκάλει ἐκεῖνον] ὅστις, ἐνῶ δὲν εἶναι ἄξιος μηδενός [ἀξιώματος], ἤθελεν ἐξαπατήσει [τοὺς πολίτας] μὲ τὸ νὰ πείθῃ [αὐτοὺς] ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ ἄρχῃ τῆς πόλεως. Εἰς ἐμὲ μὲν λοιπὸν ἐφαίνετο ὅτι τοιαῦτα [ὅποια τὰ ἐν τῷ προκειμένῳ κεφαλαίῳ περιεχόμενα] διαλεγόμενος ἀπέτρεπε τοὺς μετ' αὐτοῦ *συνδιακρίβοντας* (τοὺς μαθητάς του) καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἀλαζόνες.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ξ') Διάλογος τοῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ Ἀριστίππου
περὶ ἐγκρατείας. Ὁ περὶ Ἡρακλέους μῦθος τοῦ
Προδίκου (§ 1—34).

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. Ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος περὶ τροφῆς πρὸς τὸν Ἀριστίππον τὸν Κυρηναῖον, οὐκ οὐκ καὶ ὑπαινίσσεται τὴν πρὸς τὰς ἡδονὰς ἔσσην, ἀποδεικνύει ὅτι, ἵνα ἔρξῃ τις ἄλλων, ὀφείλει πρῶτον νὰ ἔρξῃ ἑαυτοῦ. Τοῦτο δὲ δύναται τις νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῶν πόνων, ὡς μαρτυρεῖ ὅτι Ἡσίοδος καὶ Ἐπίχλομος καὶ ὁ τοῦ Προδίκου Θαυμάσιος περὶ Ἡρακλέους μῦθος, ἐν ᾧ ἡ μὲν Κακία ὑπισχνεῖται τῷ Ἡρακλεῖ ἵνα ὡς ἀπονώτατα διὰ τῆς ἡδίστης καὶ ἑάστῃς ὁδοῦ φέρῃ αὐτὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν, ἡ δ' Ἀρετὴ τάληθ' ἑλέγουσα διηγεῖται ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας οἱ θεοὶ δίδουσι τοῖς ἀνθρώποις.

1. Μοὶ ἐφαίνετο δὲ [ὁ Σωκράτης] ὅτι, καὶ μὲ τὸ νὰ λέγῃ τοιαῦτα [οἷα τὰ ἐπόμενα], προέτρπε τοὺς μαθητὰς του νὰ προσπαθῶσι νὰ γίνωσιν ἐγκρατεῖς (κύβιοι) (= ἀσκεῖν ἐγκρατεῖαν) ὡς πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν πάσης βρωσίμου τροφῆς (=βρωτοῦ) καὶ παντὸς ποσίμου ὑγροῦ (=ποτοῦ) καὶ ὕπνου καὶ νὰ ὑπομένωσι τὰ ψύχη, τοὺς καύσωνας καὶ τοὺς κόπους. Ὅτε δηλαδὴ (=γὰρ) ἀντελήφθη ὅτι κῆποιος ἐκ τῶν μαθητῶν του ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ἀκρατής; (=ἀκολαστοτέρως [τοῦ δέοντος] ἔχοντα) πρὸς τὰ τοιαῦτα, εἶπεν· Ἐὖ [ἐκ τῆς Κυρήνης τῆς Ἀφροικῆς] Ἀριστίππε, εἶπέ μοι, ἐὰν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναθρέψῃς (μορφώσῃς) αὐτόν, ἀφοῦ παραλάβῃς δύο ἐκ τῶν νέων, τὸν μὲν [ἕνα], πῶς νὰ γί-

νη ἱκανὸς νὰ ἀρχῆ, τὸν δὲ [ἕτερον] πῶς νὰ μὴ ἐπιζητήσῃ καθόλου τὴν ἀρχήν, πῶς θὰ ἐξεπαίδευες (ἐμόρφωνες) τὸν καθένα χωριστά; Θέλεις νὰ σκεφθῶμεν κάμνοντες ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς, ὡς ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν [ἐν τῇ διδασκαλίᾳ] (=ὡς περὶ ἀπὸ τῶν στοιχείων=τῶν ἀπλουσιῶν συστατικῶν); — Καὶ ὁ Ἀρίστιππος εἶπε: «Μοὶ φαίνεται τῇ ἀληθείᾳ (=γοῦν) ὅτι ἡ τροφή εἶναι ἀρχὴ [τῆς ἀνατροφῆς]: διότι οὐδὲ θὰ ἔζη βεβαίως τις, ἐὰν δὲν ἐτρέφετο.

2. Λοιπὸν ἢ μὲν ἐπιθυμία τοῦ φαγητοῦ (=τὸ μὲν βούλεσθαι ἀπιεσθαι σίτου), ὅταν ἔλθῃ ἢ ὄρα φυσικὸν εἶναι νὰ ἐπέρχηται εἰς ἀμφοτέρους; — Φυσικὸν (ἐπόμενον) βεβαίως (=γὰρ) [εἶναι νὰ ἐπέρχηται εἰς ἀμφοτέρους], εἶπε. — *Τίνα* (=πότερον λοιπὸν ἐξ αὐτῶν [τῶν δύο νέων] ἠθέλομεν συνηθίζει εἰς τὸ νὰ προσιμᾶ (=τὸ προαιρεῖσθαι) μᾶλλον νὰ κάμνῃ τὰς κατεπειγούσας ὑποθέσεις (=τὸ κατεπείγον [πρᾶγμα]) παρὰ εἰς τὸ νὰ εἶναι δοῦλος τῆς κοιλίας (: ἢ εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τὸ χατῆρ τῆς κοιλίας του); — Ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐκπαιδεύομεν εἰς τὸ ἀρχεῖν εἶπεν ὁ Ἀρίστιππος, μὰ τὸν Δία, [ἠθέλομεν συνηθίζει (=ἐθίζομεν ἂν) εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τὰς κατεπειγούσας ὑποθέσεις κλ.] ἵνα μὴ αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως μένωσιν ἀνεκτέλεστοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀρχῆς ἐκεῖνου (=παρὰ τὴν ἐκεῖνου ἀρχήν). — Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, καὶ ὅταν [οἱ δύο νέοι] θέλωσι νὰ πῶσι, πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸν ἴδιον (ἢ: πρέπει νὰ συνηθίσωμεν τὸν ἴδιον εἰς...=προσθετέον [ἡμῖν ἐστι] τῷ αὐτῷ) τὸ νὰ δύναται, ὅταν ἔχῃ δίψαν, νὰ ὑπομένη [αὐτήν]; — *Βεβαιότατα* (=πάνυ μὲν οὖν) [πρέπει νὰ συνηθίσωμεν τὸν ἴδιον εἰς τὸ νὰ δύναται (ὁ ἴδιος), ὅταν ἔχῃ δίψαν νὰ ὑπομένη τὴν δίψαν], εἶπεν [ὁ Ἀρίστιππος].

3. *Τίνα δὲ ἐκ τῶν δύο ἠθέλομεν συνηθίσει* (=ποτέρῳ δ' ἂν προσθείημεν) εἰς τὸ νὰ εἶναι (=τὸ εἶναι) ἐγκρατῆς (κύριος) τοῦ ὕπνου, ὥστε νὰ δύναται καὶ ἀργὰ νὰ κοιμηθῇ καὶ πρῶτ' νὰ ἐγειρῆται καὶ. ἐὰν ἤθελεν εἶναι ἀνάγκη τις, νὰ ἀγρυπνῇ; — Καὶ τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀρίστιππος [ἠθέλομεν συνηθίσει κλ.] εἰς τὸν ἴδιον [ἦτοι: εἰς τὸν ἐκπαιδευόμενον νὰ ἀρχῆ]. — *Ἀλλὰ τί* (=τί δὲ)

[φρονεῖς διὰ τὸ ἐξῆς]. Τίνα ἐκ τῶν δύο ἠθέλομεν συνηθίσει τὸ νὰ μὴ ἀποφεύγῃ τοὺς κόπους, ἀλλὰ *θεληματικῶς* (ἐκουσίως= ἐθελοντῆν) νὰ ὑπομένῃ [αὐτούς];—Καὶ τοῦτο, εἶπεν [ὁ Ἀρίστιππος], [ἠθέλομεν συνηθίσει] εἰς τὸν ἐκπαιδευόμενον νὰ ἄρχῃ. — *Ἐπειτα* (=εἰ δέ); Τίνα ἐκ τῶν δύο θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ συνηθίσωμεν τὸ νὰ μάθῃ *πᾶν ὄτι* (=εἰ τι) εἶναι μάθημα κατ'ἀλλήλον (δηλ. νὰ εἶναι ἀπατεῶν, δόλιος κλ.) διὰ νὰ ὑπερισχύῃ τῶν ἀντιπάλων;—Πολὺ [μᾶλλον θὰ ἔπρεπε νὰ συνηθίσωμεν] μὰ τὸν Δία, εἶπεν ὁ Ἀρίστιππος, τὸ μάθημα εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἐκπαιδεύεται νὰ ἄρχῃ *διότι καὶ ἐκ τῶν ἄλλων οὐδεμία ὠφέλεια ὑπάρχει* (ἤ: διότι καὶ τὰ ἄλλα [καθόλου, ἤτοι ἡ ἐγγρατεία εἰς τὴν πείναν, δίψαν κλ.] οὐδόλως ὠφελοῦσιν) ἄνευ τῶν τοιούτων μαθημάτων.

4. Λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει ἐκπαιδευθῆ τοιοῦτοτρόπως, φαίνεται σοὶ ὅτι *δυσκολώτερον* (=ἤττον) *δύναται νὰ παρασύρῃται* (=ἀλίσκεσθαι ἄν=ἠτιτᾶσθαι ἄν) ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα; Ἄλλα μὲν δηλ., *ἂν δὲν ἀπατῶμαι* (: βεβαίως=δήπου) *ἐκ τῶν ἀλόγων τούτων ζώων* (=τούτων) *ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φαγεῖν* (γαστρί) *δελεαζόμενα, καίτοι τινὰ [τούτων] εἶναι παρὰ πολλῆς δειλῆς φύσεως* (παρὰ πολὺ φοβοῦνται, πολὺ φιλύποπτα εἶναι) (=καὶ μάλα ἔνια δυσωπούμενα), ὅμως συλλαμβάνονται παρασυρόμενα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φαγεῖν πρὸς τὸ δέλεαρ, ἄλλα δὲ δι' *ἐνέδρας συλλαμβάνονται* (=ἐνεδρεύεται) ἐν τῷ ποτῶ (δηλ. ἐκεῖ ἔνθα πίνουσι=ποτῶ· δοτ' τοπική).—Βεβαίωτατα, εἶπεν.

5. Δέν σοὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἶναι αἰσχροὺς εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ πάσχη ὡς τὰ ἴδια μὲ τὰ ἀνοητότατα ἀπὸ τὰ ἄγρια ζῶα;—Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον [οὔτω] φαίνεται, εἶπεν [ὁ Ἀρίστιππος].

6. Το δε νὰ γίνωνται μὲν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αἱ πλείσται ἀναγκαιόταται πράξεις ἐν *ὑπαίθρῳ* (ἐν ἀνοικτῷ ἄερι, δηλ. ὑπὸ ἀστεγούς τόπους). ὡς λ.χ. καὶ αἱ πολεμικαὶ καὶ αἱ γεωργικαὶ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων *οὐχὶ αἱ ἐλάχισται* (δηλ. αἱ περισσότεραι), οἱ δὲ πολλοὶ [ἐκ τῶν ἀνθρώπων] νὰ εἶναι ἀγύμναστοι καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ ψύχους καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους βαθμοὺς

τοῦ καύσωνος, δέν σοι φαίνεται ὅτι [τοῦτο] εἶναι πολλή ἀμέλεια; — *Συμφώνησε* (παρεδέχθη) καὶ εἰς τοῦτο. — Λοιπὸν φρονεῖς σὺ ὅτι πρέπει ἡμεῖς νὰ ἀσκῶμεν ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει νὰ ἄρχῃ, νὰ ὑπομένῃ καὶ ταῦτα *εὐκόλως* (=εὐπετῶς); — Βεβαιότατα, εἶπεν [ὁ Ἀρίστιππος].

7. Λοιπὸν, *ἐὰν τοὺς ἐγκρατεῖς ὄλων ἐν γένει τούτων* (ἢ: ἐὰν τοὺς δυναμένους ὄλα ἐν γένει ταῦτα νὰ ὑπομένωσι) *κατατάσσωμεν εἰς τοὺς ἱκανοὺς εἰς τὸ νὰ ἄρχωσιν* (=εἰς τοὺς ἀρχικούς), τοὺς μὴ δυναμένους νὰ κάμωσι ταῦτα θὰ *κατατάξωμεν εἰς ἐκεῖνους οἷνους δὲν μέλλουσι νὰ ἐπιζητήσωσι καθόλου τὴν ἀρχὴν* (=εἰς τοὺς μὴδ' ἀντιποιησομένους τοῦ ἄρχειν); — *Συμφώνησε* καὶ εἰς τοῦτο [ὁ Ἀρίστιππος]. — Τί λοιπὸν; Ἐπειδὴ γνωρίζεις τὴν *τάξιν ἑκατέρου εἶδους τῶν ἀνθρώπων τούτων* (ἢ: τὴν τάξιν εἰς ἣν ἑκάτερον εἶδος τῶν ἀνθρώπων τούτων [τῶν ἀρχικῶν δηλ. καὶ τῶν μὴδ' ἀντιποιησομένων κλ.] *κατατάσσεται* = τὴν *τάξιν ἑκατέρου τοῦ φίλου τούτων*), ἄρα γε ἐσκέφθης ἕως τῶρα εἰς ποίαν ἐκ τῶν δύο τούτων τάξιν τὸν ἑαυτὸν σου δικαίως ἤθελες κατατάξει;

8. *Μάλιστα* (=ἔγωγε), εἶπεν ὁ Ἀρίστιππος, καὶ οὐδόλως κατατάσσω τὸν ἑαυτὸν μου τοῦλάχιστον εἰς τὴν τάξιν ἐκεῖνων, οἷτινες θέλουσι νὰ ἄρχωσι. Διότι μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι [ἴδιον] παρὰ πολὺ ἀφρονος ἀνθρώπου τὸ ἐξῆς (=τοῦτο) δηλ. νὰ μὴ ἀρχῇ [εἰς αὐτὸν] τοῦτο (ἢ: νὰ μὴ ἀρχῆται εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ παρασκευάζῃ δηλ. τὰ δέοντα ἑαυτῷ) ἀλλὰ νὰ νὰ *ἐπιφορησθῆ προσέτι* (=προσαναθέσθαι), ἐνῶ εἶναι *πολὺ δύσκολον* (:μέγα ἔργον) τὸ νὰ ἐξοικονομῇ τις τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἑαυτὸν, τὸ νὰ πορίζῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται· καὶ αὐτὸς μὲν νὰ ἔχῃ (πάσχη) ἔλλειψιν πολλῶν, ἐξ ὧν θέλει, *προϊστάμενος δὲ τῆς πόλεως* (κυβερνῶν δὲ τὴν πόλιν) ἐὰν δὲν ἐκτελῇ (=καταπρατίῃ) ὄλα, ὅσα ἡ πόλις θέλει, *νὰ τιμωρῆται δι' αὐτὸ* (=τούτου δίκην ὑπέχειν), τοῦτο πῶς δὲν εἶναι μεγάλη ἀφροσύνη;

9. Καὶ τῶντι *αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις* (=αἱ πόλεις) *νομίζουσιν* ὅτι *ἔχουσι τὸ δικαίωμα* (=ἄξιουσι) νὰ μεταχειρίζονται τοὺς ἄρχοντας, καθὼς ἐγὼ τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ δούλους μου

Καθὼς δηλ. ἐγὼ ἀπαιτῶ παρὰ τῶν θεραπόντων (ὑπηρετῶν) νὰ παρασκευάζωσι μὲν εἰς ἐμὲ τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα οὕτως ὥστε νὰ εἶναι ἀφθονα (=ἀφθονα· κατηγορ.), αὐτοὶ δὲ νὰ μὴ ἐγγίζωσι οὐδὲν ἐκ τούτων, οὕτω καὶ [καὶ δημοκρατούμεναι] πόλεις (=αἶ τε πόλεις) νομίζουσιν ὅτι πρέπει οἱ ἄρχοντες εἰς ἑαυτὰς μὲν νὰ παρέχωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ἀγαθὰ, αὐτοὶ δὲ νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ ὄλων τούτων. Ἐγὼ λοιπὸν ἐκείνους μὲν οἵτινες θέλουσι καὶ οἱ ἴδιοι νὰ ἔχωσι πολλὰς ἐνοχλήσεις (βάρη καὶ εὐθύνas=πράγματα) καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ παρέχωσι [πολλὰς ὑποχρεώσεις: τριηραρχίας, χορηγίας κλ.], ἀφοῦ τοιουτοτρόπως [ὡς δηλ; ἐξετέθη ἀνωτέρω] ἐκπαιδεύσω, ἤθελον κατατάξει (=καταστήσαιμι) [αὐτοὺς] εἰς τοὺς ἱκανοὺς νὰ ἄρχωσιν. Τὸν ἑαυτὸν μου ὅμως τοῦλάχιστον, [εἰάν ἤθελον ἐκπαιδεύσει], κατατάσσω εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ζῶσιν καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ἀνετώτατα (=ἢ ὅσα τε) καὶ [ὅσον τὸ δυνατόν] εὐχαριστότατα.

10. Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπε· «Θέλεις λοιπὸν καὶ τὸ ἐξῆς (=καὶ τοῦτο=καὶ τότε) νὰ ἐξετάσωμεν, τίνες ἐκ τῶν δύο ζῶσι πλεον εὐχάριστα, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἀρχόμενοι ; — Βεβαιότατα, εἶπεν [ὁ Ἀρίστιππος]. — Πρῶτον μὲν λοιπὸν ἐκ τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα (=ᾶν=ᾶ) ἡμεῖς γνωρίζομεν, ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ ἄρχουσι μὲν οἱ Πέρσαι, ἄρχονται δὲ οἱ Σῦροι καὶ οἱ Φρύγες καὶ οἱ Λυδοί· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ οἱ μὲν Σκύθαι (ἦτοι οἱ τῆς νῦν Ρουμανίας, καὶ Ν. Ρωσσίας κάτοικοι) ἄρχουσιν, οἱ δὲ Μαιώται (ἦτοι οἱ παρὰ τὴν Μαιώτιδα λίμνην—Ἀζοφικὴν θάλασσαν—κατοικοῦντες) ἄρχονται· ἐν δὲ τῇ Διβύῃ (ἦτοι τῇ Β. Ἀφρικῇ) οἱ μὲν Καρχηδόνιοι ἄρχουσιν, οἱ δὲ Λίβυες ἄρχονται. Ἐκ τούτων λοιπὸν [τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων] τίνες ἐκ τῶν δύο νομίζεις ὅτι ζῶσιν πλεον εὐχάριστα ; Ἡ ἐκ τῶν Ἑλλήνων μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶσαι καὶ σὺ ὁ ἴδιος, τίνες ἐκ τῶν δύο φαίνονται σοι ὅτι ζῶσιν πλεον εὐχάριστα ἐκεῖνοι, οἵτινες ἄρχουσιν (ὡς οἱ Σπαρτιᾶται, Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι) ἢ ἐκεῖνοι οἵτινες ἄρχονται [ὑπὸ τούτων σύμμαχοι];

11. Ἄλλ' ἐγὼ βέβαια, εἶπεν ὁ Ἀρίστιππος, οὐδὲ εἰς τὴν τῶν δούλων τάξιν (=εἰς τὴν δουλείαν) πάλιν τὸν ἑαυτὸν μου κατατάσσω· ἀλλὰ φαίνεται μοι ὅτι εἶναι τις ὁδὸς -μέση τούτων, τὴν

ὁποῖαν προσπαθῶ νὰ βαδίζω, οὔτε διὰ μέσου τῆς ἀρχῆς [ἄγουσα] οὔτε διὰ μέσου τῆς δουλείας [ἄγουσα], ἀλλὰ [ἄγουσα] διὰ μέσου τῆς ἐλευθερίας [ἢ μέση αὕτη ὁδός], *ἦτις ἀκριβῶς* (=ἦπερ) κατ' ἐξοχὴν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν.

12. Ἄλλ' ἐὰν μὲν, εἶπεν ὁ Σωκράτης. ἡ ὁδὸς αὕτη *μηδὲ διὰ τῆς τῶν ἀνθρώπων κοινωνίας* [=μηδὲ δι' ἀνθρώπων [ἢ θελε φέρει (=φέροι)] οὕτω [εἰς τὴν εὐδαιμονίαν], καθὼς δὲν φέρει[εἰς τὴν εὐδαιμονίαν] οὔτε διὰ τῆς ἀρχῆς, οὔτε διὰ τῆς δουλείας. [τότε] ἴσως θὰ ἔλεγες *ἀληθές τι* (: ἄξιόν τι λόγου=τι). Ἐὰν ὅμως *δὲν θὰ θέλῃς* (= [μὴ] ἀξιώσεις) μήτε νὰ ἀρχῆς μήτε νὰ ἀρχῆσαι καὶ *ἐὰν δὲν θὰ ὑπηρετῆς* (=μηδὲ θεραπεύσεις) *ἐκουσίως* (=ἐκῶν) τοὺς ἀρχοντας, *ἐν ᾧ εἶσαι (ζῆς) μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων* (=ἐν ἀνθρώποις ὄν), [τότε] νομίζω ὅτι σὺ βλέπεις, ὅτι γνωρίζουσι καλῶς νὰ μεταχειρίζωνται ὡς δούλους τοὺς ἀσθενεστέρους οἱ ἰσχυρότεροι καὶ ὡς ἀρχοντες καὶ ὡς ἰδιῶται (= καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ κάμνοντες αὐτοὺς [τοὺς ἀσθενεστέρους] νὰ κλαίωσι [μεταχειριζόμενοι δηλ. σκληρῶς αὐτοὺς] (=κλαίοντες καθιστάντες).

13. Ἡ διαφεύγουσι τῆς προσοχῆς σου (=ἢ λανθάνουσί σε) *ἐκεῖνοι οἵτινες θερίζουσι τὸν σῖτον* (=οἱ τὸν σῖτον τέμνοντες) καὶ κατακόπτουσι τὰ δένδρα, ἐν ᾧ [ταῦτα] ἄλλοι καὶ ἐφύτευσαν, [ἢ διαφεύγουσι τῆς προσοχῆς σου] καὶ *ἐκεῖνοι οἵτινες* κατὰ πάντα τρόπον *στενοχωροῦσι* (=πολιορκοῦντες) τοὺς ἀδυνατωτέρους καὶ τοὺς μὴ θέλοντας νὰ ὑπηρετῶσιν αὐτούς [τοὺς ἰσχυροτέρους], *ἕως οἷον φέρωσιν αὐτοὺς εἰς θέσιν [διὰ βιαίων μέτρων οἱ στενοχωροῦντες]* (=ἕως ἂν πείσωσιν), ὥστε νὰ προτιμήσωσι [οὔτοι οἱ ἀδυνατώτεροι] νὰ γίνωσι δούλοι [τῶν δυνατωτέρων] ἀντὶ νὰ πολεμῶσι κατὰ τούτων [τῶν δυνατωτέρων]; Καὶ ἰδιωτικῶς *ἐξ ἄλλου μέρους* (=αὐ) δὲν γνωρίζεις ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι καὶ δυνατοί, ἀφοῦ καταστήσωσι δούλους τοὺς ἀνάδρους καὶ ἀδυνάτους, *λαμβάνουσι τὸν καρπὸν τῶν κόπων αὐτῶν* (ἢ: ἐκμεταλλεύονται αὐτοὺς=καρποῦνται); — Ἄλλ' ἐγὼ βεβαίως, εἶπεν [ὁ Ἀρίστιππος], ἵνα μὴ πισχω τούτα, *οὐδὲ καταγράφω τὸν ἑαυτὸν μου πολίτην πολιτείας τινός* (=οὐδ' εἰς πολιτείαν

ἐμαυτὸν κατακλείω), ἀλλὰ πανταχοῦ εἶμαι ξένος.

14. Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπε. Τοῦτο *τῇ ἀληθείᾳ* (= μέντοι), τὸ ὁποῖον *τώρα δὲ* (= ἤδη) λέγεις, εἶναι ἐξαιρετὸν (σοβαρὸν=δεινὸν, *ἐπιχείρημα* (= πάλαισμα) (= τοῦτο μὲν τοι .. πάλαισμα· βραχυλ. ἀντί: τοῦτο μένοι, ὃ ἤδη λέγεις δεινὸν πάλαισμα [ἔστι])· διότι τοὺς ξένους, ἀφ' οὔτου καὶ ὁ Σίνις καὶ ὁ Σκείρων καὶ ὁ Προκρούστης ἐφρονεύθησαν [ὑπὸ τοῦ Θεσέως] οὐδεὶς πλέον *παραβλάπτει* (: κακοποιεῖ = ἀδικεῖ)· ἀλλὰ τώρα [ὅτε δηλ. οὐδεὶς ἤρωσ ὡς ὁ Θεσεὺς ὑπάρχει] *οἱ μὲν ἀνήκοντες εἰς τινα πόλιν καὶ καταγιγνώμενοι εἰς τὰ πολιτικά* (= οἱ μὲν πολιτευόμενοι) καὶ νόμους θέτουσι δι' ἑαυτοὺς εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ἵνα μὴ ἀδικῶνται καὶ φίλους ἄλλους προσέτι *ἐκτὸς τῶν καλουμένων συγγενῶν τῶν* (= πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις) ἀποκτῶσιν ὡς βοηθοὺς καὶ περιβάλλουσι τὰς πόλεις αὐτῶν μὲ ὄχυράματα καὶ ὄπλα προμηθεύονται, διὰ τῶν ὁποίων ἀποκρούουσι τοὺς ἀδικούντας καὶ πρὸς τούτοις ἀκόμη συνάπτουσι συμμαχίαν *μετ' ἄλλοδαπῶν* (: μετὰ ξένων)· καὶ οὗτοι μὲν ἂν καὶ ἔχουσιν ὅλα ταῦτα [ἦτοι φίλους, ὄπλα κλ.], ὅμως *παραβλάπτονται* (= ἀδικοῦνται).

15. Σὺ δέ, ἐνῶ δὲν ἔχεις κανὲν μὲν ἐκ τούτων [τῶν ὄπλων, φίλων, συμμαχῶν], ἐνῶ δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἔνθα πλεῖστοι παραβλάπτονται, πολὺν χρόνον παραμένεις, ἐνῶ δ' εἶσαι *κατώτερος* (= ἥτιων) ὄλων τῶν πολιτῶν, εἰς ὅποιανδήποτε πόλιν καὶ ἂν φθάσης καὶ [ἐνῶ εἶσαι] τοιοῦτος [ὅποιοι δηλ. εἶναι οἱ ἄνευ μονίμου κατοικίας, οἱ ἄνευ φίλων καὶ συγγενῶν] *κατὰ τῶν ὁποίων* (= οἷοις) ἐπιτίθενται πρὸ πάντων ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι νὰ ἀδικῶσιν, ὅμως διὰ τὸ ὅτι εἶσαι ξένος, νομίζεις ὅτι δὲν θέλεις ἀδικηθῆ; *Μήπως* (= ἦ) ἔχεις θάρρος, διότι αἱ πόλεις ὑπόσχονται σοι ἀσφάλειαν καὶ ὅταν προσέρχεσαι καὶ ὅταν ἀπέρχεσαι; "Ἡ διότι νομίζεις ὅτι καὶ δοῦλος δύνασαι νὰ εἶσαι τοιοῦτος (δηλ. ἀνωφελής), ὥστε (= οἷος) εἰς οὐδένα κύριον νὰ εἶσαι ὠφέλιμος; [Ἐλάχιστα βεβαίως πρέπει νὰ θάρρης διὰ τοῦτο], διότι τίς εἶναι δυνατὸν νὰ θέλῃ νὰ ἔχη ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος οὐδόλως μὲν νὰ θέλῃ νὰ κοπιάζῃ, νὰ εὐρίσκη δὲ εὐχαρίστησιν εἰς

τὸν πλέον πολυδάπανον τρόπον τῆς ζωῆς [ὡς πρὸς τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ ἰδίᾳ] ;

16. Ἄς ἐξετάσωμεν δὲ καὶ τὸ ἐξῆς πῶς δηλ. οἱ δεσπόται (κύριοι) μεταχειρίζονται τοὺς τοιούτους δούλους. Ἄρα γε δὲν χαλινοῦσι (καταστελλοῦσι = σωφρονίζουσι) τὴν μὲν φιληθονίαν (= λαγνείαν) αὐτῶν διὰ τῆς πείνης ; [Ἄρα γε δὲν] ἐμποδίζουσιν [αὐτοὺς] νὰ κλέπτωσι μὲ τὸ νὰ ἀποκλείωσιν ἀσφαλῶς [ὅλα τὰ μέρη], ὁπόθεν ἤθελεν εἶναι δυνατὸν νὰ λάβωσι τι ; [Ἄρα γε δὲν] ἐμποδίζουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ δραπετεύσωσι δεσμεύοντες [διὰ δεσμῶν=δεσμοῖς] ; [Ἄρα γε δὲν] ἀποδιώκουσι τὴν ἀργίαν διὰ ξαβδισμῶν (: ἄρα γε δὲν ἀναγκάζουσι τὸν ἀργὸν εἰς τὴν ἐργασίαν μὲ τὸ ξύλο) ; Ἡ σὺ πῶς κάμνεις, ὅταν ἀνακαλύπτῃς (= καταμανθάνῃς) τινὰ ἐκ τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ δούλων ὅτι εἶναι τοιοῦτος ; Τὸν τιμωρῶ, εἶπεν, μὲ πᾶν εἶδος βασανισμοῦ, ἕως ὅτι ἤθελον ἀναγκάσει αὐτὸν νὰ ἐργάξῃται ὡς δοῦλος (=δουλεύειν).

17. Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ (: ἀλλὰ πράγματι=ἀλλὰ γάρ), ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνοι οἵτινες ἐκπαιδεύονται εἰς τὴν τοῦ ἄρχεον τέχνην, τὴν ὁποίαν μοῦ φαίνεται ὅτι σὺ νομίζεις ὅτι εἶναι εὐδαιμονία, κατὰ τί διαφέρουσι τῶν ἀκουσίως (=τῶν ἐξ ἀνάγκης) κακοπαθούτων, ἐὰν βεβαίως [καὶ αὐτοὶ οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην, παιδευόμενοι] ὀφείλουσι (μέλλωσι) νὰ πεινάσωσι καὶ νὰ διψᾶσωσι καὶ ὀίγη νὰ αἰσθανθῶσι καὶ νὰ ἀγρυπνήσωσι καὶ ὅλας τὰς ἄλλας κακοπαθείας νὰ ὑπομείνωσι ἐκουσίως ! Διότι ἐγὼ μὲν δὲν ἐννοῶ κατὰ τί ἄλλο βεβαίως (=ὅ,τι ἄλλο γε) διαφέρει τὸ νὰ μαστιγώνηται [τις] εἰς τὸ αὐτὸ δέρμα ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως ἢ ἐν γένει δίδιος ἄνθρωπος (=τὸ αὐτὸ σῶμα=τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον) νὰ ταλαιπωρῆται (: κατατρυχῆται=πολιορκεῖσθαι) ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως δι' ὅλων τῶν τοιούτων [κακῶν, δηλ. τῆς πείνης, δίψης κλ.] ἢ κατὰ τὸ ὅτι [ἐκτός τῆς κακοπαθείας] ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἀφροσύνη [=ἢ ἀφροσύνη προσέτι=ἢ ὅτι ἀφροσύνη πρόσεστι] εἰς τὸν ὑπομένοντα ἐκουσίως (=τῷ ἐθέλοντι ὑπομένειν) θέλω ὑπομένειν=ὑπομένω ἐκουσίως) τὰς κακοπαθείας ταλαιπωρίας).

18. Τι δέ, ὦ Ἀρίστιππε, [λέγεις διὰ τὸ ἐξῆς], εἶπεν ὁ Σω-

κράτης. Δὲν νομίζεις ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ταλαιπωριῶν (δηλ. τῆς πείνης καὶ δειψῆς κλ.) ἐκείναι, τὰς ὁποίας ἐκουσίως ὑποφέρει τις, διαφέρουσιν ἀπὸ ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἐκουσίως ὑποφέρει τις [κατὰ τοῦτο], καθ' ὅσον (=τοιαύτῃ ἢ) ἐκεῖνος μὲν, ὅστις ἐκουσίως πεινᾷ, δύναται νὰ φάγη ὅσάκις θέλη, καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἐκουσίως διψᾷ, δύναται νὰ πίη (=πίοι=πίοι ἂν) [ὅσάκις θέλη] καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὡσαύτως [δύναται νὰ κάμνη ὅσάκις θέλη]· εἰς ἐκεῖνον ὅμως ὅστις ἐξ ἀνάγκης ταῦτα (ἦτοι τὴν πείναν, δίψαν κλ.) πάσχει, δὲν εἶναι δυνατόν, ὅσάκις θέλη νὰ παύη [τὴν πειναν, δίψαν κλ.]; Ἔπειτα ἐκεῖνος μὲν ὅστις ἐκουσίως ταλαιπωρεῖται (κατατρούχεται)(=ὁ .. ταλαιπωρῶν. ἀμτβ.), διότι κοπιᾷζει μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀμοιβῆς (=ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι) [τῆς δόξης, τιμῆς κλ.], εὐχαριστεῖται ὡς λ.χ. (=οἶον) ἐκεῖνοι, οἵτινες κυνηγοῦσι τὰ ἄγρια ζῶα, διότι ἐλπίζουσι νὰ συλλάβωσιν [αὐτὰ] (=ἐνεκα τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ συλλάβωσιν αὐτὰ), εὐχαρίστως μοχθοῦσι.

19. Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἔπαθλα (βραβεῖα) τῶν κόπων, εἶναι πολὺ μικρᾶς ἀξίας (ἀμοιβῆς) (=μικροῦ τινος ἀξιά ἔστι). Ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες κοπιᾷζουσιν, ἵνα ἀποκτήσωσιν εἰλικρινεῖς φίλους ἢ ἵνα ὑποτάξωσιν ἐχθρούς, ἢ ἵνα, ἀφοῦ γίνωσι δυνατοὶ καὶ κατὰ τὰ σώματα καὶ κατὰ τὰς ψυχάς, καὶ τῶν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς διοικῶσι καὶ τοὺς φίλους εὐεργετῶσι καὶ τὴν πατρίδα [ὡσαύτως] εὐεργετῶσι, πῶς δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν [ἡμεῖς] ὅτι οὗτοι [οἱ κοπιᾷζοντες ἵνα ἀποκτήσωσιν εἰλικρινεῖς φίλους κλ.] καὶ κοπιᾷζουσιν εὐχαρίστως διὰ τὰ τοιαῦτα, καὶ ζῶσιν εὐφραίνόμενοι μὲ τὸ νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι (ικανοποιημένοι) μὲ τὸν ἑαυτῶν τῶν (=ἀγαμένους μὲν ἑαυτοὺς) μὲ τὸ νὰ ἐπαινῶνται δὲ καὶ μακαρίζονται (καλοτυχίζονται) ὑπὸ τῶν ἄλλων;

20. Προσέτι δὲ τὰ μὲν διάφορα εἶδη τῆς μαλθακότητος (=αἱ μὲν ὀφθαλμογονίαι) καὶ αἱ ἀμέσως καὶ ἀνευ κόπου γινόμεναι ἡδοναί (=καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναί) [ὡς ἡ τῆς μουσικῆς ἀκρόασις, ἢ τῶν πινάκων θέα κλ.] οὔτε εἰς τὸ σῶμα εἶναι ἱκαναὶ νὰ παρέχωσι (νὰ ἐμβάλλωσι=ἐνεργάζεσθαι) εὐρωστίαν, καθὼς λέγουσιν οἱ ἀσκοῦντες τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος ἀθλητὰς (=οἱ γυμνασταί), οὔτε εἰς τὴν ψυχὴν ἐμβάλλουσι καμμίαν ἀξίαν

λόγου γινώσιν (=ἐπιστήμην). αἱ δὲ μεί' ἐπιμονῆς γινόμεναι ἀσκήσεις (ἐνασχολήσεις) (=αἰδὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλεια) γίνονται αἰτίοι ὥστε νὰ κατορθώσωμεν (ἐπιτύχωμεν) [ἡμεῖς] καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ τέλεια ἔργα (=ποιοῦσι [ἡμᾶς] ἔξιχνεῖσθαι (=τυγχάνειν) τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἔργων), καθὼς λέγουσι (συμβουλεύουσι) οἱ σοφοὶ (ἔμπειροι=ἀγαθοί) ἄνδρες. Λέγει δὲ κάπου καὶ ὁ Ἡσίοδος [ἦτοί ἐν στίχῳ 285 κ. ἑ. τοῦ διδακτικοῦ τοῦ ἔπους, ὅπερ καλεῖται "Ἔργα καὶ Ἡμέραι].

«Τὴν μὲν κακίαν εἶναι δυνατὸν (=ἔστι) εὐκόλως (=ῥηιδίως) νὰ προκρίνη [τις] καὶ κατ' ἕλας (δηλ. κατὰ στίφη, μὲ τὸ σωρό, ἐν ἀφθονίᾳ=ἰλαδόν) [διότι] ὁμαλὴ μὲν [εἶναι] ἡ ὁδός, πολὺ δὲ ἐγγὺς κατοικεῖ [ἡ κακία]. "Ἐμπροσθεν δὲ τῆς ἀρετῆς (=τῆς δ' ἀρετῆς προᾶροιθεν) οἱ ἀθάνατοι θεοὶ ἔβηκαν ἰδρωτὰ μακρὰ δὲ καὶ ἀνηφορικῆ (=ὄρθιος) ὁδός (=οἴμας) [φέρει] εἰς αὐτὴν [τὴν ἀρετὴν] καὶ κατὰ πρῶτον (=τὸ πρῶτον) ἀνώμαλος (=τροχὺς) ὁπότεν δὲ φθάσης εἰς τὸ ἄκρον [τῆς τραχείας ταύτης ὁδοῦ] εὐκόλος (ῥηιδίη) πλέον (=δὴ) εἶναι, ἂν καὶ [πρότερον] ἦτο παρὰ πολὺ δύσκολος».

Εἶναι δὲ μάρις [τῆς ἀληθείας ταύτης] καὶ ὁ [ἐκ τῆς Κῶ καταγόμενος καὶ ἐν Συροκούσαις ἀκμάσας περὶ τὸ 480 π. Χ. κωμικὸς ποιητῆς] Ἐπίχαρμος ἐν τῷ ἔξῃς [στίχῳ]

«Οἱ θεοὶ πωλοῦσιν εἰς ἡμᾶς πάντα τὰ ἀγαθὰ [οὐχὶ ἀντι χρημάτων ἀλλ'] ἀντι κόπων (=τῶν πόνων)»

Καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ χωρίῳ λέγει [ὁ ἴδιος Ἐπίχαρμος].

«ὦ ἀνόητε, μὴ ἐπιθύμει (=μῶσο· μῶμαι=ἐπιθυμῶ) τὰ μαλακὰ (: τὸν μαλθακὸν βίον) ἵνα μὴ εἴρῃς τὰ σκληρὰ (δηλ. μὴ διὰ τοῦ τοιοῦτου βίου ἔχῃς σκληρὰν τύχην).

Ὁ περὶ Ἡρακλέους μῦθος τοῦ Προδίκου (§ 21—34).

21. Ἄλλὰ καὶ (=καὶ) ὁ [ἐκ Κέω σύγχρονος ἐμοῦ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Σωκράτους] Προδίκος ὁ κάτοχος σοφίας (=ὁ σοφός) ἐν τῷ συγγράμματί [του] τῷ ἐπιγραφομένῳ περὶ Ἡρακλέους, τὸ ὅποιον, ὡς γνωσθὸν (=δὴ), εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν περιρροισσιότερος (=καὶ πλείστοις) ἐπιδεικτικῶς ἀναγινώσκει [ὁ

Πρόδικος:] (=ἐπιδείκνυται). ὁμοίως ἀποφαίνεται (ἐκφέρει γνώμην) περὶ τῆς ἀρετῆς. λέγων, καθ' ὅσον ἐνθυμουμαι, κατὰ τὴν ἔξις περιπτου τρόπον. Λέγει δηλαδὴ ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὅτε μετέβαινε ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν ἐφηβικὴν (= ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἡβὴν ὤρματο), ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ νέοι γιγνόμενοι ἀνεξάρτητοι [τῶν γονέων τῶν] (: αὐτεξούσιοι = αὐτοκράτορες) φανερόνουςιν, ἀν θὰ τραπῶσι (=εἴτε τρέψονται) τὴν ὁδόν, ἣτις διὰ τῆς ἀρετῆς φέρει εἰς τὸν βίον (= τὴν δι' ἀρετὴν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον) ἢ ἀν [θὰ τραπῶσι] τὴν ὁδόν, ἣτις διὰ τῆς κακίας [φέρει εἰς τὸν βίον], ἀφοῦ [ἔξῃλθεν ἐκ τῆς γενεθλίου πόλεως Τύρινθος] εἰς μέρος ἐνθα ἐπεκράτει ἡσυχία (ἦτοι εἰς ἔρημον τόπον=εἰς ἡσυχίαν) [ὅτι] ἐκάθισεν [διότι ἡ ὁδὸς ἣτις ἄχοι τοῦδε διηνύθη παρὰ τούτου ἐσχίζετο ἤδη εἰς δύο ὁδοὺς] διατελῶν ἐν ἀπορίᾳ ὁποίαν ἐκ τῶν δύο ὁδῶν νὰ τραπῆ.

22. Καὶ [λέγει ὁ Πρόδικος] ὅτι τῷ ἐφάνησαν [τότε] ὅτι προσήρχοντο [πρὸς αὐτὸν] δύο γυναῖκες ὑψηλοῦ ἀναστήματος (= μεγάλας), ἡ μὲν μία καὶ εὐπρεπῆς κατὰ τὴν ὄψιν (: εὐπρόσωπος) καὶ φύσει (δηλ. μὴ ἔχουσα τι τὸ δεδανεισμένον) εὐγενῆς (=ἐλευθέριον), κεκοσμημένη κατὰ μὲν τὸ σῶμα ὑπὸ καθαρότητος, κατὰ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τῆς αἰδοῦς. κατὰ δὲ τὴν στάσιν τοῦ σώματος (: κατὰ δὲ τὸ παράστημα = τὸ δὲ σχῆμα) ὑπὸ τῆς κοσμιότητος (εὐκοσμίας=σωφροσύνη) καὶ [κεκοσμημένη (: ἐνδεδυμένη)] διὰ λευκῆς ἐσθῆτος· ἡ δὲ ἄλλη τεθραμμένη καλοθραμμένη) οὕτως ὥστε νὰ εἶναι καὶ πολύσαρκος καὶ ἀπαλὴ (ἀφράτη), κεκαλλωπισμένη δὲ κατὰ μὲν τὸ χρῶμα [οὕτως] ὥστε νὰ φαίνηται ὅτι ἐμφανίζει ἑαυτὴν (: ὅτι ἔχει ἐξωτερικόν) (= ὥστε δοκεῖν φαίνεσθαι) καὶ λευκοτέραν καὶ ἐρυθροτέραν παρ' ὅτι πραγματικῶς ἦτο (=τοῦ ὄντως=ἢ ἦν τῷ ὄντι), δίδουσι δὲ τοιοῦτον σχηματισμὸν εἰς τὸ σῶμά της [διὰ τῶν ὑψηλῶν ὑποδημάτων] (=τὸ δὲ σχῆμα [ἔχουσαν]=ἐσηματισμένην δ' οὖσαν), ὥστε νὰ φαίνηται ὅτι εἶναι ὑψηλοτέρα παρ' ὅτι φυσικὰ ἦτο (=τῆς φύσεως=ἢ ἡ φύσις αὐτῆς ἦν=ἢ ἐπεφύκει), [νὰ φαίνηται δὲ] ὅτι εἶχε τὸ ὄμματα πολὺ ἀνοικτὰ (δηλ. ἀναιδῆ) (=ἀναπεπταμένα), [φέρουσα δὲ λεπτοτάτην διαφανῆ ἐσθῆτα] τοιαύτην, ὥστε ἐκ

ΙΩ.Θ.ΡΩΣΣΗ—ΣΧΟΛ. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΑΠΟΜΝΗΜ. ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 5

ταύτης νὰ εἶναι δυνατόν νὰ διαφαινηται ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον (= μάλιστα) τὸ νεανικὸν κάλλος (= ἡ ὥρα), καὶ [νὰ φαίνεται] ὅτι συχνὰ παρετήρει ἀπὸ ἐπάνω ἕως κάτω τὸν ἑαυτὸν της (= κατασκοπεῖσθαι ἑαυτήν) καὶ ὅτι ἐξήτιζε (ἔβλεπε) πέριξ [ἵνα ἀντιληφθῆ], εἰς και ἄλλος τις θεωρῆ αὐτήν, καὶ ὅτι πολλάκις ἔρριπτε τὸ βλέμμα [της] καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιάν.

23. Ὅτε δὲ ἔφθασαν πλησιέστερον τοῦ Ἡρακλέους, [λέγει ὁ Πρόδικος] ὅτι ἐκείνη μὲν, ἧς πρότερον ἐρρήθη (περιεγράφη), ἐπορεύετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον [ἦτοι καθὼς μέχρι τοῦδε μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἡσυχου καὶ κοσμίου βαδίσματος], ἡ δὲ ἕτερα διότι ἤθελε νὰ προλάβῃ [ὅτι] δραμαίως διηυθύνθη (= προσδραμεῖν) πρὸς τὸν Ἡρακλέα καὶ εἶπεν· ἌΩ Ἡράκλειε, σὲ βλέπω νὰ ἀπορῆς ποῖαν ὁδὸν εἰς τὸν βίον νὰ τραπῆς. Ἐὰν λοιπὸν [σὺ] κάμης ἐμὲ φίλην, θὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τὴν πλέον εὐχάριστον καὶ εὐκολὸν ὁδὸν καὶ ἐκ μὲν τῶν τερπνῶν δὲν θὰ ὑπάρξῃ κανὲν ποῦ νὰ μὴ τὸ γευθῆς (ἀπολαύσης), θὰ διέλθῃς δὲ ὅλον τὸν βίον σου χωρὶς νὰ δοκιμάσης τὰ δυσάρεστα.

24. Διότι πρῶτον μὲν δὲν θὰ φροντίσης οὔτε περὶ πολέμων οὔδὲ περὶ ἐνοχλητικῶν ἐργασιῶν (ἢ : περὶ ὑποθέσεων τῆς πόλεως = πραγμάτων), ἀλλὰ θὰ διέλθῃς (= διέσει· δί εἰμι) [τὸν βίον σου] ἐξετάζων (ἢ : διαρκῶς) [= διέσει= διαγενήσει] θὰ σκέπτησαι [= σκοπούμενος] ὄρα Λεξ. ἀνωμάλ. Ρημάτων Ρώσση ἐν ῥ. λανθάνω σημ. 2) τί εὐχάριστον (= κεχαρισμένον) φαγητὸν ἢ ποτὸν δύνασαι νὰ εὕρῃς (= εὔροις ἄν), ἢ τί ἀφοῦ ἴδῃς ἢ τί ἀφοῦ ἀκούσης, ἢ θελες ἀσθανθῆ τέρπιν ἢ τίνων [πραγμάτων] ὀφφραϊνόμενος ἢ ἐγγίζων ἢ θελες εὐχαριστηθῆ, μετὰ τίνων δὲ συναναστρεφόμενος (= ὀμιλῶν) κατ' ἐξοχὴν ἢ θελες εὐφρανθῆ· καὶ ἢ θελες κοιμηθῆ μαλακώτατα καὶ πῶς ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου κόπου (= ἀπονώτατα) ἢ θελες ἀπολαύει (ἐπιτυγχάνει) (= τυγχάνεις ἄν) ὅλα ταῦτα.

25. Ἐὰν δὲ ποτε ὑπάρξῃ ὑπόνοια ἐλλείψεως τούτων τῶν μέσων (τῶν χρηματικῶν δηλ.), διὰ τῶν ὁποίων (= ἀφ' ὧν) θὰ δύνασαι νὰ πορίζῃσαι οὐ τὰς ἀπολαύσεις (= ἔσται [σοι] ταῦτα), δὲν εἶναι φόβος, μήπως σὲ ὀδηγήσω εἰς τὸ νὰ ἐξοικονομῆς σὲ

(=ἐπὶ τὸ πορίζεσθαι [σε]) ταῦτα [τὰ χρηματικὰ μέσα] διὰ μὲ
 χθῶν καὶ κακουχιῶν (ἤ: κοπιάζων καὶ ταλαιπωρούμενος) τοῦ
 τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ σὺ θὰ ἀπολαύης, ὅσα οἱ
 ἄλλοι ἀποκτιῶσι διὰ τῆς ἐργασίας (=ἀλλ' οἷς, χρήσει=ἀλ-
 λά σὺ χρήσει τούτοις, ἃ ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζονται) χωρὶς νὰ ἀπέχης
 οὐδενός, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι δυνατόν νὰ κερδίσης τι· διότι ἐγὼ
 ἐπιτρέπω εἰς τοὺς φίλους (ὀπαδοὺς) μου (=παρέχω τοῖς ξυ-
 νοῦσιν ἐμοὶ ἐξουσίαν) νὰ ὠφελῶνται ἀπὸ παντοῦ.

26. Καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀφοῦ ἤκουσε ταῦτα, εἶπεν· «ὦ γύναι,
 [ταῦτα μὲν καλῶς εἶπας], ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ ὄνομά σου»·—
 Αὕτη δὲ εἶπεν· «Οἱ μὲν φίλοι μου μὲ ὀνομάζουσι Εὐδαιμονίαν,
 ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες μὲ μισοῦσι *δυσφημοῦντές [με]* (=ὑποκορι-
 ζόμενοι) [μὲ] ὀνομάζουσι Κακίαν.

27. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ (=ἐν τούτῳ) πλησιάσασα ἡ ἑτέρα
 γυνὴ εἶπε· «Καὶ ἐγὼ ἔχω ἔλθει (=ἦκω) πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλειε,
 διότι ἠξεύρω ἐκείνους, οἵτινες σέ ἐγέννησαν (δηλ. τὴν ἐκ τῆς
 Ἀλκμήνης καὶ τοῦ Διὸς θείαν καταγωγὴν σου) καὶ διότι ἐγνώ-
 ρισα καλῶς τὴν εὐφυίαν σου ἐν τῇ ἐκπαίδευσί (ἀνατροφῇ) σου·
 ἐκ τούτου δὲ (=ἐξ ὧν) [τῶν δύο χαρισμάτων, ἧτοι τῆς θείας
 καταγωγῆς καὶ τῆς εὐφυΐας σου] ἐλπίζω ὅτι, ἐὰν ἤθελες βαδί-
 σει τὴν πρὸς ἐμὲ [ἄγουσαν] ὁδόν, ἤθελες γίνεαι παρὰ πολὺ καλὸς
 ἐργάτης τῶν καλῶν καὶ τῶν σπουδαίων (σεβαρῶν) [ἔργων] καὶ
 [ἐλπίζω] ὅτι ἐγὼ ἠθελον φανῆ ἀκόμη περισσότερον *εὐσπύλη-
 πτος* (ἐκτιμωμένη=ἐντιμότερα καὶ διαπρεπεστέρα *ἐνεκα τῶν
 ἀγαθῶν* [τὰ ὁποῖα σὺ δι' ἐμοῦ θὰ λάβῃς· διότι ἡ ἰδική σου
 καλὴ φήμη ὡς προελθούσα ἐξ ἐμοῦ θὰ συντείνῃ εἰς τὴν ἐπαύξη-
 σιν καὶ τῆς ἰδικῆς μου φήμης]. Δὲν θὰ σε ἐξαπατήσω μὲ προοίμια
 ἡδονικὰ (τερπνὰ) [καθὼς ἔπραξεν ἡ ἑτέρα ὑποσχεθεῖσα εἰς σε
 ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις], ἀλλὰ καθ' ὅν τρόπον (=ἤπερ) οἱ θεοὶ
 καθώρισαν τὰ πράγματα [τοῦ κόσμου] (=διέθεσαν τὰ ὄντα),
 θὰ [τὰ] διηγῆθῶ ἀληθῶς.

28. Διότι οὐδὲν ἐκ τῶν *πραγματικῶν* (=τῶν ὄντων) ἀγα-
 θῶν καὶ καλῶν οἱ θεοὶ δίδουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἄνευ κόπου
 καὶ φροντίδος· ἀλλ' εἴτε θέλεις οἱ θεοὶ νὰ εἶναι εἰς σέ εὐμενεῖς,

πρέπει νὰ λάτρευῃς (τιμᾶς) (=θεραπεύειν [σοὶ ἐστὶ]=δει σε θεραπεύειν) τοὺς θεοὺς, εἴτε θέλεις ὑπὸ τῶν φίλων νὰ ἀγαπᾶσαι, πρέπει νὰ εὐεργετῇς τοὺς φίλους, εἴτε ἐπιθυμεῖς νὰ τιμᾶσαι ὑπὸ τινος πόλεως, πρέπει νὰ ὠφελῇς τὴν πόλιν, εἴτε ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ θαυμάζῃσαι ἕνεκα τῆς ἀρετῆς σου ὑπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ προσπαθῇς νὰ εὐεργετῇς τὴν Ἑλλάδα εἴτε θέλεις ἢ γῆ νὰ σου παράγῃ καρποὺς ἀφθόνοους, *πρέπει νὰ καλλιεργῇς* (=θεραπευτέον [σοὶ ἐστὶ]=δει σε θεραπεύειν) τὴν γῆν. εἴτε νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ γίνῃς πλούσιος (=πλουτίζεσθαι) διὰ ζώων τρεφομένων διὰ βοσκῆς (=βοσκημάτων), πρέπει νὰ περαιοῦναι τὰ βοσκήματα, εἴτε ἐπιθυμεῖς (=ὀρουᾶς) νὰ γίνῃς μέγας (=αὔξεσθαι) διὰ πολέμου καὶ θέλεις νὰ δύνασαι καὶ τοὺς φίλους νὰ ἐλευθερώῃς καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ καθιστᾶς ὑποχείριτους (=χειροῦσθαι), πρέπει νὰ μάθῃς καὶ αὐτὰς τὰς πολεμικὰς τέχνας παρὰ τῶν γνωριζόντων [ταύτας] καλῶς καὶ ὀφείλεις δι' ἀσκήσεως νὰ μάθῃς (=ἀσκητέον=ἀσκήσει μαθητέον), πῶς (: τίνι τρόπῳ=πῶς) πρέπει νὰ κάμῃς χρῆσιν αὐτῶν· ἐὰν δὲ θέλῃς καὶ κατὰ τὸ σῶμα νὰ εἶσαι δυνατός, πρέπει νὰ συνηθίζῃς τὸ σῶμα νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν φρόνησιν (τὸν ὀρθὸν λόγον) (=τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν) [ἥτις θὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸ σῶμα νὰ ἐκτελῇ τὰ καθιστῶντα αὐτὸ δυνατόν] καὶ πρέπει νὰ γυμνάζῃς [αὐτὸ] διὰ κόπων καὶ ἰδρωτός».

29. Καὶ ἡ Κακία, καθὼς λέγει ὁ Πρόδικος, ἀποκριθεῖσα (=ὑπολαβοῦσα [τὸν λόγον]) εἶπεν· «Ἀναλογίζεσθαι, ὦ Ἡράκλεις, πόσον (=ὥς) δύσκολος καὶ μακρὰ εἶναι ἡ [ἄγουσα] εἰς τὰς τέρψεις ὁδός, τὴν ὅποιαν ἢ γυνὴ αὐτῇ σοὶ διηγεῖται (=ὥς χαλεπὴν διηγεῖται=ὥς χαλεπὴ καὶ μακρὰ ἐστὶν ἢ ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἄγουσα ὁδός, ἣν ἢ γυνὴ αὐτῇ διηγεῖται σοὶ); Ἐγὼ ὁμῶς θὰ σε ὀδηγήσω εἰς τὴν εὐδαιμονίαν δι' εὐκόλου καὶ συντόμου ὁδοῦ».

30. Καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· «ὦ ἀθλία (=ὦ τλήμων), [ταῦτα μὲν οὕτως, ὡς λέγεις ἔχουσιν], ἀλλὰ τί (=τί δὲ ἀγαθὸν σὺ παρέχεις; Ἡ τί εὐχάριστον [πρᾶγμα] γνωρίζεις, ἐνῶ δὲν θέλεις νὰ ἐργάζῃσαι ποσῶς πρὸς ἀπόλαυσιν τούτων [τῶν ἡδέων]

(=τούτων ἕνεκα) ; **Σὺ, ἦτις εἶσαι τοιαύτη, ὥστε** (=ἦτις) **οὐδὸλως** (=οὐδὲ) ἀναμένεις τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἡδέων, ἀλλά, πρὶν νὰ ἐπιθυμήσῃς ταῦτα, **χορταίνεις ἀπὸ ὅλα** (=ἐμπίμπλασαι πάντων), ἐπειδὴ, πρὶν μὲν νὰ πεινάσῃς, τρώγεις, πρὶν δὲ νὰ διψήσῃς, πίνεις, **καὶ δὲν ἀρκοῦσι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ** (=καὶ) ἵνα τρώγῃς μὲ **ὄρεξιν** (=ἡδέως), **ἐπινοεῖς [σὺ]** (=μηχανᾷ) **σκευασίας τῶν φαγητῶν νοστήμους** (: μαγειρικός τέχνας=ὄψοποιίας), ἵνα δὲ πῆς, εὐχαρίστως **παρασκευάζεις [σὺ] δι' ἑαυτήν** (=παρασκευάζει) καὶ οἴνους **πολυδαπάνους** (=πολυτελεῖς) καὶ **ζητεῖς περιτρέχουσα** [πανταχοῦ τῶν ὀρέων] **ἐν καιρῷ θερούς** (=τοῦ θερούς περιθέουσα) χιόνα [κατὰ τῆς θερμοτήτος τοῦ ποσίου ὕδατος ἢ τοῦ οἴνου] ἵνα δὲ **βυθισθῆς εὐχαρίστως εἰς ὕπνον** ὄχι μόνον τὰ στρώματα παρασκευάζεις, **ὥστε νὰ εἶναι μαλακά** (=μαλακοῦς), ἀλλὰ καὶ τὰς κλῖνας καὶ τὰ **ὑπόβαθρα τῶν κλινῶν** (ἦτοι τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν κλινῶν τιθέμενα διαγώνια ὑποστηρίγματα) [ἵνα παράγῃται εἶδος λκνίσματος, ὅπερ προεκάλει εὐκολώτερον καὶ ἡδύτερον τὸν ὕπνον]· διότι ἐπιθυμεῖς τὸν ὕπνον, ὄχι ἐργάζεσαι (κοπιάζεις), ἀλλὰ διότι δὲν ἔχεις (ἡξεύρεις) τί νὰ κάμῃς... Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκπαίδεύεις τοὺς φίλους σου, **ἀκολασταίνουσα μὲν** (: οὐ σφραρονοῦσα =ὑβρίζουσα) ἐν καιρῷ τῆς νυκτός, **διαθέτουσα δὲ εἰς τὸν ὕπνον** (=κατακοιμίζουσα) τὸ χρησιμώτατον μέρος τῆς ἡμέρας.

31. Ἄν δὲ καὶ εἶσαι ἀθάνατος, **εἶσαι ἐκδεδιωγμένη μὲν ἐκ τοῦ κύκλου τῶν θεῶν** (=ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι), ὑπὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων δὲν **τιμᾶσαι** (: περιφρονεῖσαι)· **δὲν ἔχεις δὲ ἀκούσει** (=ἀνήκοος εἶ=οὐκ ἀκήκοας) τὸ ἄκουσμα, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ πλέον εὐχάριστον, δηλ. τὸν ἰδιόν σου ἔπαινον, καὶ **δὲν ἔχεις ἴδει** (=ἀθέατος [εἶ]=οὐ θεάσασαι) τὸ ἡδιστὸν ἐξ ὅλων θέαμα διότι οὐδὲν ποτε ἕως τώρα καλὸν ἰδικόν σου ἔργον ἔχεις ἴδει. Τίς δὲ δύναται νὰ δώσῃ ἐμπιστοσύνην εἰς σέ, ὅταν λέγῃς τι; Τίς δὲ **ἤθελε σέ βοηθήσει** (=ἐπαρκέσειεν ἄν) ὅταν ἔχῃς ἀνάγκην τινός; Ἡ τίς **φρόνιμος** (=εὖ φρονῶν) [ἄνθρωπος] ἤθελε τολμήσει νὰ εἶναι **ἐκ τῶν ὁπαδῶν σου** (=τοῦ σοῦ θιάσου); **Διότι οἶοι** (δηλ. οἱ θιασῶταί σου) (=οἶ), ὅταν μὲν

εἶναι νέοι, εἶναι ἀδύνατοι κατὰ τὰ σώματα [ἔνεκα τοῦ ἀτάκτου βίου των καὶ τῶν καταχρήσεων], ὅταν δὲ γίνωσι γεροντότεροι, *εἶναι ἀμβλεῖς τὸννοῦν (ἡλίθιοι)* (=ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι), ἐπειδὴ μὲν ἄνευ κόπων τρέφονται κατὰ τὴν νεότητά [των], *γίνονται εὐτραφεῖς* (=λιπαροί), ἐπειδὴ δὲ μετὰ πολλῶν ταλαιπωριῶν διέρχονται τὸ γῆρας, *γίνονται ἰσχνοὶ* (: ἀπεξηραμμένοι, σκελετώδεις=αὐχμηροί), ἐπειδὴ, δι' ὅσα μὲν ἔχουσι κάμει, αἰσχύνονται, δι' ἑκείνα δὲ τὰ ὁποῖα κάμνουσι [τώρα κατὰ τὸ γῆρας] λυποῦνται, ἐπειδὴ ἀπάσας μὲν τὰς ἡδονὰς ἀπέλαυσαν ἐν τῇ νεότητι των, τὰ δὲ δυσάρεστα *διεφύλαξαν* (: ἀπεταμίευσαν ὡς ἐν ἀποθήκῃ τι-νι=ἀποθήμενοι) διὰ τὸ γῆρας.

32. Ἐγὼ *τοῦναντίον* (=δὲ) *συναναστρέφομαι* (=σύνειμι) μὲν μετὰ τῶν θεῶν, συναναστρέφομαι (συζῶ) δὲ μετὰ τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων· οὐδὲν δὲ καλὸν ἔργον οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον ἄνευ ἐμοῦ γίγνεται. Τιμῶμαι δὲ περισσότερο ἀπὸ ὅλους καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, *παρὰ τοῖς ὁποίοις ἀρμόζει [ἐγὼ νὰ τιμῶμαι]* (=οἷς προσήκει [ἐμὲ τιμᾶσθαι]) [μὲ τὸ νὰ εἶμαι (=οὔσα)] ἀγαπητὴ συνεργάτις εἰς τοὺς τεχνίτας, πιστὴ δὲ φύλαξ τῶν οἰκῶν εἰς τοὺς κυρίους [αὐτῶν], εὐνοϊκὴ δὲ προστάτρια (βοηθός) εἰς τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ ὑπηρετοῦντας, σοβαρὰ δὲ *βοηθός* (=συλλήπτρια) τῶν ἔργων τῆς εἰρήνης, *ἀσφαλῆς* (=βεβαία) δὲ *συμμαχητής* (=σύμμαχος) τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀρίστη δὲ *σύντροφος ἐν τῇ φιλίᾳ* (=κοινωνός φίλις).

33. Ὑπάρχει δὲ εἰς μὲν τοὺς ἰδικούς μου φίλους εὐχάριστος *βεβαίως* (=μὲν) καὶ *ἀπηλλαγμένη φρονιδῶν* (=ἀπράγμων) ἀπόλαυσις τροφῶν καὶ ποτῶν· διότι [οἱ ἰδικοί μου φίλοι] *ἐγκρατεύονται* (ἀπέχουσι) *αὐτῶν*, ἕως ὅτου [τὰ] ἐπιθυμήσωσιν. Ὑπάρχει δὲ εἰς αὐτοὺς ὕπνος εὐχαριστότερος παρὰ εἰς τοὺς μὴ κοπιᾶζοντας καὶ οὔτε, ὅταν ἀφήνουν αὐτὸν τὸν ὕπνον, ὑποφέρουν, οὔτε ἕξ αἰτίας τούτου *παραμελοῦσι* (=μεθιάσι) *νὰ πράττωσι τὸ καθήκόν των* (=τὰ δέοντα πράττειν). Καὶ οἱ μὲν νέοι διὰ τοὺς ἐπαίνους τῶν γεροντιτέρων χαίρουσιν, οἱ δὲ γεροντότεροι διὰ τὰς τιμὰς τῶν νέων εὐχαριστοῦνται· καὶ μετ' εὐχαριστήσεως

μὲν [οἱ γεροντότεροι] ἐνθυμοῦνται τὰς παλαιὰς (τὰς νεανικὰς δηλ.) πράξεις [ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς φίλους τῆς Κακίας], εὐχαριστοῦνται δὲ ἐπιτυχῶς ἐκτελοῦντες (=εὖ πράττοντες) τὰς παρούσας [δηλ. τὰς ἐν τῷ γήρατι πράξεις]. ἔνεκεν ἐμοῦ φίλοι μὲν ὄντες εἰς τοὺς θεοὺς, ἀγαπητοὶ δὲ εἰς τοὺς φίλους, **τευμημένοι** (=τίμοι) δὲ εἰς τὰς πατρίδας των. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ ὠρισμένον (**δεδομένον**) [ὑπὸ τῆς μοίρας] **τέλος [τοῦ βίου]**, δὲν **κεῖνται ἐν τῷ τάφῳ λησμονημένοι** (=οὐ κεῖνται μετὰ λήθης), δηλ. ἐστερημένοι τιμῆς (: ἄδοξοι=ἄτιμοι), ἀλλὰ πάντοτε μνημονευόμενοι **ἐξακολουθῶσι νὰ ζῶσι** (=θάλλουσιν) **ἐν τοῖς ἄσμασιν** (=ὑμνούμενοι). Ὡ τέκνον γονέων ἀγαθῶς Ἡρακλείς. **εἶναι δυνατὸν εἰς σέ** (=ἔξεστί σοι) **τὴν μεγίστου μακαρισμοῦ ἀξίαν εὐδαιμονίαν** (ἢ: τὴν τελειοτάτην εὐδαιμονίαν=τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν) νὰ ἀποκίτησῃς. **εὰν καταβάλῃς τοιοῦτους κόπους** (=τοιαῦτα διαπονησαμένῳ).

34. Κατ' αὐτὸν περίπου τὸν τρόπον **ἐκθέτει** (: διηγεῖται=διώκει [τῷ λόγῳ]) ὁ Προδίκος τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἡρακλέους ὑπὸ τῆς Ἀρετῆς· ἐστόλισεν ὅμως **τὰς ἰδέας του** (τὰς γνώμας) διὰ μεγαλοπρεπεστέρων (ἐπιδεικτικωτέρων) ἀκόμη λέξεων [κατὰ τὴν συνήθειαν δῆλον ὅτι τῶν σοφιστῶν], παρ' ὅ,τι ἐγὼ τώρα. Ὡ Ἀρίστιππε, εἶναι δ' ἄξιον λοιπὸν εἰς σέ, **ἔχων κατὰ νοῦν ταῦτα** (=ἐνθυμουμένῳ τούτων) νὰ προσπαθῆς νὰ λαμβάνῃς φροντίδα τινὰ καὶ περὶ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὁ Ξενοφῶν ἀφηγεῖται τὸν **βιολογὸν** τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λαμπροκλέα, τὸν ὁποῖον **πατρικώτατα συμβουλεύει**, διότι ἀντελήφθη, ποτὲ ὅτι ὁ υἱὸς του ἦτο **ἀρῆσμένος** πρὸς τὴν μητέρα του, νὰ **πειθῆται εἰς αὐτὴν** καὶ νὰ **ἀνέχηται τὴν σκληρότητα αὐτῆς**, διότι ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀχαριστία εἶναι **ἡ μεγίστη τῶν ἀδικιῶν**. Τοὺς δ' ἀχαρίστους πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἡ **πολιτεία** κολάζει καὶ οἱ ἀνθρώποι ἀποφεύγουσι καὶ περιφρονοῦσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ζ') Περὶ φιλαδελφίας

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. §1—19. Ὁ Ξενοφῶν διηγείται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τὸν περὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης διάλογον τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Χαιρέκρην νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ Χαιρέφῶντος, ὅστις ἦτο εἰς τῶν πιστοτάτων ὁπαδῶν τοῦ Σωκράτους. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ σφόδρα ἤριζον πρὸς ἀλλήλους. Ὁ δὲ Σωκράτης πληροφορηθεὶς τὰ κατ' αὐτούς, ὅτε εἶδε τὸν Χαιρέκρην, ἐπλησίασε τοῦτον καὶ συνῆψε τὸν παρόντα διάλογον, ἐν ᾧ δι' ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων ἀποδεικνύει αὐτῷ τίνα στάσειν πρέπει νὰ τηρήσῃ πρὸς τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν καὶ τίνα τὰ ἐκ τῆς ὁμοιοῦς ἀγαθὰ ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλων.

1. Ὅτε δὲ κάποτε ἔμαθεν (=αἰσθόμενος δὲ ποτε) [ὁ Σωκράτης] δι' ἠριζόν (=διαφερομένῳ) ὁ Χαιρέφῶν καὶ ὁ Χαιρέκρην, οἵτινες ἦσαν ἀδελφοὶ μὲν πρὸς ἀλλήλους, φίλοι (=γνώριμοι) δὲ εἰς αὐτόν, ἰδὼν (: εὐθύς ὡς εἶδε) τὸν Χαιρέκρην, εἶπεν. «Εἶπέ μοι, ὦ Χαιρέκρατες, βεβαίως δὲν εἶσαι καὶ σὺ ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἵτινες νομίζουσιν τὰ κτήματα (=τὴν περιουσίαν=χρήματα) ὡς χρησιμώτερον [πράγμα] παρὰ τοὺς ἀδελφούς; Καὶ μάλιστα (=καὶ ταῦτα), ἐνῶ ἐκεῖνα μὲν (τὰ κτήματα) εἶναι (πράγματα) ἀνευ φρονήσεως, οὗτος δὲ [ὁ ἀδελφός] εἶναι ὄν μετὰ φρονήσεως (:εἶναι ὄν λογικόν=φρονίμου [ὄντος]) καὶ ἐνῶ τὰ μὲν κτήματα ἔχουσιν ἀνάγκην βοθηθείας [ἦτοι καλλιέργειας τὰ δένδρα, ἐπιβλέψεως καὶ φυλακῆς τὰ βοσκήματα κλ.], οὗτος δὲ ὁ ἀδελφός δύναται νὰ βοηθῇ καὶ πρὸς τοῦτοις, ἐν ᾧ τὰ μὲν κτήματα εἶναι πολλὰ, οὗτος δὲ εἰς ;

2. Παράδοξον δὲ εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς, εἰάν τις τοὺς μὲν ἀδελφούς [του] θεωρῇ ζημίαν, διότι (=ὅτι) δὲν ἔχει καὶ τὰ κτήματα τῶν ἀδελφῶν, τοὺς δὲ συμπολίτας [του] δὲν θεωρεῖ ζημίαν, διότι δὲν ἔχει καὶ τὰ [κτήματα] τῶν συμπολιτῶν του, ἀλλ' ἐν ταύτῃ μὲν τῇ περιπτώσει [δηλ. ὡς πρὸς μὲν τοὺς συμπολίτας] (=ἄλλ' ἐν ταύτῃ μὲν) δύναται τις (=δύναται) νὰ συλλογίζηται ὅτι προτιμώτερον [εἶναι] μετὰ πολλῶν κατοικῶν νὰ ἔχῃ ἀσφαλῶς τὰ ἀρκοῦντα [εἰς αὐτόν], καθ' ὅσον ὀλιγώτερον θὰ ὑπόκηται εἰς κινδύνους ἐξ ἐπιδρομῶν ἐξωτερικῶν ἢ μόνος [του] ζῶν νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ κτήματα τῶν συμπολιτῶν του ἐπικινδύνως, ἐπὶ τῆς περιπτώσεως δὲ καθ'

ἦν πρόκειται περὶ τῶν ἀδελφῶν (=ἐπὶ δὲ ἀδελφῶν) δὲν συλλογίζεται τις (=ἀγνοοῦσι) τὸ αὐτὸ τοῦτο (: τὸ ἴδιον).

3. **Καὶ οἱ μὲν πλούσιοι** (=καὶ οἱ μὲν δυνάμενοι) ἀγοράζουσιν δούλους τῶν οἰκιακῶν τῶν ἐργασιῶν (=οικέτας), ἵνα ἔχωσι συνεργάτας, καὶ φίλους ἀποκτῶσι, διότι, ὡς νομίζουσιν, ἔχουσιν ἀνάγκην (=ὡς δεόμενοι) βοηθῶν, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς παραμελοῦσιν, ὡς ἐὰν ἐκ πολιτῶν μὲν γίνωνται (=ὥσπερ... γιγνομένους) φίλοι, ἔξ ἀδελφῶν δὲ δὲν γίνωνται.

4. **Καὶ ὁμοῦς** (=καὶ μὴν) πρὸς ἀπόκτησιν φιλίας **μεγάλως μὲν συντελεῖ** (=μέγα μὲν ὑπάρχει) ἢ **γέννησις ἀπὸ τῶν αὐτῶν γονέων** (=τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν [γονέων] φῦναι), **μεγάλως δὲ [συντελεῖ πρὸς ἀπόκτησιν φιλίας] ἢ κοινὴ ἀνατροφή** (=τὸ ὁμοῦ τραφεῖναι), ἐπειδὴ ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ (=καὶ) **εἰς τὰ ζῶα** (=τοῖς θηρίοις) **ἔμφυτος εἶναι** (ἐκ φύσεως ὑπάρχει=ἐγγίγνεται) πόθος τις τῶν **συντρεφομένων** (τῶν ὁμοῦ μετὰ τινος ἀνατετραμμένων=τῶν συντροφῶν· γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ πόθος) Πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ περισσότερον τιμῶσι τοὺς ἔχοντας ἀδελφοὺς (=τοὺς ὄντας συναδέλφους) ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας ἀδελφοὺς (=τῶν ἀναδέλφων) καὶ ὀλιγότερον ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν [διότι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι φοβοῦνται τὴν τιμωρίαν τῶν ἀδελφῶν].

5. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· **Μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ** (: πολὺ ὀρθῶς, ὦ Σώκρατες, πλὴν=ἀλλά, ὦ Σ.), ἐὰν μὲν δὲν ἦτο σημαντικὸν τὸ ἀντικείμενον τῆς φιλονικίας (=τὸ διάφορον), ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποφέρω τὸν ἀδελφόν μου καὶ **νὰ μὴ ἀποφεύγω** (νὰ μὴ μισῶ) [αὐτὸν] ἔνεκα **ἀσημάντων ἀφορμῶν** (=μικρῶν)· διότι, καθὼς καὶ σὺ λέγεις **ὠφέλιμον πρᾶγμα** εἶναι (=ἀγαθὸν ἔστι κτῆμα) ὁ ἀδελφός, **δταν** (ἢ : ἐὰν) **εἶναι** [τοιούτου] ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι **δτε** (: ὁσάκις = ὁπότε) ὁμοῦς **τὸ πᾶν ἐλλείπει** (=παντὸς δέοι=ἐνδικα τοῦ παντὸς εἶη) [ὥστε **νὰ εἶναι ἀδελφός τοιοῦτος, ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι** (=ὥστε τὸν ἀδελφὸν τοιοῦτον εἶναι, οἷον δεῖ)] καὶ εἶναι ὁ ἀδελφός, **ὅλως διόλου τὸ ἐναντίον** (: ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον) [ἀφ' ὅ,τι πρέπει νὰ εἶναι], πρὸς ποῖον

σκοπὸν ἤθελέ τις ἐπιχειρεῖ τὰ ἀδύνατα [τοῦ νὰ συμφιλιώνηται μὲ ἀνθρώπους τοιοῦτου χαρακτῆρος] ;

6. Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· «Ποῖον δ' ἐκ τῶν δύο [συμβαίνει], ὦ Χαιρέκρατες· 1) δὲν δύναται νὰ ἀρέσῃ εἰς κανένα ὁ Χαιρεφῶν, καθὼς οὐδὲ πρὸς σὲ [ἀρέσει]· ἢ 2) ὑπάρχουσι τινες εἰς τοὺς ὁποίους (=ἔστιν οἷς=τισι) καὶ παρὰ πολὺ ἀρέσκει» ;—' *Ακριβῶς διὰ τοῦτο βεβαίως* (= διὰ τοῦτο γὰρ τοι), εἶπεν, ὦ Σωκράτες, *ἀρμόζει εἰς ἐμὲ* (= ἄξιόν ἐστιν ἐμοί) νὰ μισῶ αὐτόν, διότι εἰς ἄλλους μὲν δύναται νὰ ἀρέσῃ, εἰς ἐμὲ δὲ πανταχοῦ ὅπου *ἂν παρευρίσκηται* (= παρῆ) καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου εἶναι ζημία μᾶλλον παρὰ ὠφέλεια.

7. *Μήπως ἄρά γε* (= ἄρ' οὖν), εἶπεν ὁ Σωκράτης, καθὼς ὁ ἵππος εἰς τὸν μὴ γνωρίζοντα μὲν [νὰ μεταχειρίζηται αὐτόν τὸν ἵππον (= χρῆσθαι αὐτῷ)], ἐπιχειροῦντα δὲ νὰ μεταχειρίζηται [αὐτόν], εἶναι ἐπιζήμιος, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἀδελφός, ὅταν τις, *ἐὰν δὲν γνωρίζῃ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτόν τὸν ἀδελφόν* (= μὴ ἐπιστάμενος [χρῆσθαι αὐτῷ—τῷ ἀδελφῷ]=ἐὰν μὴ ἐπιστηται χρῆσθαι αὐτῷ), ἐπιχειρῆ νὰ μεταχειρίζηται αὐτόν, εἶναι ἐπιζήμιος ;

8. Καὶ (= δὲ) πῶς ἐγώ, εἶπεν ὁ Χαιρεκράτης, *εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ γνωρίζω* (= εἶην ἂν ἀνεπιστήμων) νὰ μεταχειρίζωμαι τὸν ἀδελφόν μου, ἀφ' οὗ βεβαίως καλῶς γνωρίζω καὶ *νὰ ἐπαινῶ* (=εὖ λέγειν) τὸν ἐπαινοῦντα [με], *καὶ νὰ εὐεργετῶ* (=εὖ ποιεῖν) τὸν εὐεργετοῦντα ; Ἐκεῖνον ὅμως, ὅστις καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου προσπαθεῖ νὰ με λυπῆ, ὅχι μόνον δὲν θὰ ἡδυνάμην νὰ τὸν ἐπαινῶ καὶ νὰ τὸν εὐεργετῶ, ἀλλ' οὐδὲ θέλω προσπαθῆσαι [νὰ πράξω τοῦτο].

9. Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπε· «Παράδειγμα βέβαια [πράγματα] λέγεις, ὦ Χαιρέκρατες, *διότι* (=εἰ=ὄτι) *κύννα* μὲν, *ἐὰν σὺ εἶχῃς τινά, ὅστις ἦτο χρήσιμος διὰ τὴν φύλαξιν τῶν προβάτων σου* (=εἰ σοι ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὦν) καὶ τοὺς μὲν [ἐρχομένους πρὸς τὸ ποίμνιον (= προσιόντας)] ποιμένας [σου] *φιλοφρόνως ὑπεδέχεται* (: ἐθώπευε=ἠσπάζετο), πρὸς σὲ δὲ ἐρχόμενον [εἰς τὸ ποίμνιον] *ἐξηγριοῦτο* (ὕλαττει=ἐχαλέπαινε), *παρὰ βλέψας τοῦ νὰ ὀργίξῃσαι* (ἢ : ἀντι τοῦ νὰ ὀργίξῃσαι = ἀμε-

λήσας τοῦ ὀργίζεσθαι) **θὰ προσεπάθει** (=ἐπειρῶ ἄν) νὰ καταπραΰνης αὐτὸν **διὰ θωπειῶν** (=εὖ ποιήσας), ὡς πρὸς δὲ τὸν ἀδελφόν [σου], ὁμολογεῖς μὲν ὅτι ἤθελεν εἶναι μέγα ἀγαθόν, **ἐὰν ἤθελεν εἶναι τοιοῦτος πρὸς σέ, ὅποιος πρέπει [νὰ εἶναι]** (=δόντα=εἰ εἶη+[τοιοῦτος] πρὸς σέ, οἷον δεῖ [εἶναι]), δὲν ἐπιχειρεῖς **νὰ ἐξεύρης τρόπον** (:νὰ ἐπινοήσης μέσον=μηχανᾶσθαι), **ἂν καὶ ὁμολογεῖς** (=ὁμολογῶν) ὅτι γνωρίζεις καλῶς καὶ νὰ εὐεργετῆς καὶ νὰ ἐπαινῆς, διὰ νὰ σοι εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ὠφελιμώτατος ;

10. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· «Φοβοῦμαι, ὦ Σώκρατες, μήπως δὲν ἔχω ἐγὼ τοσαύτην **ικανότητα** (=σοφίαν), ὥστε νὰ κάμω [νὰ εἶναι δηλ. πρὸς ἐμέ ὁ Χαιρεφῶν [τοιοῦτος], ὅποιος πρέπει [νὰ εἶναι].—Καὶ ὁμως, δὲν εἶναι ἀνάγκη **οὐδενὸς βεβαίως πολυπλόκου μέσου, οὐδὲ νέου ἵνα ἐφελεύσης τὴν ἀγάπην αὐτοῦ** (=μηχανᾶσθαι ἐπ' αὐτόν), καθὼς μοῦ φαίνεται, ἀλλὰ νομίζω **ὅτι αὐτὸς πολὺ ἤθελε σέ ἐκτιμᾶ** (=περὶ πολλοῦ ἂν σε ποιεῖσθαι αὐτόν), **ἐὰν ἤθελεν ἐλκυσθῆ** (=ἄλόντα=εἰ ἀλοίη) **διὰ τούτων τῶν μέσων, τὰ ὅποια** (=οἷς=τούτοις ἅ) καὶ σὺ ὁ ἴδιος [ἄνευ δηλ. τῆς διδασκαλίας μου] γνωρίζεις.

11. **Λέγε ταχέως** (=οὐκ ἂν φθάνοις λέγων· μετριωτέρα ἔκφρασις ἀντιπροστακτικῆς), εἶπεν [ὁ Χαιρεκράτης], **ἐὰν ἔχῃς ἀντιληφθῆ** ὅτι ἐγὼ γνωρίζω καλῶς **δελέασμά τι** (: μέσον τι, δι' οὗ προσεκύει τις τὴν φιλίαν—συμπάθειαν τινὸς=φίλτρον τι), **τὸ ὅποιο ἐγὼ γνωρίζω χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνω** (=ὁ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἑμαυτόν· ὄρα καὶ σύνταξιν **λανθάνω** σημ. 2 ἐν Λεξ. ἀνωμάτων ἡματιων I Θ. Ρώσση).—**Ἔλα** (—δὴ) λέγε μου, εἶπεν [ὁ Σωκράτης], **ἐὰν ἤθελες νὰ ἀναγκάσης τινὰ ἐκ τῶν φίλων νὰ σέ καλέσῃ** (=κατεργάσασθαι τινὰ τῶν γνωρίμων καλεῖν σε), ὁσάκις θυσιάζῃ εἰς τὸ [μετὰ τὴν θυσίαν] δεῖπνον [εἰς ὃ συνήθως προσκαλοῦντο φίλοι καὶ συγγενεῖς], τί θὰ ἔκαμνες.—Πρόδηλον [εἶναι] ὅτι **ἐγὼ αὐτὸς** (=αὐτὸς) ἤθελον πρῶτος κάμει τὴν ἀρχὴν τοῦ νὰ προσκαλῶ ἐκεῖνον [εἰς τὸ δεῖπνον], ὁσάκις θυσιάζω.

12. Ἐὰν δὲ ἤθελες νὰ προτρέψῃς τινὰ ἐκ σῶν φίλων σου,

ὁσάκις ἤθελες διατριβεῖ ἐν τῇ ξένη (: ὁσάκις ἤθελες ἀπέλθει εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν=ὀπότ' ἀποδημοίης) νὰ φροντίζῃ *περὶ τῶν ὑποθέσεων σου* (=τῶν σῶν [πραγμάτων], τί θὰ ἔκαμνες ; — Πρόδηλον [εἶναι] ὅτι πρότερος ἐγὼ ἤθελον ἐπιχειρεῖ νὰ φροντίζω περὶ τῶν ὑποθέσεων ἐκείνου, ὁσάκις ἤθελεν ἀπέλθει εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν.

13, Ἐὰν δὲ θὰ ἤθελες νὰ κάμῃς φίλον ἐκ φιλοξενίας (= ξένον) νὰ σὲ δέχεται φιλοφρόνως (: νὰ σε φιλοξενήσῃ), ὁσάκις ἤθελες ἔλθει εἰς τὴν [πόλιν] ἐκείνου, τί θὰ ἔκαμνες ; — Εἶναι φανερόν ὅτι καὶ τοῦτον πρότερον θὰ ὑπεδεχόμεν φιλοφρόνως (=ὑποδεχοίμην ἄν), ὁσάκις ἤθελεν ἔλθει εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐὰν βεβαίως θὰ ἤθελεν νὰ εἶναι πρόθυμος αὐτὸς νὰ μοι φέρῃ εἰς πέρας (=διαπραττεῖν μοι) ταῦτα (: τὰς ὑποθέσεις), χάριν τῶν ὁποίων θὰ εἶχον ἔλθει [εἰς τὴν πόλιν ἐκείνου] (=ἐφ' ᾧ ἠ-κοίμι), εἶναι φανερόν ὅτι καὶ τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἀνάγκη ἐγὼ αὐτὸς πρότερον νὰ κάμνω χάριν ἐκείνου.

14. Ἐνῶ λοιπὸν σὺ βεβαίως ἐγνώριζες πρὸ πολλοῦ(=πάλαι) πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ (=τὰ ἐν ἀνθρώποις) ἐλκυστικὰ μέσα, ἀπέκρυπτες αὐτὰ ἢ διστάζεις, εἶπεν [ὁ Σωκράτης], νὰ κάμῃς τὴν ἀρχὴν, μήπως ἐξευτελισθῆς (φανῆς ἀναξιοπρεπεῖς=αἰσχροῦς φανῆς), ἐὰν πρότερος εὐεργετηθῆς; Καὶ ὁμως μεγίστου ἐπαίνου τοῦλάχιστον ἀξίος νομίζεται ὅτι εἶναι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅστις πρότερος (=φθάνῃ) τοὺς μὲν πολεμίους ἤθελε βλάπτει (=κακῶς ποιῶν=κακῶς ἄν ποιήσῃ) τοὺς δὲ φίλους ἤθελεν εὐεργετεῖ (=τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν ὅρα σύνταξιν τοῦ φθάνω ἐν ἡμετ. Λεξ. ἀνωμάτων ῥημάτων ἐν ὁ λανθάνω σημ. 2) Ἐὰν μὲν λοιπὸν ἐφαίνετό μοι ὅτι ὁ Χαιρεφῶν εἶναι μᾶλλον ἐπιτήδειος (κατάλληλος) ἀπὸ σὲ εἰς τὸ νὰ κάμῃ πρῶτος ἀρχὴν(=Χαιρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σου) πρὸς ταύτην τὴν συμφιλίωσιν, θὰ προσεπάθουν νὰ πείθω ἐκεῖνον νὰ ἐπιχειρῇ πρότερος εἰς τὸ νὰ σὲ κάμῃ φίλον [του]; τῶρα δὲ μοι φαίνεσαι σὺ ὅτι, ἐὰν ἤθελες κάμει πρῶτος τὴν ἀρχὴν (=ἠγούμενος=εἰ ἠγοῖο), εὐκολώτερον (=μᾶλλον) ἤθελες κατορθώσει τοῦτο (δηλ. τὴν συμφιλίωσιν).

15. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· *ε' Απορίας ἀξια* (=ἄτοπα) λέγεις ὧ Σώκρατες, καὶ *ἀσυμβίβασια (ἀνάρμοστα)* πρὸς τὸν *χαρακτήρᾳ σου* (=καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ [ᾄοντα]=καὶ οὐ προσήκοντά σοι)· *διότι σὺ* (=δὲ) βέβαια συμβουλευεὺς *νὰ κάμω πρῶτος τὴν ἀρχὴν* (=καθηγεῖσθαι=ἡγεῖσθαι) ἐγώ, ὅστις εἶμαι νεώτερος· *καὶ ὁμῶς* (=καίτοι) ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον τούτου *ἀναγνωρίζεται ὡς νόμιμον* (=νομίζεται) παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις. δηλ. ὁ πρεσβύτερος [κατὰ τὴν ἡλικίαν (=τῇ ἡλικίᾳ)] νὰ προηγῆται εἰς πάντα καὶ λόγον καὶ ἔργον.

16. Πῶς; (ἢ καὶ ἄλλως : *οὐδαμῶς ἀναγνωρίζεται ὡς νόμιμον ὁ πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν νὰ προηγῆται εἰς πάντα καὶ λόγον καὶ ἔργον;*) εἶπεν ὁ Σωκράτης· *λοιπὸν δὲν* (=οὐ γὰρ) εἶναι παραδεδεγμένον πανταχοῦ ὁ νεώτερος καὶ *νὰ κάμῃ τόπον* (ἢ νὰ παραμερίζῃ ἐκ τῆς ὁδοῦ) εἰς τὸ μεγαλύτερον [κατὰ τὴν ἡλικίαν], *ὅταν καθ' ὁδὸν συναντᾷ [αὐτὸν]* (=συντυγχάνοντι [αὐτῶ]), καὶ *ὅταν κἀθηται νὰ σηκωθῇ ὁ νεώτερος ἢ εἰς ἐνδειξιν σεβασμοῦ ἢ ἕνα παράσχη τόπον εἰς τὸν πρεσβύτερον* (=ὑπαναστῆναι) καὶ διὰ μαλακῆς κλίνης νὰ τιμήσῃ καὶ *νὰ παραχωρήσῃ [εἰς τοῦτον] τὸν λόγον, ἕνα δμιλήσῃ πρῶτος* (=καὶ λόγον ὑπεῖξαι). *ὦ καλέ μου φίλε* (=Φαίθε), μὴ διστάζης, *ἐξηκολούθησεν ὁ Σωκράτης λέγων* (=ἔφη), ἀλλὰ *προσπάθει* (=ἐγχείρει=πειρῶ) νὰ καταπραΐνῃ τὸν ἄνδρα καὶ πολὺ ταχέως θὰ ὑπακούσῃ εἰς σέ. Δὲν βλέπεις *πόσον* (=ὥς) φιλότιμος εἶναι καὶ εὐγενής; [Λέγω σοι τοῦτο, ὅτι δηλ. εἶναι φιλότιμος καὶ εὐγενής καὶ ἐπομένως ταχέως θὰ σέ ὑπακούσῃ], *διότι τὰ μὲν πονηρὰ ἀνθρωπάρια* (=ἀνθρώπια) δὲν δύνασαι κατ' ἄλλον τρόπον μᾶλλον νὰ προσελκύσης, παρὰ ἐὰν ἤθελες δώσῃ [εἰς αὐτὰ] τι, τοὺς δὲ καλοὺς καὶ χρηστοὺς *ἄριστα* (=μάλιστα) *ἤθελες κατορθώσῃ νὰ λάβῃς μὲ τὸ μέρος σου* (=κατεργάσαιο ἄν). *ἐὰν εὐμενῶς (φιλικῶς) ἤθελες μεταχειρισθῇ [τούτους]* (=προσφιλῶς χρώμενος [τούτοις])=εἰ προσφιλῶς χρῶο [τούτοις]).

17. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· *ε' Ἐὰν λοιπόν, ἐνῶ ἐγὼ κάμνω ταῦτα, ἐκεῖνος δὲν γίνεται ποσῶς καλλίτερος, [τότε, τί γενήσεται];* [*Ἦ ζῆμία δὲν θὰ ἦτο μεγάλη*], *διότι, τί ἄλλο, εἶπεν ὁ Σωκράτης* [θὰ

πάθης (=πείσει) ἢ [ὄτι] *θα διατρέξῃς τὸν κίνδυνον* (=κινδυνεύσεις ἐλέχθη μετὰ δηκτικῆς εἰρωνείας) νὰ ἐπιδείξῃς ὅτι σὺ μὲν εἶσαι χρηστὸς καὶ φιλάδελφος, ἐκεῖνος δὲ ὅτι εἶναι φαῦλος καὶ ἀνάξιος εὐεργεσίας; Ἄλλὰ νομίζω ὅτι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν *θα συμβῆ*. διότι νομίζω *ὅτι αὐτός*, ὅταν ἀντιληφθῆ ὅτι σὺ προκαλεῖς αὐτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον [τῆς φιλαδελφίας], πολὺ *θα φιλοιμηθῆ νὰ* (=φιλονικήσῃν ὅπως) ὑπερτερῆσῃ σε *ἐν τῇ εὐποιᾷ* (εὐεργετῶν=εὐ ποιῶν) καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.

18. Διότι τώρα μὲν, εἶπεν [ὁ Σωκράτης], τοιοῦτοτρόπως σεῖς οἱ δύο διάκεισθε πρὸς ἀλλήλους, ὡς εἰάν *ἤθελον τραπῆ* (=τράποιντο) αἱ δύο χεῖρες, τὰς ὁποίας ὁ θεὸς ἔκαμε μὲ τὸν σκοπὸν νὰ συμβοηθῶσιν ἀλλήλας, ἀφοῦ *παραμελήσωσιν* (=ἀφεμένῳ) τοῦτο, [ἤθελον τραπῆ, λέγω] εἰς τὸ νὰ παρεμποδίσωσιν ἀλλήλας· ἢ εἰάν οἱ δύο πόδες, οἵτινες ἔχουσι κατασκευασθῆ *κατὰ θεῖαν πρόνοιαν* (=θεῖα μοίρα) εἰς τὸ νὰ βοηθῶσιν ἀλλήλους, ἀφοῦ παραμελήσωσι *τοῦτο* (δηλ. τὴν ἀναμεταξύ των βοήθειαν), ἤθελον ἐμποδίξει ἀλλήλους.

19. [Λοιπὸν] δὲν *θα ἦτο μεγάλη μωρία* (=ἀμαθία) καὶ *παραρροσύνη* (=κακοδαιμονία) νὰ μεταχειρίζηται [τις] πρὸς βλάβην ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουσι ποιηθῆ πρὸς ὠφέλειαν. Καὶ ὅμως δύο ἀδελφοὺς τοῦλάχιστον, καθὼς μοῦ φαίνεται, ὁ θεὸς [τοὺς] ἔκαμε πρὸς μεγαλειτέραν ὠφέλειαν ἀλλήλων παρὰ δύο χεῖρας καὶ δύο πόδας καὶ δύο ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα *διπλᾶ* (:ἐν ἀδελφικῷ ζεύγῳ = ἀδελφὰ) ἐδημιούργησεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι αἱ μὲν χεῖρες, εἰάν *θα ἦτο ἀνάγκη* καὶ αὐταὶ νὰ ἐργασθῶσι συγχρόνως ἐπὶ πραγμάτων τὰ ὁποῖα ἀπέχουσι ἀλλήλων περισσότερον μιᾶς ὀργυιᾶς, δὲν *θα ἦδύναντο* οἱ πόδες οὐδὲ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀπέχουσι ἀπ' ἀλλήλων μίαν ὀργυιὰν *θα ἦδύναντο* νὰ ἔλθωσι συγχρόνως. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ οἵτινες νομίζονται ὅτι φθάνουσιν εἰς μεγίστην ἀπόστασιν, *δὲν θα ἦδύναντο νὰ ἴδωσιν συγχρόνως τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ ὀπισθεν καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶ.αι ἀκόμη πλησιέστερον* [τῆς μιᾶς ὀργυιᾶς] (=οὐδ' ἂν τῶν ἔτι ... δύναιτο=οὐκ ἂν δύναιτο ἰδεῖν ἅμα τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ ὀπισθεν καὶ τῶν ἔτι ἐγγυτέρω [ὀργυιᾶς] ὄντων δύο ὅμως ἀδελφοί, οἵτινες εἶναι ἀγαπημένοι, *καὶ ἂν πολὺ ἀ-*

πέχωσιν ἀλλήλων (: και ἔαν πολὺ μακρὰν εὐρίσκειται ὁ εἷς ἀπὸ τὸν ἄλλον=και πολὺ διεστῶτε=εἰ και πολὺ διεστᾶσι) *συνεργάζονται* (ἐνεργοῦσι ἀπὸ κοινοῦ=πράττετον ἅμα) και μάλιστα πρὸς ὠφέλειαν ἀλλήλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ζ'. Περὶ φιλίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. § 1-7. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὁ Ξενοφῶν ἀφηγεῖται τὰν περὶ τῆς ἀξίας τῆς φιλίας διάλογον τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἤκουε πολλοὺς μὲν νὰ λέγωσιν ὅτι ὁ εἰλικρινῆς και ἀγαθὸς φίλος εἶναι « κ ρ ἄ τ ι σ τ ο ν π ἄ ν τ ω ν τ ῶ ν κ τ η μ ἄ τ ω ν », ἀλλ' ἔν τῇ πράξει βλέπει αὐτοὺς περὶ παντὸς ἄλλου μᾶλλον νὰ φροντίζουσι παρὰ περὶ τῆς κτήσεως και συγκρατήσεως φίλων. Ἐκφράζει δὲ τὴν γνώμην του ὅτι οὐδὲν ἄλλον ἀγαθὸν εἶναι πολυτιμότερον και ὠφελιμότερον εἰς πάσας τὰς σχέσεις τοῦ βίου ἢ φίλος ἀγαθός.

1. Ἦκουσα δὲ κάποτε αὐτὸν [τὸν Σωκράτην] ὅτι συνδιελέγε- και περὶ φίλων *τοιαῦτα*, ἐκ τῶν ὁποίων (=ἐξ ὧν) εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον ἐφαίνετο ὅτι παρὰ πολὺ δύναται τις νὰ ὠφελῆται ὡς πρὸς τὴν ἀπόκτησιν και *χρησιν* (=χρείαν) τῶν φίλων. [Ὁ Σωκράτης] *δηλ.* (=γὰρ) ἔλεγεν, ὅτι τὸ *ἐξῆς μὲν πρὸ πάντων* (=τοῦτο μὲν δὴ) ἤκουε παρὰ πολλῶν, ὅτι δηλ. ἐξ ὄλων τῶν κτημάτων τὸ ἄριστον ἤθελεν εἶναι φίλος *εἰλικρινῆς* (=σαφῆς) και ἀγαθός· ἔλεγε δὲ ὅτι ἔβλεπεν ὅτι οἱ πολλοὶ φροντίζουσι περὶ παντὸς [ἄλλου] μᾶλλον παρὰ περὶ τῆς ἀποκτήσεως φίλων.

2. Και διότι ἔλεγεν ὅτι ἔβλεπεν ὅτι *οἱ πολλοὶ* προσπαθοῦσιν *ἐπιμελῶς* (μετὰ ζήλου) νὰ ἀποκτήσωσι (=κτωμένους τε ἐπιμελῶς) και οἰκίας και ἀγροὺς και δούλους και βοσκήματα και σκεύη και ὅτι προσπαθοῦσι νὰ διαφυλάττωσι τὰ ὑπάρχοντά των, φίλον δὲ, *ὅστις* (=ὁ=ὄς) λέγουσι ὅτι εἶναι μέγιστον ἀγαθόν, ἔλεγεν ὅτι ἔβλεπεν ὅτι οἱ πολλοὶ οὔτε φροντίζουσιν, ὅπως ἀποκτήσωσιν, οὔτε ὅπως *οἱ ὑπάρχοντες* [εἰς αὐτοὺς φίλοι] *διαφυλάττωνται* πρὸς ὠφέλειαν *ἐαυτῶν* (=σφῶνται [ἑαυτοῖς]).

3. Ἀλλὰ και ὅταν ἀσθενῶσι φίλοι και δούλοι συγχρόνως,

ἔλεγεν [ὁ Σωκράτης] ὅτι ἔβλεπέ τινας *οὐ* πρὸς θεραπείαν μὲν τῶν τοῦ οἴκου δούλων καὶ ἰατροὺς προσκαλοῦσι *ὅπως* τοὺς ἴδωσι (= καὶ ἰατροὺς εἰσάγονται) καὶ τὰ ἄλλα, *ἀίνα* συντελοῦσι *εἰς τὴν ἀνάρρωσιν* (= τὰ πρὸς ὑγείαν), ὅτι παρασκευάζουσι μετ' ἐπιμελείας, ὅτι δὲ παραμελοῦσι τοὺς φίλους· καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν ἀμφοτέρω, *ὅτι διὰ μὲν τὸν θάνατον τῶν τοῦ οἴκου δούλων λυποῦνται καὶ οὐ* θεωροῦσι *ζημίαν [τὸν θάνατον τούτων]* (= ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις [ἀποθανοῦσι] ἀχθομένους καὶ ζημίαν ἠγουμένους), *διὰ δὲ τὸν θάνατον τῶν φίλων* (= ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις [ἀποθανοῦσι]) [ἔλεγεν ὅτι βλέπει αὐτοὺς] ὅτι νομίζουσι *οὐδὲν ὡς ζημιῶνται* (= οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι)· καὶ ὅτι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων κτημάτων δὲν ἀφίνουσι κανὲν ἄνευ περιποιήσεως, οὐδὲ ἄνευ ἐξετάσεως [περὶ τῆς καταστάσεώς του], τοὺς δὲ φίλους, ὅταν [οὗτοι] ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπιμελείας, [ὅτι] παραμελοῦσιν.

4. Ἀκόμη δὲ πρὸς τούτοις εἶπεν [ὁ Σωκράτης] ὅτι βλέπει *ὅτι* οἱ περισσότεροι τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων [των], *ἂν καὶ εἶναι παρὰ πολλὰ εἰς αὐτοὺς* (ἢ : ἂν καὶ ἔχουσι παρὰ πολλὰ αὐτοί), *γνωρίζουσι* τὸ πλῆθος, τῶν δὲ φίλων, ἂν καὶ εἶναι ὀλίγοι, ὄχι μόνον τὸ πλῆθος δὲν γνωρίζουσιν, ἀλλὰ καὶ *ἐὰν ἐπιχειρήσωσι νὰ ἀπαριθμῶσι [τὸ πλῆθος τῶν φίλων]* (= ἐγχειρήσαντας καταλέγειν) *εἰς τοὺς ἐρωτῶντας νὰ μάθωσι τοῦτο* (= τοῖς πυνθανομένοις τοῦτο) [δηλ. τὸ πλῆθος τῶν φίλων], *ὅτι ἀποσύρωσι πάλιν τούτους* [ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φίλων] (: ὅτι δὲν κατατάττουσιν αὐτοὺς εἰς φίλους των = πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι) τοὺς ὁποίους ἐλογάριασαν μεταξὺ τῶν φίλων· *τόσον ὀλίγον* (= τοσοῦτον) [ἔλεγε (= ἔφη)] ὅτι αὐτοὶ φροντίζουσι περὶ τῶν φίλων.

5. Καὶ ὁμοίως *πρὸς ποῖον ἄλλο κτήμα* (= πρὸς ποῖον κτῆμα τῶν ἄλλων [κτημάτων]), παραβαλλόμενος ὁ ἀγαθὸς φίλος δὲν ἠθέλε φανῆ κατὰ πᾶν ἀνώτερος ; Διότι ποῖος ἵππος ἢ ποῖον ζεύγος [ὑποζυγίων : δύο δηλ. ἵππων ἢ ἡμιόνων ἢ βοῶν συρόντων ἅμαξαν ἢ ἄροτρον] [εἶναι] *τόσον* (= οὕτω) χρήσιμον, καθὼς ὁ χρηστὸς φίλος ; ποῖος δὲ δοῦλος εἶναι [τόσον (= οὕτω)] καλῶν

διαθέσεων καὶ πιστὸς (σταθερὸς=παραμόνιμος) ; Ἡ ποῖον ἄλλο κτήμα [εἶναι] τόσον κατὰ πάντα χρήσιμον (: ὠφέλιμον=πάγ-χρηστον) ;

6. Διότι ὁ καλὸς φίλος προσφέρεται προθύμως (=ἑαυτὸν τάττει) εἰς πᾶν ὅ,τι ἑλλείπει εἰς τὸν φίλον (: εἰς πᾶσαν ἑλλειψιν—ἀνάγκην—τοῦ φίλου) τόσον (ἢ : ὄχι μόνον = καὶ) ἐν τῇ διευθετήσει τῶν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων, ὅσον καὶ (ἢ : ἀλλὰ καὶ=καὶ) ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν δημοσίων ὑποθέσεων (=καὶ [τῆς] τῶν κοινῶν πράξεων [κατασκευῆς]), καί, ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη νὰ εὐεργετήσῃ τίς τινα, [ὁ ἀγαθὸς φίλος] *συντρέχει μὲ τὰς δυνάμεις τοῦ* (=συνεπισχύει), καὶ ἐὰν κανεὶς φόβος ἐμβάλλῃ αὐτὸν εἰς ἀνησυχίαν, τὸν συμβοηθεῖ, ἄλλοτε μὲν συνδαπανῶν, ἄλλοτε δὲ συμπράττων, καὶ ἄλλοτε μὲν [ὅταν δηλ. βλέπῃ τὸν φίλον νὰ ἐπιχειρῇ ἐπιζήμιόν τινα ἐπιχειρήσιν, ἀποτρέπει αὐτὸν] *μεταχειριζόμενος τὴν πειθῶ* (=συμπειθῶν), ἄλλοτε δὲ [ὅταν δηλ. δὲν κατορθοῖ τι διὰ τῶν συμβουλῶν] *μεταχειριζόμενος τὴν βίαν* (=βιαζόμενος), καὶ ἐὰν μὲν οἱ φίλοι εὐτυχῶσι (: καὶ ἐν μὲν τῇ εὐτυχίᾳ τῶν φίλων=καὶ εὖ μὲν πράττοντας [τοὺς φίλους]) *μεγίστην εὐφροσύνην προξενῶν* (=πλεῖστα εὐφραίνων) [διὰ τῶν συγκαρητηρίων ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ των], ἐὰν δὲ δυστυχῶσι (: ἐν δὲ τῇ δυστυχίᾳ τῶν φίλων=σφαλλομένους δὲ=κακῶς δὲ πράττοντας=δυστυχοῦντας) *μεγίστην ὑποστήριξιν παρέχων*.

7. *Φίλος δ' εὐεργετικὸς* (=φίλος δ' εὐεργετῶν) *εἰς οὐδεμίαν ὑστερεῖ ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων* (=οὐδενὸς λείπεται τούτων), *τὰς ὁποίας καὶ αἱ χεῖρες ἐργαζόμεναι ἐκτελοῦσι πρὸς ὠφέλειαν ἐκάστου* (=ἃ οἱ τε χεῖρες ἐκάστω ὑπηρετοῦσι) καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ *μακρόθεν βλέπονσι* (=προσορῶσι) καὶ τὰ ὄτα μακρόθεν ἀκούουσι καὶ πόδες *διαπορεύονται* (: εἰς πέρας φέρουσι=διανύτουσι). πολλὰκις δὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑπὲρ ἑαυτοῦ (=πρὸ αὐτοῦ) τις δὲν *κατῶρθωσεν* (=οὐκ ἐξείργασατο) ἢ δὲν εἶδεν ἢ δὲν ἤκουσεν ἢ δὲν ἐπεραίωσε, ταῦτα ὁ φίλος ὑπὲρ τοῦ φίλου *συνήθως ἐπαρκῶς ἐκτελεῖ* (=ἐξήρκασε γν. ἄορ.). Ἄλλ' ὅμως μερικοὶ δένδρα μὲν προσπαθοῦσι νὰ περιποιῶνται ἕνεκα τοῦ καρποῦ [των], *περὶ δὲ τοῦ κατὰ πάντα γονίμου κτήματος*

(=τοῦ δὲ παμφορώτατου κτήματος), τὸ ὁποῖον καλεῖται φίλος, διὰ τρόπου νωθροῦ (=ἀργῶς) καὶ ἄνευ ζήλου (=ἀνειμένως) οἱ πλείστοι φροντίζουσιν.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

α'. Περὶ τῶν προσόντων καὶ τῶν γνώσεων τοῦ στρατηγοῦ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 1—11. Ὁ Ξενοφῶν ἤδη ἀφηγεῖται τὰς ὡς ὁ Σωκράτης παρέσχεν ὠφελείας διὰ τῆς διδασκαλίας του πρὸς τοὺς ἐφιεμένους νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πόλεως. Καὶ ἐν πρώτοις διαλαμβάνει τὴν τούτου διδασκαλίαν περὶ τῶν προσόντων καὶ γνώσεων ἃς δεόν νὰ κατέχωσιν οἱ προτιθέμενοι νὰ ἀναλάβωσι στρατηγικὸν ἀξίωμα.

1. Τώρα δὲ θὰ διηγηθῶ τοῦτο (=νῦν δὲ διηγῆσομαι τοῦτο), ὅτι δηλ. [ὁ Σωκράτης] ὠρέλει τοὺς ἐπιδιώκοντας (=τοὺς δευρομένους) τὰ δημόσια ἀξιώματα (=τῶν καλῶν) μὲ τὸ νὰ προτρέπη αὐτοὺς νὰ φροντίζωσι (=ποιῶν [αὐτοὺς] ἐπιμελείς) περὶ τούτων, αἶψα (=ὄν) ἐκάστοτε ἐπεδίωκον (=ὀρέγοιντο). Ὅτε δηλ. ἐπληροφορήθη ποτὲ παρὰ τινος ὅτι δὲν εἶχεν ἔλθαι εἰς τὴν πόλιν [τῶν Ἀθηνῶν] ὁ [ἐκ Χίου] Διονυσόδωρος, ὅστις ἔλεγεν ὅτι ἐπάγγελμα εἶχε νὰ διδάξῃ τὴν στρατηγικὴν τέχνην, εἶπε πρὸς τινὰ τῶν μαθητῶν του, παρὰ τοῦ ὁποῖου ἐμάνθανεν ὅτι ἤθελε νὰ τύχῃ (=ὄν ἠθάνετο βουλόμενον τυχεῖν) τῆς τιμῆς ταύτης (δηλ. τοῦ στρατηγικοῦ ἀξιώματος) ἐν τῇ πόλει.

2. Ἀνάρμοστον (=αἰσχροὺς) βεβαίως [πράγμα εἶναι], ὧ νεανία, ἐκεῖνος ὅστις θέλει νὰ γίνῃ στρατηγὸς ἐν τῇ πόλει, ἂν καὶ εἶναι δυνατὸν (=ἔξόν=εἰ καὶ ἔξεστι) εἰς αὐτὸν (=αὐτῷ)] νὰ

μάθη τοῦτο (δηλ. τὸ στρατηγεῖν, τὴν στρατηγικὴν,) *να ἀμελήσῃ αὐτὸ* (να μὴ διδαχθῇ δηλ. ταύτην)· καὶ δικαίως οὗτος ἤθελε τιμωρεῖται ὑπὸ τῆς πόλεως πολὺ περισσότερον *παρὰ ἂν ἤθελεν ἀναλάβει τὴν κατασκευὴν ἀνδριάντων* [ἐπὶ ὠρισμένῳ χρηματικῷ ποσῷ] (=ἢ εἴ τις ἀνδριάντας ἐρολαβοίη) χωρὶς να ἔχη μάθει να κάμνη ἀνδριάντας.

3. Διότι *ἐπειδὴ ὅλη ἡ πόλις (οἱ πολῖται) ἐμπιστεύεται* (= ὅλης τῆς πόλεως ἐπιτροπομένης) [τὴν σωτηρίαν της] εἰς τὸν στρατηγὸν κατὰ τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους, εὖλογον εἶναι καὶ τὰ ἀγαθὰ να γίνωνται μεγάλα, *ἂν αὐτὸς ἐπιτυγχάνῃ* (=κατορθοῦντος αὐτοῦ) καὶ τὰ κακὰ [να γίνωνται μεγάλα], *ἂν [αὐτὸς] ἀποτυγχάνῃ* (=διωμαρτοῦντος)· *πῶς λοιπὸν δὲν θὰ ἐτιμωρεῖτο δικαίως* (=πῶς οὐκ ἂν ζημοῖτο δικαίως) [ὑπὸ τῆς πόλεως]· ἐκεῖνος, ὅστις ἀφ' ἐνός μὲν ἀμελεῖ τοῦ να μανθάνῃ τοῦτο [δηλ. τὸ στρατηγεῖν], ἀφ' ἐτέρου δὲ φροντίζει τοῦ να ἐκλεγῆ[στρατηγός]; Μὲ τὸ να λέγῃ μὲν λοιπὸν τοιαῦτα τὸν ἔπεισεν *να ἔλθῃ* [εἰς τὸν Διονυσόδωρον] καὶ (=ἔλθόντα=ἔλθειν καί) να μάθῃ [τὴν στρατηγικὴν].

4. Ἀφοῦ δὲ *ἐπανήλθεν* (=ἦκε)[εἰς τὸν Σωκράτην] δεδιδαγμένος, ἡστεῖζετο ὁ Σωκράτης μὲ αὐτὸν λέγων· δὲν νομίζετε, *ῥᾶνδρες, ὅτι* καθὼς ὁ Ὅμηρος εἶπε περὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος [ἐν Ἰλιάδι Γ. 169—170:

«καλὸν δ' οὔτω ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
οὐδ' οὔτω γεραρὸν βασιλῆι γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν»]

ὅτι εἶναι *μεγαλοπρεπέης* (ὅτι ἔχει ἐπιβάλλον, ἐξωτερικὸν=γεραρόν εἶναι), *τοιουτοτρόπως καὶ* (=καί=οὔτω καὶ) *οὔτος ἐδῶ* (=ὅδε), ἀφ' οὔτου ἔμαθε (μαθὼν) να στρατηγῆ, *φαίνεται* (=φαίνεσθαι) *μεγαλοπρεπέστερος*; *Διότι καθὼς* (=καὶ γὰρ ὡσπερ=ὡσπερ γὰρ) ἐκεῖνος ὅστις ἔμαθε να παίξῃ τὴν κιθάραν, καὶ ἂν δὲν παίξῃ τὴν κιθάραν, εἶναι κιθαριστής, καὶ ἐκεῖνος ὅστις ἔμαθε να ἰατρύῃ, καὶ ἂν δὲν ἰατρύῃ, ὅμως εἶναι ἰατρός τοιουτοτρόπως καὶ οὔτος ἐδῶ *ἀπὸ σήμερον* (=ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου) *πάντοτε* (=διατελεῖ) *εἶναι* (=ᾶν) *στρατηγός, καὶ ἂν δὲν ἐκλέξῃ αὐτὸν κανεῖς*. Ἐκεῖνος δὲ ὅστις δὲν ἤξεύρει [να στρατηγῆ καὶ να ἰατρύῃ κλ.], οὔτε στρατηγός, οὔτε ἰατρός εἶναι, οὐδὲ ἂν ἐκλεγῆ ἀπὸ ὅλων τὸν κόσμον.

5. Ἄλλ' *ὅμως* (=ἀτὰρ), εἶπεν [Σωκράτης], *ἵνα καὶ μάλ-*

λον ἐπιστήμονος εἰς τὰ πολεμικὰ εἵμεθα παρ' ὅτι τώρα εἵμεθα (ἢ: ἵνα γνωρίσωμεν καλλίτερα [παρ' ὅτι τώρα γνωρίζομεν] τὰ πολεμικὰ), ἐὰν κανεῖς ἐξ ἡμῶν γίνῃ ταξίαρχος ἢ λοχαγὸς ὑπόταξ διαταγὰς σου (= σοί), εἰπὲ εἰς ἡμᾶς ἀπόπολου μαθήματος (= ποθεν) ἤρχισε νὰ σε διδάσκῃ τὴν στρατηγικὴν δεινότητα; — Καὶ ἐκεῖνος (= καὶ ὁς) εἶπεν· Ἄ'Εκ τοῦ αὐτοῦ [μαθήματος ἤρχισεν], εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐτελείωσεν· διότι τὴν τακτικὴν [τέχνην] (: τὴν τέχνην τοῦ παρατάσσειν τὸν στρατὸν = τὰ τακτικὰ) ἐμὲ τοῦλάχιστον ἐδίδαξε καὶ οὐδὲν ἄλλο [ἐκ τοῦ κλάδου τῶν στρατιωτικῶν].

6. Ἄλλ' ὅμως, εἶπεν ὁ Σωκράτης, τοῦτο βεβαίως εἶναι ἐλάχιστον μέρος (= πολλοστὸν μέρος) τῆς στρατηγικῆς τέχνης· διότι ὁ στρατηγὸς πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἱκανὸς νὰ παρασκευάζῃ τὰ ἀναγκαίουντα εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἱκανὸς νὰ προμηθεύῃ τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ ἐφευρετικὸς (: ἐπινοῶν πολεμικὰ σχέδια = μηχανικόν) καὶ δραστήριος (: ἐνεργητικὸς = ἐργαστικόν) καὶ ἐπιμελὴς, καὶ ὑπομονητικὸς καὶ δξὺς τὸν νοῦν εὐφυῆς = ἀγχίνου) καὶ περιποιητικὸς [πρὸς τοὺς ἐκτελοῦντας τὸ καθήκον των] καὶ αὐστηρὸς (σκληρὸς = ὤμον) καὶ εἰλικρινὴς (= ἀπλοῦν) καὶ δόλιος (κρυψίνου = ἐπίβουλον) καὶ ἱκανὸς νὰ προφυλάσσῃται [ἀπὸ αἰφνιδίας προσβολῆς τῶν ἐχθρῶν] (: προσεκτικὸς = φυλακτικόν) καὶ πανοῦργος (: κρυφίως ἐνεργῶν = κλέπτης καὶ ἄσωτος (δαπανηρὸς = προετικόν· ἐκ τοῦ προπίμι) καὶ γενναῖόδωρος (: ἀγαπῶν νὰ δίδῃ δῶρα = φιλόδωρον) καὶ πλεονέκτης καὶ συνετὸς πρὸς ἀμυναν καὶ πρὸς ἐπιθεσιν (= καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐπιθετικόν) καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ μαθήσεως πρέπει νὰ ἔχῃ μέλλων ἐπιτυχῶς νὰ διαχειρισθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ (= τὸν εὖ στρατηγήσοντα).

7. Ὡφέλιμον δ' εἶναι (= ἔστι) καὶ τὸ νὰ εἶναι [ὁ καλὸς στρατηγὸς] ἱκανὸς εἰς τὸ νὰ παρατάσῃ τὸ στράτευμα [ἐν πολέμῳ] (= τακτικόν)· διότι πολὺ διαφέρει στράτευμα εὗρισκόμενον ἐν τάξει (= τεταγμένον) ἀπὸ στρατεύματος εὗρισκομένου ἐν ἀταξίᾳ (= ἀτάκτου [στρατεύματος]), καθὼς ἀκριβῶς καὶ οἱ λίθοι καὶ οἱ πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα καὶ αἱ κέραμοι (= κέραμος = περὲληπτ), ὅταν μὲν εἶναι ἀτάκτως ἐρριμμένα δὲν εἶναι ποσῶς χρήσιμα, ὅταν

δὲ ταχθῶσιν εἰς τὰ θεμέλια μὲν καὶ εἰς τὴν στέγην (=κάτω καὶ ἐπιπολῆς· ἐπιρρ. =κάτω καὶ ἄνω) ἐκεῖνα τὰ ὅποια οὔτε σήπονται, οὔτε διαλύονται (λυώνουσι· ἄμτβ), δηλ. οἱ λίθοι καὶ οἱ κέραμοι, ἐν μέσῳ δὲ καὶ αἱ πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὅπως ἀκριβῶς [ταῦτα τὰ προλεχθέντα ὑλικά] συναρμόζονται(=συντίθεται) ἐν τῇ οἰκοδομήσει (=ἐν οἰκοδομίᾳ,) τότε γίνεται πολύτιμον (=πολλοῦ ἄξιον) κτῆμα, δηλ. ἡ οἰκία.

8. Ἄλλὰ πολὺν ἐπιτυχῆ παρομοίωσιν (=πάνυ ὅμοιον), εἶπεν ὁ νεανίσκος, ἔχεις εἶπει, ὦ Σώκρατες· διότι καὶ ἐν τῷ πολέμῳ πρέπει νὰ τάττη τις τοὺς γενναιοτάτους ὡς πρώτους καὶ τελευταίους, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοὺς δειλοὺς [καθὼς ἔταττεν, ἐν Τροίᾳ ὁ Νέστωρ τὸν στρατόν του : Ἰλιάς Δ', 297—300], ἵνα ὑπ' ἐκείνων μὲν (τῶν πρώτων δηλ) ὀδηγῶνται, ὑπὸ τούτων δὲ (τῶν τελευταίων (δηλ.) ὠθῶνται [πρὸς τὰ ἐμπρὸς].

9. Ἐὰν μὲν λοιπόν, εἶπεν [ὁ Σωκράτης], σὲ ἐδίδαξε καὶ νὰ διακρίνης τοὺς γενναίους καὶ τοὺς δειλοὺς (=τοὺς κακοὺς), [θὰ ὑπάρχη εἰς σὲ ὠφέλεια ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐδιδάχθης (=ἔσται σοὶ ὄφελος, ὧν ἐδιδάχθης). εἰάν δὲ δέν [σε ἐδίδαξεν], τί σε ὠφελοῦσιν ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔμαθες ; Διότι οὐδὲ θὰ εἶχες σὺ καμμίαν ὠφέλειαν (=οὐδὲ οὐδὲν ἄν σοὶ ὄφελος ἦν), εἰάν σὲ συνεβούλευε νὰ τάττης χρήματα πρῶτα μὲν καὶ τελευταῖα τὰ γνησιώτατα (=τὸ κάλλιστον) ἐν μέσῳ δὲ τὰ κιβδηλότατα, εἰάν δὲν σε ἐδίδασκεν (=μὴ διδάξας) νὰ διακρίνης καὶ τὰ γνήσια καὶ τὰ κιβδηλα.—Ἄλλὰ μὰ τὸν Δία, εἶπεν δέν με ἐδίδαξεν ὥστε θὰ ἦτο ἀνάγκη ἡμεῖς οἱ ἴδιοι καὶ τοὺς γενναίους καὶ τοὺς δειλοὺς νὰ διακρίνωμεν (=κρίνειν).

10. Λοιπόν δέν ἐξετάζομεν (ἢ : ἄς ἐξετάζωμεν λοιπόν), πῶς δέν ἠθέλομεν ἀποτυγχάνει εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῶν (τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν);—Θέλω [νὰ ἐξετάσωμεν τοῦτο], εἶπεν ὁ νεανίσκος.—Λοιπόν, εἶπεν, εἰάν μὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀρπάξῃ [ὁ στρατός] χρήματα, καλὴν παράταξιν θὰ ἐκάμνομεν (=ὀρθῶς ἂν τάττομεν), εἰάν ἐθέτομεν (ἐτάττομεν) πρώτους ἐκείνους, οἵτινες ἀγαπῶσι περισσότερο (ἀπὸ ὅλους) τὰ χρήματα ;—Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον [τοιουτοτρόπως] φαίνεται καλόν.—Τί δὲ [πρέπει νὰ

κάμη τις (=χρή ποιεῖν) ἢ : τίνα παράταξιν θὰ ἐκάμνομεν] μὲ τούτους, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ κινδυνεύωσιν ; Ἄρά γε πρέπει νὰ προτάξωμεν ἐκείνους, οἵτινες ἀγαπῶσι περισσότερο ἀπὸ ὅλους τὴν τιμὴν ;—Οὗτοι τῇ ἀληθείᾳ(=γούν), εἶπεν, εἶναι οἱ θέλοντες νὰ κινδυνεύωσι χάριν ἐπαίνου. Δὲν εἶναι λοιπὸν βέβαια οὗτοι ἄδηλοι. ἀλλὰ ἐπειδὴ πανταχοῦ (ἢ: εἰς κάθε περίστασιν) εἶναι φανεροί. ἤθελον εἶναι εὐκόλοι νὰ εὐρεθῶσι.

11. Ἄλλὰ ποῖον ἐκ τῶν δύο, εἶπεν [ὁ Σωκράτης] ἐδίδαξέ σε μόνον νὰ τάττης [τὸν στρατὸν] ἢ καὶ ποῦ καὶ πῶς πρέπει νὰ μεταχειρίζησαι ἕκαστον τάγμα ;—*Οὐδόλως* (=οὐ πάνυ), εἶπε, [ἐδίδαξέ με περὶ τούτων].—Καὶ ὅμως ὑπάρχουσι βεβαίως *πολλὰ περιστάσεις* (=πολλά γ' ἐστί), καθ' ἃς δὲν πρέπει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ παρατάτῃ [τις τὸν στρατὸν εἰς μάχην] ἢ νὰ ὀδηγῇ [*ὁμοίως αὐτὸν ἐν καιρῷ ἡμέρας ἢ νυκτὸς κατὰ τῶν πολεμίων*] (=οὔτε τάττειν...προσῆκει=οὐ προσῆκει ὡσάυτως τάττειν [τινὰ τὸν στρατὸν] ἢ ἄγειν κλ.).—Ἄλλὰ μὰ τὸν Δία, εἶπεν, δὲν διεσαφηνίζεν ταῦτα] εἰς ἐμὲ ὁ Διονυσόδωρος].—Μὰ τὸν Δία, εἶπεν ὁ Σωκράτης, πάλιν λοιπὸν ἔλθε καὶ ἐπαναρώτα. διότι ἐὰν ἤξεύρη [ταῦτα] καὶ δὲν εἶναι ἀναιδῆς, θὰ ἐντραπῆ νὰ σε ἀποπέμψῃ *ἐστερημένον ἀκριβοῦς γνώσεως [τῆς στρατηγίας]* (:ἐλλιπῆ=ἐνδεᾶ), ἀφοῦ ἔλαβε χρήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

β'. Τὸ πρότιστον καθῆκον τοῦ στρατηγοῦ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 1—4. Ἔργον τοῦ στρατηγοῦ εἶναι νὰ φροντίξῃ οὐ μόνον περὶ τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τοῦ στρατεύματος εὐδαιμονίας καὶ σωτηρίας.

1. Συναντήσας δὲ [ὁ Σωκράτης] ποτὲ τίνα (=τις), ὅστις εἶχεν ἐκλεγεῖν, ἵνα εἶναι στρατηγός, εἶπε [πρὸς αὐτὸν]. «*Τίνος ἔνεκα* (=τοῦ ἔνεκεν) νομίζεις ὅτι ὁ Ὅμηρος προσηγόρευσε τὸν Ἄγαμέμνονα ἡγεμόνα τῶν λαῶν ; Ἄρά γε [προσηγόρευσε] αὐτὸν ἡγεμόνα τῶν λαῶν], διότι (=ὅτι) καθὼς ὁ ποιμὴν [τῶν προβάτων] πρέπει νὰ φροντίξῃ, πῶς θὰ εἶναι καὶ τὰ [φυλαττόμενα] πρόβατα

του σῶα καὶ θέλουσιν ἔχει τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα καὶ [πῶς] θὰ ἐπέλθῃ τοῦτο (=καὶ [ὅπως] τοῦτο ἔσται) [δηλ. τὸ ἐξ αὐτῶν περιμενόμενον εἰσόδημα, κέρδος], ἔνεκα τοῦ ὁποίου τρέφονται, οὕτω καὶ ὁ στρατηγὸς πρέπει νὰ φροντίζη, πῶς θὰ εἶναι καὶ οἱ στρατιῶται του σῶοι καὶ [πῶς] θὰ ἔχωσι τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα καὶ [πῶς] θὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο (ὁ σκοπὸς δηλ.) ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἐκστρατεύουσιν; Ἐκστρατεύουσι δὲ, ἵνα νικῶντες τοὺς ἐχθροὺς εἶναι εὐτυχέστεροι.

2. Ἡ διατι ἄρά γε [ὁ Ὅμηρος] ἐπήνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα οὕτως, εἰπὼν [ἐν Ἰλιάδι Γ'. 479].

«Καὶ τὰ δύο συγχρόνως [ἦτο], δηλ. καὶ βασιλεὺς καλὸς καὶ γενναῖος πολεμιστῆς.»

Ἄρά γε [ἐπήνεσεν αὐτόν], διότι (=ὅτι) καὶ γενναῖος πολεμιστῆς θὰ ἦτο οὐχὶ ἐὰν προσωπικῶς αὐτὸς (:μόνον αὐτὸς) ἠθελεν ἀγωνίζεσθαι γενναίως (=εὖ) πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ἐὰν καὶ εἰς ὄλον τὸ στράτευμα ἠθελε γίνεαι αἴτιος τούτου (δηλ. τοῦ γενναίως ἀγωνίζεσθαι); Καὶ [ὅτι] βασιλεὺς καλὸς [θὰ ἦτο (=εἶη ἄν)], οὐχὶ ἐὰν ἠθελε διευθύνει καλῶς μόνον τὸν βίον του, ἀλλ' ἐὰν καὶ αἴτιος ἠθελεν εἶναι εὐδαιμονίας εἰς τούτους, τῶν ὁποίων εἶναι βασιλεὺς;

3. Διότι καὶ ἐκλέγεται βασιλεὺς οὐχὶ διὰ νὰ φροντίζη καλῶς περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλ' ἵνα εὐτυχῶσιν ἐξ αἰτίας τούτου καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ἐξέλεξαν [αὐτόν]. Πρὸς τοῦτοις (=καὶ.. δὲ) πάντες ἐκστρατεύουσιν, ἵνα εἶναι ὁ βίος αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατόν (=ᾧ:) βελτιωμένος καὶ διὰ τοῦτο στρατηγούς ἐκλέγουσιν, ἵνα εἶναι εἰς αὐτοὺς ὁδηγοὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου (δηλ. τῆς βελτιώσεως τοῦ βίου) (=πρὸς τοῦτο).

4. Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις εἶναι στρατηγός, τοῦτο νὰ παρασκευάζῃ εἰς τοὺς ἐκλέξαντας αὐτὸν ὡς στρατηγόν· διότι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εὕρῃ τις ἄλλο καλλίτερον τούτου [τοῦ νὰ γίνῃ δηλ. ὁ βίος καλλίτερος], οὔτε αἰσχροτέρον ἀπὸ τὸ ἐναντίον [τῆς διὰ τοῦ πολέμου εὐτυχίας] (ἦτοι τῆς δυστυχίας εἰς ἧς περιέχεται ἡ πόλις ἔνεκα ἀδίκων πολέμων κλ. λόγω κενοδοξίας τῶν βασιλέων ἢ ἔνεκα ἐμλογῆς ἀνικάνων στρατηγῶν). Καὶ τοιοῦτοτρόπος

ἐξετάζων [ὁ Σωκράτης] ποία εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ στρατηγού· τὰς μὲν ἄλλας ἀρετὰς ἀφήρει (ἦτοι παρεμέριζε ἀπ' αὐτοῦ) (= τὰ μὲν ἄλλα ἀφήρει), κατέλιπε δὲ [ὡς κύριον προσὸν τοῦτο, δηλ.] τὴν ἀκαθιστῆ [ὁ στρατηγός] εὐδαίμονας ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἤθελεν εἶναι ὁδηγός.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Θάνατος τοῦ Σωκράτους καὶ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 1—11. Ὁ Ξενοφῶν ἀφηγεῖται ὅτι πλανῶνται οἱ νομίζοντες ὅτι ἡ μὴ ἀποφυγὴ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους τῆς εἰς θάνατον καταδικῆς ἀποδεικνύει ὅτι οὗτος πᾶν ὅ,τι ἔλεγεν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ δαιμονίου ἦτο ψευδές· διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἔβλεπεν ὡς ἐκεῖνοι δυστύχημά τι. Ὁ Σωκράτης ἀπέθανε καλὸν καὶ εὐδαίμονα θάνατον. Ὅτι δὲ τούτου συνείδησιν καὶ αὐτὸς εἶχεν, ἀποδεικνύει ὁ μετὰ τοῦ Ἐρμογένους διάλογος αὐτοῦ.

Ἀπολογητικὸν λόγον, ὡς συνηθίζετο, ἤρνήθη νὰ ἀπαγγεῖλῃ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, διότι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἔζησεν ἦτο ἡ ἀρίστη ἀπολογία· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ δαιμόνιον ἀπέτρεψεν αὐτὸν τούτου. Ἀπέθανε δὲ εἰς ἐποχὴν κατάλληλον, πρὶν δηλ. τὸ γῆρας ἐξασθενήσῃ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμά του, ὃ δὲ θάνατος οὐχὶ εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς καταδικάσαντας αὐτὸν προξένησεν ὄνειδος. Πάντες οἱ γνώριμοι ἐπιποθοῦσιν αὐτὸν, διότι ἐν αὐτῷ ἀπέθανεν ὁ ἀριστος καὶ εὐδαιμόνστατος τῶν ἀνθρώπων.

1. Ἐὰν δὲ τις νομίζῃ (=οἶεται) ὅτι αὐτὸς [ὁ Σωκράτης] ἀποδεικνύεται (=αὐτὸν ἐλέγχεσθαι) ὅτι ψεύδεται περὶ τοῦ δαιμονίου, διότι κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν δικαστῶν εἰς θάνατον (=ὅτι θάνατος κατεγνώσθη ὑπὸ τῶν δικαστῶν), ἐνῶ αὐτὸς δι-

σχυρίζετο (=φάσκοντος αὐτοῦ) ὅτι τὸ δαιμόνιον προέλεγεν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ πράττη καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε [νὰ πράττη], ἄς **σκεφθῆ** (= ἐννοησάτω) **κατὰ πρῶτον μὲν** ὅτι ὁ Σωκράτης τότε **τόσον πλέον** (= οὕτως ἤδη) **ἦτο προκεχωρημένης ἡλικίας** (= πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν) [διότι ἦγε τὸ 70 ἔτος τῆς ἡλικίας του], ὥστε, **καὶ ἐὰν τότε δὲν [ἀπέθνησκεν]** (= εἰ καὶ μὴ τότε [τελευτήσειεν], **μετ' ὀλίγον** (= οὐ πολλῶ ὕστερον) **θὰ ἀπέθνησκεν** (= τελευτήσαι ἂν τὸν βίον). ἔπειτα [ἄς σκεφθῆ], ὅτι τὸ **μὲν ἐπιπονώτατον μέρος τοῦ βίου** (δηλ. τὸ γῆρας) (=τὸ μὲν ἀχθεινότετον τοῦ βίου) καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ πάντες **ἀσθενέστεροι γίνονται** (=μειοῦνται) **κατὰ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις** (= τὴν διάνοιαν) **οὐδενὸς λόγου ἄξιον ἐθεώρησεν** (= ἀπέλιπε), ἀντὶ δὲ τούτου [τοῦ ἐπαχθεστάτου βίου], **ἐπειδὴ ἀπέδειξε** (= ἐπιδειξάμενος) τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, ἀπέκτησε δόξαν, **καὶ διότι ἀπελογήθη** (= τὴν τε δίκην εἰπὼν) ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἀληθέστατα καὶ ἀξιοπρεπέστατα καὶ δικαιοτάτα **καὶ διότι ὑπέμεινε** (=καὶ ἐνεγκὼν) **τὴν εἰς θάνατον καταδίκην** (=τὴν κατάγνωσιν τοῦ θανάτου) πρῶτα καὶ ἀνδρικότατα.

2. Διότι **βεβαιοῦται παρὰ πάντων** (=ὁμολογεῖται) ὅτι οὐδεὶς **μέχρι τοῦδε** (=πῶ) ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ἐν τῇ μνήμῃ διατηρεῖ τις ὑπέμεινε τὸν θάνατον **ὠραιότερον** (=κάλλιον) [τοῦ Σωκράτους]. Διότι παρουσιάσθη βεβαίως (=μὲν) ἀνάγκη εἰς αὐτὸν νὰ ζήσῃ [ἀκόμη] τριάκοντα ἡμέρας **μετὰ τὴν [εἰς θάνατον] καταδίκην** (=μετὰ τὴν κρίσιν), διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐworτάζοντο τὰ Δῆλια [τὰ κατ' ἔτος τελούμενα πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εἰς Κρήτην ἐκστρατείας τοῦ Θησέως, δι' ἧς ἀπηλλάγησαν αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τοῦ ἐπονειδίστου φόρου τῶν 7 νέων καὶ 7 παρθένων] κατ' ἐκεῖνον τὸν μῆνα [τὸν Θαργηλιῶνα δηλ. τὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν δεῦτερον ἡμῖς τοῦ Μαΐου καὶ τὸ πρῶτον τοῦ Ἰουνίου], ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ νόμος δὲν ἐπέτρεπε νὰ φονεύηται κανεὶς ὑπὸ τῆς πολιτείας ἕως ὅτου ἤθελεν ἐπανέλθει ἐκ Δήλου **ἢ ἱερὰ πρεσβεία** (: ἡ θρησκευτικὴ πομπή= ἡ θεωρία). Καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα [ὁ Σωκράτης] ἐγένετο φανερός πρὸς ὅλους ἐν γένει **τοὺς ἑαυτοῦ φί-**

λους (= τοῖς συνήθεσι) ὅτι οὐδόλως διαφορετικώτερον ἔζησεν ἀπὸ τὸν ἔμπροσθεν (προηγούμενον) χρόνον *Καὶ τῷ ὄντι* (= καὶ τοι) κατὰ τὸν ἔμπροσθεν [χρόνον] τοῦλάχιστον ἔθιναμάζετο ὑπὲρ πάντα ἀνθρώπων (= πάντων ἀνθρώπων μάλιστα), διότι ἔζη (= ἐπὶ τῷ ζῆν) καὶ μὲ εὐθυμίαν καὶ μὲ φαιδρότητα.

3. Καὶ πῶς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀποθάνῃ ὠραιότερον ἢ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον δηλ. μὲ εὐθυμίαν καὶ φαιδρότητα (= οὕτως [εὐθύμως τε καὶ εὐκόλως]; "Ἡ ποῖος θάνατος θὰ ἦτο ὠραιότερος ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον θὰ ὑφίστατό τις ἀπὸ ὅλους τοὺς θανάτους (= ἀποθάνοι ἂν τις), ὠραιότατα (δηλ. πραότατα καὶ ἀνδρικότατα); Ποῖος δὲ θάνατος θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ εὐτυχέστερος ἢ ὁ πραότατος καὶ ἀνδρικότατος (= τοῦ καλλίστου); "Ἡ ποῖος [θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ] περισσώτερον ἀγαπητὸς εἰς τοὺς θεοὺς ἢ ὁ εὐτυχέστατος.

4. Θὰ εἶπω δὲ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἤκουσα περὶ αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ἑρμογένους τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἴππονίκου· ἔλεγε δηλαδή [ὁ Ἑρμογένης, ὅτι, ὅτε πλέον ὁ Μέλητος εἶχε κάμει κατ' αὐτοῦ [τοῦ Σωκράτους] τὴν γνωστὴν [ἔγγραφον] κατηγορίαν (= ἤδη Μελήτου γεγραμμένου αὐτὴν τὴν γραφήν), αὐτὸς (ὁ Ἑρμογένης) ἐπειδὴ ἤκουσε τὸν Σωκράτην (= αὐτοῦ) νὰ διαλέγεται περὶ παντὸς ἄλλου μᾶλλον (= πάντα μᾶλλον) παρὰ περὶ τῆς δίκης του, ἔλεγεν εἰς αὐτὸν [τὸν Σωκράτην] [διότι ἐγὼ διετέλουν τότε ἐν Ἀσίᾳ μετὰ τῶν μυρίων] ὅτι πρέπει νὰ σκέπτηται, τί θὰ ἀπολογηθῆ. [Εἶπε δὲ ὁ Ἑρμογένης] ὅτι ἐκεῖνος κατὰ πρῶτον μὲν εἶπεν· «Δὲν νομίζεις λοιπὸν (= γὰρ) ὅτι ἔχω διέλθει τὸν βίον μου φροντίζων περὶ τούτου [τοῦ ἀπολογεῖσθαι]». — Ἐπειδὴ δὲ [ὁ Ἑρμογένης] ἠρώτησεν αὐτόν, πῶς (= ὅπως) [ἔχει διέλθει τὸν βίον φροντίζων περὶ τῆς ἀπολογίας του (= διαβεβίωκε μελετῶν τοῦτο), εἶπεν ὁ Ἑρμογένης] ὅτι εἶπεν αὐτὸς (ὁ Σωκράτης), ὅτι οὐδὲν ἄλλο καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του (= διαγεγένηται = αἶι) ἐπρατε (= ποιῶν) ἢ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐξήταξε (= διασκοπῶν) τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐπρατε τὰ δίκαια καὶ ἀπέφευγε τὰ ἄδικα, τὸ ὁποῖον τῷ ὄντι (= ἦν περ' καθ' ἕλξιν ἀντί : ὅπερ) ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι ἢ καλυτέρα [ἔξ ὅλων] φροντὶς ἀπολογίας».

6. Αὐτὸς δὲ [ὁ Ἐρμογένης] ὅτι πάλιν εἶπεν· «Δὲν βλέπεις, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δικασταὶ ἐφρόνευσαν πολλοὺς μὲν ἔως τώρα χωρὶς νὰ κάμωσι καμμίαν ἀδικίαν *παρασυρθέντες* (: πλανηθέντες=παραχθέντες) ἐκ τοῦ λόγου [τοῦ κατηγοροῦ], *ἠθώσαν* δὲ πολλοὺς, οἵτινες ἔπραττον ἀδικήματα» ; —' Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, [λέγεται] ὅτι εἶπεν αὐτὸς [ὁ Σωκράτης]· «Ἔω Ἐρμογένες, ἐνῶ ἐγὼ ἐπεχείρουν ἤδη νὰ φροντίσω περὶ τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς [μου] ἀπολογίας, ἠγαντιώθη τὸ δαιμόνιον».

6. Καὶ αὐτὸς [ὁ Ἐρμογένης ὅτι] εἶπε· «Παράδοξα [πράγματα] λέγεις». — Καὶ αὐτὸς [ὁ Σωκράτης ὅτι] εἶπεν· «Ἀπορεῖς, *διότι* (=εἰ=ὅτι) φαίνεται εἰς τὸν θεὸν ὅτι εἶναι καλλίτερον ἐγὼ νὰ ἀποθάνω πλεόν ; Δὲν ἠξεύρεις, ὅτι *μέχρι μὲν τῆς σημερινῆς ἡμέρας* (=μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου) ἐγὼ εἰς οὐδένα τῶν ἀνθρώπων *ἤθελο κάμει τὴν παραχώρησιν*, (ἢ : δύναμαι νὰ ὑποχωρήσω [παραδεχόμενος] (=ὑφείμην ἂν) ὅτι ἔχει ζήσει ἢ καλλίτερον ἢ εὐχαιριστότερον ἀπὸ ἐμέ ; Διότι νομίζω ὅτι ἄριστα μὲν ζῶσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες φροντίζουν τοῦ νὰ γίνωνται ὅσον τὸ δυνατόν τελειότεροι, εὐχαιριστότατα δὲ [νομίζω ὅτι ζῶσιν], ἐκεῖνοι οἵτινες κατανοοῦσιν ὅτι γίνονται τελειότεροι.

7. *Ταῦτα δὲ ἐγὼ* (τὸ νὰ φροντίζω δηλ. νὰ γίνωμαι τελειότερος καὶ τὸ νὰ κατανοῶ ὅτι γίνομαι τελειότερος) (=ἄ ἐγὼ) *μέχρι τούτου δὲ τοῦ χρόνου* (:μέχρι σήμερον) κατενόουν ὅτι συνέβαινον εἰς ἐμέ [κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βίου μου] *καὶ ταύτην τὴν γνώμην ἐσχημάτισα* (=καὶ οὕτω γιγνώσκων) διὰ τὸν ἑαυτὸν μου *καθ' ὅλον τὸν βίον μου* (=διατετέλεκα=ἄει) μὲ τὸ νὰ συναναστρέφωμαι μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ *μὲ τὸ νὰ παραβάλλω* (=παραθεωρῶν) ἑμαυτὸν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· καὶ ὅχι μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἰδικοὶ μου φίλοι τὴν ἰδίαν *πάντοτε* (=διατελοῦσιν) γνώμην *ἔχουσι* (=ἔχοντες) περὶ ἐμοῦ [ὅτι δηλ. ἐγὼ ἔχω ζήσει ἄριστα καὶ εὐχαιριστότατα], οὐχὶ διότι ἔχουσι φιλικὴν ἀγάπην πρὸς ἐμέ (διότι καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες τοὺς ἄλλους ἀγαπῶσι, τοιαύτην γνώμην ἤθελον ἔχει πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους —ὅτι δηλ. ἄριστα καὶ εὐχαιριστότατα ἔχουσι ζήσει —[ἀλλ' ὁμοῦ δὲν ἔχουσι, καίτοι ἀγαπῶσιν αὐταύς]), ἀλλὰ, *διότι* ἀκριβῶς (=διόπερ)

νομίζουσιν ὅτι καὶ αὐτοὶ μὲ τὸ νὰ συνεναστρέφονται ἐμὲ δύναται νὰ γίνωσιν ἄριστοι.

8. Ἐὰν δὲ θὰ ζήσω περισσότερον χρόνον, ἴσως θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑψίσταται τὰ βάρη (κυρ = νὰ πληρῶνω τὰ χρέη) τοῦ γήρατος (= τὰ τοῦ γήρωσ ἐπιτελεῖσθαι), δηλ. καὶ νὰ βλέπω καὶ νὰ ἀκούω ὀλιγότερον καὶ νὰ διανοῶμαι (σκέπτομαι) χειρότερον καὶ νὰ ἀποβαίνω (καταντῶ) μᾶλλον δυσμαθῆσκαὶ μᾶλλον ἐπιλήσμων καὶ νὰ γίνωμαι χειρότερος ἐκείνων [τῶν ἀνθρώπων], τῶν ὁποίων πρότερον ἤμην καλλίτερος· ἀλλ' ὅμως, ἐὰν μὲν δὲν ἐνόουν βεβαίως ταῦτα [ὅτι δηλ. ὀλιγότερον βλέπω καὶ ἀκούω καὶ ὅτι σκέπτομαι χειρότερον κλ.] (= ταῦτά γε μὴ αἰσθανομένω[μοι]), ἀβίωτος (ἀφόρητος) ἤθελεν εἶναι ὁ βίος [μου], ἐὰν δὲν ἐνόουν [ταῦτα], πῶς δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη (= οὐκ [ἂν εἶη] ἀνάγκη) καὶ χειρότερον καὶ ἀηδέστερον νὰ ζῶ ;

9. Πρὸς τούτοις δὲ (= ἀλλὰ μὴν), ἐὰν βέβαια θὰ ἀποθάνω ἀδίκως, εἰς ἐκείνους μὲν οἵτινες θὰ με φονεύσωσιν ἀδίκως, ἡ κατὰ δίκην μου (= τοῦτο) θὰ ἦτο αἰτιμία (= εἶη ἂν αἰσχρὸν) διότι ἐὰν τὸ νὰ ἀδικῇ τις εἶναι αἰσχρὸν (ἐντροπή), πῶς δὲν [εἶναι] αἰσχρὸν καὶ τὸ νὰ κάμνη τις ὅτι δῆποτε ἀδίκως; Διατι δὲ [εἶναι] αἰσχρὸν εἰς ἐμὲ τὸ νὰ μὴ δύναται ἄλλοι περὶ ἐμοῦ μῆτε νὰ κρίνωσι τὰ δίκαια μῆτε νὰ κάμνωσιν ;

10. Παρατηρῶ δὲ ἐγὼ τοῦλάχιστον ὅτι καὶ ἡ δοξασιὰ (: ἡ γνώμη) περὶ τῶν προγενεστέρων ἀνθρώπων, τόσον περὶ τῶν ἀδικησάντων ὅσον καὶ περὶ τῶν ἀδικηθέντων δὲν ἀφίνεται ὁμοία εἰς τὰς μετέπειτα γενεάς (= καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγονότων ἀνθρώπων, τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων οὐχὶ ὁμοίαν καταλιπομένην ἐν τοῖς ἐπιγνομένοις)· ἠξεύρω (συναισθάνομαι) δὲ ὅτι καὶ ἐγώ, καὶ ἐὰν τώρα ἀποθάνω, θὰ ἀξιῶμαι μνείας (ἢ: θὰ μνημονεύομαι = τεύξομαι ἐπιμελείας) ὑπὸ τῶν [μεταγενεστέρων] ἀνθρώπων οὐχὶ καθ' ὃν τρόπον οἴφονεύσαντες ἐμὲ [ἦτοι ἐγὼ μὲν θὰ μνημονεύομαι εὐφήμως, οἱ δὲ τοῦθανάτου μου αἵτιοι δυσμενῶς διότι ἠξεύρω ὅτι πάντοτε θὰ μαρτυρηθῆται περὶ ἐμοῦ (= ἀεὶ μαρτυρήσεσθαι μοι) ὅτι ἐγὼ μὲν οὐδένα

ποτέ ἕως τώρα ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἠδίκησα, οὐδὲ ἐγενόμην αἴτιος ὥστε νὰ καταστῇ ἀθλιέστερος (=χείρω), ἀλλὰ προσεπάθουν τοὺς ἐκάστοτε (—ἀεὶ) συναναστρεφομένους ἐμὲ νὰ κάμνω καλλιτέρους (ἠθικωτέρους). Τοιαῦτα μὲν συνδιελέχθη καὶ πρὸς τὸν Ἐρμογένην καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους [τοὺς τότε παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην παρόντας ἐπιχωρίους, οἳ οἱ ἦσαν ὁ Ἀπολλόδωρος, ὁ Κριτόβουλος, ὁ Ἐπιγένης, ὁ Ἐρμογένης, ὁ Αἰσχύνης, ὁ Ἀντισθένης, ὁ Κτήσιπος ὁ Παιανιεύς καὶ ὁ Μενέξενος (ὁ δὲ Πλάτων ἠσθάνει) καὶ ξένους· οἳ οἱ ἦσαν ὁ Φαίδων, ὁ Ἡλείος, ὁ Σιμίτας, ὁ Κέβης, ὁ Φαιδώνδας ἐκ Θηβῶν καὶ ὁ Εὐκλείδης καὶ Τερψίων ἐκ Μεγάρων]

11. Ἐξ ἐκείνων δὲ οἵτινες ἐγνώριζον, ὁποῖος ἦτο ὁ Σωκράτης (=τῶν δὲ... ἦν = τῶν δὲ γινωσκόντων οἷος ἦν ὁ Σωκράτης) πάντες οἱ ἐφιέμενοι ἀρετῆς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους (= πάντων [ἀνθρώπων] μάλιστα) ἀκόμη καὶ τώρα ποθοῦσιν (=ποθοῦντες) ἐκεῖνον διηγεκῶς (=διατελοῦσι), διότι ἦτο ὠφελιμώτατος διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρετῆς.

Κατὰ τὴν κρίσιν λοιπὸν ἐμοῦ (=ἐμοὶ μὲν δὴ), ἐπειδὴ ἦτο τοιοῦτος ὁ Σωκράτης, ὁποῖον ἐγὼ διηγῆθην—εὐσεβῆς μὲν τόνον, ὥστε νὰ μὴ κάμνη τίποτε χωρὶς τὴν γνώμην τῶν θεῶν, δίκαιος δὲ [τόσον (=οὔτω)], ὥστε νὰ μὴ προξενῇ μὲν εἰς κανένα μηδὲ τὴν παραμικροτέραν βλάβην, νὰ ὠφελῇ δὲ τὰ μέγιστα τοὺς συναναστρεφομένους αὐτὸν (=τοὺς χρωμένους αὐτῷ), ἐγκρατῆς δὲ [τόσον], ὥστε μηδέποτε νὰ προσιμᾷ (=προαιρεῖσθαι) τὸ ἡδύ ἀντι τοῦ ὠφελίμου (=τὸ ἡδῖον ἀντι τοῦ βελτίου = τὸ ἡδύ ἀντι τοῦ ἀγαθοῦ), συνετός δὲ [τόσον], ὥστε νὰ μὴ ἀποτυγχάνῃ ὡς πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν (=ὥστε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω, καὶ τὰ χείρω) οὐδὲ νὰ ἔχη ἀνάγκην ἄλλου [τινος], ἀλλὰ μόνος αὐτὸς νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν τοιούτων πραγμάτων, ἱκανὸς δὲ καὶ διὰ λόγου καὶ νὰ διασαφήσῃ (ἐξηγήσῃ = εἰπεῖν) καὶ νὰ δώσῃ [τὸν ἀρμόζοντα] ὄρισμὸν τῶν τοιούτων [ἀγαθῶν ἢ κακῶν], ἱκανὸς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ ἐξελέγξῃ, ὅταν ἔκαμναν σφάλματα καὶ νὰ προειρέψῃ [διὰ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας του] τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν τελειότητα τῆς μορφώσεως (=τὴν καλοκαγαθίαν)

—εφαίνεται [μοι] ὅτι ἦτο τοιοῦτος, ὁποῖος ἤθελεν εἶσθαι ἀνήρ
 ἄριστος καὶ εὐδαιμονέστατος. Ἐὰν δὲ εἷς *τινα* (=τιφ) δὲν εἶναι
 ἄρεστὰ *ταῦτα* (ἦτοι αὕτη ἢ ἐμὴ περιγραφὴ τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ
 χαρακτῆρος τοῦ Σωκράτους), ἀφοῦ [οὗτος ὁ κάποιος] παραβάλλῃ
 τὸν χαρακτῆρα ἄλλων πρὸς ταῦτα [τὰ προτερήματα τοῦ Σωκρά-
 τος τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἀφηγήθην], *διὰ τῆς τοιαύτης παραβολῆς*
 (=οὔτω) ἄς κρίνῃ.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ, Δ.Φ.

ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΛΑΪΜΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Πωλούνται ἐν τῷ ἐκδοτικῷ ἡμῶν Οἴκῳ αἱ κάτωθεν προσιτόνυτοι σχολικαὶ μεταφράσεις τοῦ κ. **Ιωάννου Θ. Ρώσση**, γυμνασιάρχου.

Διὰ τὴν πρώτην τάξιν τῶν τετρατάξιων Γυμνασίων

α') Λυσίου λόγοι Δρ. 6.—β') Ἀρριανὸς Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις Δρ. 8.—γ') Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτεία Δρ. 8.—δ') Lhomond de viris illustribus Δρ. 8.—ε') Ἡρόδοτος Μῦσαι Δρ. 8.—ς') Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς Δρ. 10.—ζ') Πλουτάρχου Ἀριστέλους Δρ. 10.—η') Λατινικοῦ ἀναγνωσματολατίνου Δρ. 8.

Διὰ τὴν δευτέραν τάξιν τῶν τετρατάξιων γυμνασίων

α') Θουκυδίδου Ἱστορ. βιβλ. Α' Δρ. 6.—β') Θουκυδίδου Ἱστορ. βιβλ. Β' Δρ. 6.—γ') Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας Α—Ζ Δρ. 8.—δ') Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας Ι Δρ. 8.—ε') Δημοσθένους Ἔγκυκλιον Δρ. 10.—ς') Βίοι Κορυνηλοῦ Νέπωτος Δρ. 8.—ζ') Καίσαρος bello civili Δρ. 6.—η') Ἀπομνημονεύματα Ξενοφάντος Δρ. 10.—θ') Τιβέριος καὶ Γάιος Γράγγοι Δρ. 10.—ι') Ἄγις καὶ Πάριος μένης Δρ. 10.—ια') Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας Ε' Δρ. 6.

Διὰ τὴν τρίτην τάξιν τῶν τετρατάξιων Γυμνασίων.

α') Δημοσθένους α' Φιλιππικὸς καὶ περὶ εὐθύνης Δρ. 10.—β') Δημοσθένους Θουκυδίδου Δρ. 6.—γ') Ὀμήρου Ἰλιάς Α' Δρ. 6.—δ') Ὀμήρου Ἰλιάς Ζ' Δρ. 6.—ε') Ἀπολογία Σωκράτους Δρ. 10.—ς') Κριτῶν Πλάτωνος Δρ. 6.—ζ') Λυρική Ἀνθολογία Δρ. 10.—η') Γ' Καπλινιακὸς Δρ. 6.—θ') Δ' Καπλινιακὸς Δρ. 6.—ι') Ἐπιστολαὶ Κικέρωνος Δρ. 10.—ια') Ὄβιδίου Μεταμορφώσεων Δρ. 10.—ιβ') Δημοσθένους β' Φιλιππικὸς Δραχ. 6.—ιγ') Θεοφράστου Χαρακτήρες Δρ. 8.—ιδ') Λουκιανὸς Χάρων ἢ Ἐπισκοποῦντες Δρ. 8.—ιε') Λουκιανὸς Τίμων ἢ μισάνθρωπος Δραχ. 10.

Διὰ τὴν τετάρτην τάξιν τῶν τετρατάξιων Γυμνασίων.

α') Ἀντιγόνη Σοφοκλέους Δρ. 10.—β') Οἰδίπους Τύραννος Σοφοκλέους Δρ. 10.—γ') Ὀμήρου Ἰλιάς Ο—Π Δρ. 8.—δ') Ὀμήρου Ἰλιάς Ρ—Σ Δρ. 8.—ε') Ὀμήρου Ἰλιάς Τ—Χ Δρ. 10.—ς') Ὀμήρου Ἰλιάς Ψ Δρ. 10.—ζ') Ὀμήρου Ἰλιάς Ω Δρ. 10.—η') Αἰνεὶς Ὀβεργίλιου βιβλ. α' καὶ β' Δρ. 10.—θ') Διὸς Ἐπιπέτου Κικέρωνος Δρ. 10.—ι') Ὁρατίου Ὀδία Δρ. 10.—ια') Εἰς Ἰουλίαν Θεοφράστου Δρ. 6.—ιβ') Ἐπίταφος Περικλέους Δρ. 6.—ιγ') Ἐπίταφος Scipionis M. Τυλλίου Κικέρωνος Δρ. 10.—ιδ') Σοφοκλέους Ἠλέκτρα Δρ. 12.50.

Τιμᾶται Δραχμῶν 12,50

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Νεοελληνικὸν Ἐπιστάδειμα τῆς Παιδείας